

TAMPEREEN YLIOPISTO

Jenni Kallio

ARJEN PAIKAT JA SOSIAALISET SUHTEET
MAASEUDULLA ASUVIEN TYTTÖJEN
IDENTITEETTITYÖSSÄ

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Tammikuu 2019

Tampereen yliopisto
Nuorisotyö ja nuorisotutkimus
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

KALLIO, JENNI: Arjen paikat ja sosiaaliset suhteet maaseudulla asuvien tyttöjen identiteettityössä

Pro gradu -tutkielma, 82 sivua, tammikuu 2019

Pro gradu -tutkimukseni tarkastelee sitä, mitkä ovat ne arjen paikat ja sosiaaliset suhteet, jotka ovat tärkeitä maaseudulla asuville tytöille heidän rakentaessaan identiteettiään. Peilaan tarkastelua nuorisotutkimuksen traditioon, jossa ovat korostuneet sekä kaupunkikeskeisyys että miessukupuoli.

Tutkimukseni aineistona on 16 haastattelua, joihin on osallistunut yhteensä yhdeksän peruskoulun viimeistä luokkaa käyvää tyttöä. Analyysi pohjautuu fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusperinteeseen, ja keskeistä on tyttöjen arjen paikallisessa kontekstissa syntyvien merkitysten ymmärtäminen. Tutkimukseni asetelma on sukupuolierityinen, sillä se tekee havaintoja tyttöjen näkökulmasta, ja nostaa tytöt esiin sekä identiteettityön tekijöinä että ympäristöään muokkaavina toimijoina.

Etsin tutkimuksessani sellaisia merkityksellisiä sosiaalisia suhteita ja ryhmäjäsenyyksiä, jotka antavat tytöille aineksia identiteetin rakentamiseen, ja pohdin paikan ja paikallisuuden merkitystä näiden suhteiden rakentumisessa. Tyttöjen identiteettityötä tarkastellaan arjen viitekehyksessä, ainutlaatuisessa historiallisessa ja yhteisöllisessä kontekstissa, johon maaseudulla asuminen tuo omanlaisiaan erityispiirteitä. Keskeisinä esiin tulevat paikkaan ja elettyyn ympäristöön liittyvät toiminnan ja valintojen mahdollisuudet ja ehdot, sekä erilaiset sosiaaliset suhteet ja kudelmat. Ne liittyvät tyttöjä erilaisiin sosiaalisiin jäsenyyksiin, kuten perheeseen, ystävyksiin sekä paikallisesti rakentuviin nuorisokulttuurisiin käytänteihin ja nuorena olemisen tapoihin.

Tarkastelun ajankohta sijoittuu tyttöjen elämänkulussa vaiheeseen, jossa he valmistautuvat peruskoulun päättämisen jälkeiseen koulutussiirtymään. Yksilöllisen identiteettityön kannalta tämä näyttäytyy murroskohtana esimerkiksi ammatinvalintaan liittyvinä pohdintoina ja suhteessa perhe- ja ystävyssuhteiden uudellen rakentamisen vaatimukseen. Rakenteellisesti kysymys on erilaisiin kulttuurisiin odotuksiin vastaamisesta, mikä maaseutunuoruudessa yhdistyy myös erilaisiin liikkuvuuden vaatimuksiin.

Tutkimukseni esittää, että nykynuoruuteen liitetyt selitysmallit eivät kaikilta osin tavoita nuoruuden moninaisuutta, eivätkä tunnista esimerkiksi sellaisia nuorten vertaissuhteissa syntyviä identiteettityön elementtejä, jotka kaupunkikeskustojen ympärillä näyttäytyvät merkityksellisinä. Nuorten vertaissuhteisiin ja nuorisokulttuureihin liittyvät hyvinvointia ja voimavaroja tuottavat tekijät jäävät helposti nuoriin kohdistuvan huolipuheen varjoon. Maaseudulla nuorten keskinäinen resurssien jakaminen, emotionaalinen kiinnittyminen sekä paikalliskulttuuri tuottavat erilaisia kompetensseja ja pääomia, joita tytöt käyttävät luovasti rakentaessaan siltoja erilaisten rakenteellisten esteiden yli ja vastatessaan olemassa oleviin kulttuurisiin vaatimuksiin.

Tutkimus on toteutettu osana Nuorisotutkimusverkoston koordinoimaa Nuoret ajassa – laadullinen seurantatutkimus nuorista 2015–2025 -hanketta.

Asiasanat: nuoret, nuorisokulttuurit, identiteetti, identiteettipääoma, identiteettityö, maaseutu, sukupuoli, liikkuvuus, arki

The University of Tampere
Youth work and Youth Studies
Faculty of Social Sciences

KALLIO, JENNI: Spaces, Social Relations and Identity Work in Everyday Life of the Girls living in Rural Areas

Master's thesis, 82 pages, January 2019

The study considers the identity work of young girls living in rural areas. The main perspective is to object spaces and social relations and to focus the identity capital they produce. The study discusses with the youth studies tradition in which the urban environment and the male gender have been crucial.

The data is based on 16 interviews made with nine girls in their last year in the comprehensive school. The focus is on the meanings the identity work produces in the local context, therefore the approach relies on phenomenological and hermeneutical analysis. The method is based on the so called close reading.

Girls' everyday living is taking place in a unique historical and social context where the rural brings some special dimensions. The study is sensitive to the gender and gives the girls an active position producing and negotiating about the local. Currently the girls are facing the educational transition which is seen as one of the major turning points in youth. It's also a transition central to the mobile imperative when the girls are forced to move away and take over a whole new environment, also in a symbolic way and related to one's identity. As the study shows social relations and the local youth cultures can also be meaningful to manage the transition.

The identity work is taking its shape in conditions of the place and the lived space. The social relationships and local networks are the keys to join the cultures and constitute shared meanings and social identities. The youth cultural elements discovered expose many resources which girls are using in very creative ways by sharing and committing to social relationships. The local culture helps them to resolve the social expectations but also the structural restrictions related for example to different kinds of mobilities.

The study questions some of the metrocentric presumptions of the youth studies tradition do not recognize the diversity and the significance of the social and local elements of the identity work constructing in the rural. Youth cultures and peer relationships are producing a wide range of welfare and resources, which often are displaced by the anxiety and control of the youth.

The study is accomplished as a part of the study called Youth in Time by the Finnish Youth Research Network.

Keywords: young, young cultures, rural studies, identity, identity capital, identity work, gender studies, mobility, everyday life

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 IDENTITEETTI JA MAASEUTUNUORUUS: KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA KESKUSTELUITA	5
2.1 Identiteetti ja sen sosiaalinen rakentuminen	5
2.2 Kohtaamisen paikkana arki	10
2.3 Nuoruus ja nuorisokulttuurit tutkimustraditiossa	12
2.3.1 Nuorisokulttuurien tutkimisen juurilla	15
2.3.2 Jälkialakulttuurinen tutkimus ja postmoderni nuoruus	16
2.3.3 Maaseutunuoruus ja urbaanin oletus	21
2.3.4 Tyttöjen kulttuureista	22
2.4 Liikkuvuuspakot ja identiteettityö	24
2.5 Tutkimuskysymykset	29
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
3.1 Aineiston kuvaus	30
3.1.1 Tutkimushaastattelu ja tutkijan rooli	33
3.1.2 Katsaus tutkimuspaikkakuntaan	36
3.2 Tutkijan eettiset vastuut	37
3.3 Metodologisia valintoja	39
4 IDENTITEETTITYÖTÄ TULKITSEMASSA	43
4.1 Paikka ja identiteetti	43
4.1.1 Kulkemisen kulttuurit	45
4.1.2 Sosiaalinen kiinnittyminen kotipaikkakuntaan	48
4.1.3 Kaupunkisuhde ja kulttuuriset merkitykset	50
4.2 Identiteetti ja sosiaaliset suhteet	52
4.2.1 Ystävyksien paikallinen rakentuminen	53
4.2.2 Seurustelusuhde itsemäärittelyn elementtinä	57
4.2.3 Perheen tuottamat identiteettipääomat	60
4.2.4 Identiteetti ja lähtemisen kulttuuri	62
4.3 Vapaa-aika identiteettityön areenana	65
4.3.1 Harrastukset identiteetin ilmaisemisessa	66
4.3.2 Hengailun paikat ja paikallisidentiteetit	68
4.3.3 Tyylit itsemäärittelyssä ja eronteossa	71

5 JOHTOPÄÄTÖKSET	74
5.1 Paikkaan sidottu itsemäärittely	75
5.2 Identiteettipääomien jakaminen	77
5.3 Poikkeamia postmodernista	79
5.4 Lopuksi	81

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Pro gradu -tutkimuksessani kysyn, mitä ja millä tavoin merkityksellisiä ovat ne arjen paikat ja sosiaaliset suhteet, joissa maaseudun tytöt rakentavat identiteettiään. Tarkastelen kysymystä suhteessa nuorisotutkimuksen traditioon, jossa ovat korostuneet sekä kaupunkikeskeisyys että miessukupuoli. Tarkasteluni lähtökohta ja empiirisen toteutuksen ydin on tyttöjen haastatteluiden avulla tuotettu aineisto, jota lähestyn fenomenologis–hermeneuttisista lähtökohdista käsin.

Käyttämäni taustateoriat sekä keskeiset käsitteet liittyvät erityisesti sosiologiseen nuoruuden tutkimisen perinteeseen. Identiteettiteorioista olen etsinyt sellaisia selitystapoja, jotka huomioivat identiteetin rakentumisen sosiaalisen luonteen. Tällöin tärkeitä ovat arjessa ja sen kohtaamispaikoissa syntyvät ja ylläpidettävät merkitykselliset sosiaaliset suhteet, kuten perhe ja ystävät. Vertaissuhteiden ja arjen kulttuuristen ympäristöjen kannalta kiinnostavia identiteetin rakentamisen paikkoja ovat myös nuorisokulttuurit, jotka voivat rakentua vaikkapa erilaisten vapaa-ajanviettotapojen, tyylien tai kulutusvalintojen ympärille.

Tutkimuksessani en sitoudu mihinkään tiettyyn nuorisokulttuureja koskevaan teoreettiseen määrittelyyn enkä tavoittele kokonaisvaltaista tai selkeärajaista nuorisokulttuuria koskevaa kuvausta, jollaisia vaikkapa alakulttuurisista jäsenyyksistä on tuotettu. Sen sijaan tutkin aineistoni avulla, millä tavoin nuorisotutkimuksen traditiossa esillä olleet teemat kuuluvat tyttöjen arkea koskevassa puheessa, sekä sitä, millaisia merkityksiä ja muotoja ne identiteettityössä saavat. Etsin nuorisokulttuurisia ulottuvuuksia¹, joiden merkityksiä ajallisesti ja paikallisesti rakentuville identiteeteille pyrin tunnistamaan. Tyttöjen arjessa esiin tulevat nuorisokulttuuriset ulottuvuudet sisältävät paljon sellaisia luovia ratkaisuja, jotka tuottavat identiteettipääomia (ks. esim. Côté & Levine 2009 ja 2016), mutta myös rakentavat siltoja erilaisten rakenteellisten esteiden ylitse ja tuottavat kyvykkyyksiä vastata tässä hetkessä ja tulevaisuudessa olemassa oleviin kulttuurisiin vaatimuksiin.

Nuoruuden tutkimisen traditio ja sen kaupunkikeskeiset oletamat toimivat havaintojeni heijastuspintoina. Tutkimukseni ammentaa postmoderniin nuoruuteen liitetystä keskusteluista sekä niiden kriittisistä tulkinnoista. Olen kiinnostunut esimerkiksi identiteetin pirstaloitumisesta, nuoruuden medioitumisesta ja kulttuurisesta kuluttamisesta suhteessa tyttöjen käsityksiin siitä, keitä he ovat ja voivat olla sekä siitä, mihin he kuuluvat tai eivät

¹ Ks. määrittelyistä tarkemmin s. 14–15.

kuulu. Kaupunkikeskeistä nuoruutta problematisoinut David Farrugia on tärkein yksittäinen teoreetikko, joka tutkimustani on inspiroinut. Tutkimukseni suhteutuu myös viime vuosina virinneeseen kotimaiseen tutkimukseen, joka on kohdistunut maaseutumaisissa olosuhteissa tai ”syrjäseuduilla” eläviin nuoriin ja heidän elämäpiireihinsä. ”Hylkysyrjäläisissä” (Armila & Halonen & Käyhkö 2016) elämänolosuhteissa on paljon sellaista, jonka myös oma tutkimukseni tunnistaa.

Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa ei-kaupunkimaisiin olosuhteisiin sijoittuvaan nuoruuteen ja sen tutkimiseen viitataan käsitteellä ”rural youth”. Se liittyy sekä maantieteellisesti harvaan asuttuihin ja maaseutumaisiin ympäristöihin että johonkin urbaanille vastakohtaisena nähtyyn kulttuuriseen elämisen ja olemisen tapaan. Farrugia (2017; 2014, 299) puhuu ”rural”-käsitteen yhdistymisestä alkukantaiseen tai takapajuiseen, toisaalta maalaisidylliin tai rappioromantiikkaan. Suomalaisessa maaseutunuoria koskevassa viime vuosien tutkimuksessa on käytetty syrjäseudun käsitettä muunneltuna (ks. esim. Ollila 2008, Tuuva-Hongisto & Pöysä & Armila 2016). Teen tutkimustani tiedostaen syrjäkylä- ja syrjäseutu -käsitteiden käyttöön liittyviä ongelmallisuuksia ja valtapositiioita, mutta samalla liityn työlläni aiheesta käytävään tutkimukselliseen vuoropuheluun.

Olellista tutkimuskontekstissani on käsitteellistä maaseutumaisella reuna-alueella asuminen maantieteellistä sijaintia laajemmin. Fyysiset sijainnit ja etäisyydet luovat puitteet tyttöjen asuinympäristölle, mutta tutkimuksessani keskeistä ovat erityisesti sellaiset paikkaan ja elettyyn ympäristöön liittyvät kulttuuriset toiminnan ja valintojen sekä sosiaalisten suhteiden mahdollisuudet ja ehdot, jotka tyttöjen identiteetin rakentamiseen vaikuttavat. Sosiologisesti paikan käsite sisältää sosiaalisen ulottuvuuden, siis esimerkiksi sosiaaliset suhteet ja erilaiset niihin liittyvät positiot ja neuvottelut. Tarkastelen tyttöjen elämää arjen sosiologian silmälasein: jokapäiväisen elämän merkityksellisissä olosuhteissa ja sosiaalisissa suhteissa sekä tietyssä historiallisessa ja yhteisöllisessä kontekstissa, johon maaseudulla asuminen tuo omanlaisiaan erityispiirteitä. Tutkimukseni pyrkii tunnistamaan sekä maantieteelliseen sijaintiin ja paikkoihin liittyviä merkityksiä että ”syrjässä olemisen” kulttuurisia käsityksiä suhteessa siihen, mitä nuoruuden on ajateltu olevan.

Tutkimukseni asetelma on sukupuolierityinen. Analyysini pohjautuu tyttöjen kertomaan ja huomioi niitä merkityksiä, joita tyttönä oleminen sosiaalisena kategoriana tuottaa. En kuitenkaan halua lähestyä tyttöjä homogeenisena ryhmänä, sillä tytöt ja heidän kokemuksensa ovat ainutlaatuisia ja keskenään erilaisia. En myöskään tarkastele erityisesti tyttöjen

muodostamia ryhmiä, vaikka erilaiset tyttöjen ryhmjäsenyydet tutkimuksessani näyttäytyvätkin merkityksellisinä. Pyrin tuomaan esille tyttöjen roolia ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa olevina toimijoina, jotka identiteettityönsä kautta sekä neuvottelevat että kyseenalaistavat erilaisia rakenteita ja reunaehtoja, ja siten aktiivisesti osallistuvat ympäristönsä muovaamiseen.

Olen toteuttanut tutkimukseni osana Nuorisotutkimusverkoston koordinoimaa Nuoret ajassa – laadullinen seurantatutkimus nuorista 2015–2025 -hanketta ² . Kyseessä on Nuorisotutkimusverkoston, Helsingin yliopiston ja Itä-Suomen yliopiston yhteistyöhanke, minkä rahoitus tulee pääosin Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotyön- ja politiikan vastuualueelta. Hankkeen tavoitteena on seurata pitkittäisotteella tiettyjen nuorten elämäkulkua ainakin kymmenen vuoden ajan ja koota nuorten arjesta ja elämänvalinnoista syventävää ja laaja-alaista tietoa. Tutkimusteemoja ovat muun muassa opiskelu, ihmissuhteet, osallisuus sekä nuorten palvelut ja tulevaisuudenvisiot. Hankkeen tutkimusasetelmaan on kirjoitettu sisään myös alueellinen tarkastelu, sillä aineistoa on kerätty Helsingistä, Itä-Suomesta, Pohjois-Suomesta, Länsi-Suomesta ja Keski-Suomesta. (Aapola-Kari 2016.) Tutkimuksen ensimmäisellä haastattelukierroksella tavoitettiin 125 vuonna 2000 syntynyttä nuorta.

Nuoret ajassa -tutkimushankkeen tavoite on yhteiskunnallinen vaikuttavuus monin eri keinoin. Nuorten ääntä pyritään nostamaan esiin eri puolilta Suomea, erilaisilta paikkakunnilta ja erilaisista oloista. (Aapola-Kari 2016.) Hankkeessa yhdistellään teoreettisia näkökulmia muun muassa elämäkulun ja iän tutkimuksesta, sosiologisista yhteiskuntaluokkia koskevista analyyseista, nuorisotutkimuksesta sekä sukupuolen ja etnisyyden tutkimuksista. Keskeisintä on nuorten elämänpolkujen rakentumisen sosiaalisia konteksteja sekä eriarvoisuutta koskeva kysymyksenasettelu. Nuorten elämää lähestytään avoimesti ja monipuolisesti, ja nuorten omille merkityksenannoille ollaan erityisen herkkiä. (Nuoret ajassa -hankkeen internetsivut.)

Oma tutkimukseni pohjautuu hankkeen ensimmäisen toimintavuoden aikana kerättyyn Keski-Suomen osa-aineistoon. Tutkimus tuo lisäarvoa syrjäkylänuoruuteen liittyvään tutkimuskenttään, jossa sukupuolittaiset tarkastelut ovat tähän saakka olleet vähäisiä (pl. Ville Pöysän tekeillä oleva väitöstutkimus Itä-Suomen pojista). Tyttöjen arkeen keskittyminen avaa uudella tavalla heille tärkeitä elämänsisältöjä sekä niitä haasteita ja kompetensseja, joita

² Hankkeen internetsivut ovat osoitteessa <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/nuoret-ajassa>

elämä harvaan asutulla ja palveluiltaan kapeutuvalla maaseudulla vaatii ja tuottaa. Viitekehystenä oleva nuorisokulttuurinen tarkastelu auttaa piirtämään kuvaa siitä, millaisia kulttuurisia merkityksiä nuoruus kaupunkikeskustojen ulkopuolella saa.

Maantieteellisesti laajat tutkimukselliset katseet nuoruuteen ovat tärkeitä, jotta tutkimuksen tuottama käsitys nuoruudesta laajenisi tunnistamaan erilaisia nuoruuksia ja pohtimaan kriittisesti sellaisia nuorisotutkimuksellisia tulkintoja, jotka ovat rakentuneet kapeiden tai yksipuolisten, mutta normittavien traditioiden varaan. Tavoitteeksi on syytä asettaa, että erilaiset nuorista käytävissä yhteiskunnallisessa keskustelussa syrjään jäävät teemat tulisivat esiin sekä tutkimuksessa että myös yhteiskunnallisissa päätöksissä ja valinnoissa. On tärkeää, että ymmärrämme ja muistamme nuoruuden moninaisuuden, ja tutkimuksen keinoin tuomme esiin niitä erilaisia arkitodellisuuksia, joissa nuoret eri puolella Suomea elävät.

Tutkimukseni aluksi kuvaan sen teoreettista viitekehystä. Lähdän liikkeelle identiteettiteorioista ja erityisesti identiteetin rakentumisen sosiaalisista ulottuvuuksista. Tämän jälkeen teen katsauksen niihin arjen sosiologian teemoihin, jotka ovat ohjanneet sekä tutkimusprosessia että tulkintojen tekemistä. Teoriaosuuden laajin kokonaisuus liittyy nuorisotutkimuksen traditioon ja niihin käsitteellisiin jäsennyksiin, joiden kautta nuoruutta ja nuorisokulttuureita on kuvattu. Olennaista on peilata identiteettityötä maaseutunuoruuden kontekstiin, mitä nostan esiin erityisesti niin sanottujen liikkuvuuspakkojen kautta. Luvun päättää teoriaosuudesta johtamani tutkimuskysymykset.

Luvussa kolme kuvaan tutkimuksen toteutusta: aineistoa erityispiirteineen, eettisiä kysymyksiä sekä analyysin menetelmiä. Luku neljä kokoaa yhteen tutkimukseni varsinaiset havainnot ja sisältää otteita tutkimusaineistosta. Se on teemoiteltu kolmeen identiteettityön kannalta keskeiseen teemaan: merkityksellisiin paikkoihin, sosiaalisiin suhteisiin sekä nuorisokulttuureihin ja vapaa-aikaan identiteettipääomien tuottajina. Viimeiseen lukuun olen koonnut yhteenvetoa tyttöjen identiteettityön sosiaalisista ja paikallisista resursseista, ja pohtinut sitä, kuinka havaintoni suhteutuvat postmodernista nuoruudesta käytävään keskusteluun.

2 IDENTITEETTI JA MAASEUTUNUORUUS: KESKEISIÄ KÄSITTEITÄ JA KESKUSTELUITA

2.1 Identiteetti ja sen sosiaalinen rakentuminen

Minuuteen ja identiteettiin liittyvät kysymykset ovat olleet viime vuosina eri tieteissä esillä erityisesti siitä näkökulmasta, kuinka yhteiskunnallisten rakenteiden muuttuessa ja ihmisten arkielämien moninaistuessa ihmisten pohdinnat siitä, keitä he ovat, ovat lisääntyneet. Käsitteiden välisiä eroavuuksia on kuvattu siten, että minuudessa on kyse yksilön refleksiivisestä tietoisuudesta itsestään, ja identiteetissä taas itsen ja muiden tekemistä määrittelyistä siitä, keitä minä ja muut olemme. (Saastamoinen 2006, 170.)

Tässä tutkimuksessa identiteetti, identiteettityö, identiteettipääoma sekä myös identiteettiristiriidat ovat keskeisiä käsitteitä. Identiteettiä koskevan tarkastelun keskiössä ovat sen sosiaalista luonnetta korostavat selitykset. Keskeinen ajatus on, että yksilö liittyy identiteetin välityksellä erilaisiin sosiaalisiin kategorioihin ja positioihin, ja määrittelee itseään jonkin ryhmän, kulttuurin tai sosiaalisen ympäristön jäsenenä. Identiteetti kiinnittää yksilön yhteisesti jaettuihin merkityksiin, tapoihin, traditioihin, arvoihin ja uskomuksiin, joiden muodostamaa kokonaisuutta voidaan Hallin (2003) mukaan kutsua myös kulttuuriksi.

Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa identiteettiä on jaoteltu *persoonalliseen ja sosiaaliseen identiteettiin*. Yksinkertaistaen näiden välistä erottelua voisi kuvata siten, että persoonallinen (yksilöllinen) identiteetti liittyy kysymykseen ”kuka minä olen?”, kun taas sosiaalinen (kulttuurinen³) identiteetti liittyy kysymykseen ”mihin minä kuulun?”. Sosiologi Erving Goffman (1963; Saastamoinen 2006 mukaan) on kuvannut persoonallista identiteettiä jatkuvuuden ja johdonmukaisuuden tunteena yksilön minäkuvassa, riippumatta elämäkerran muutoksista ajallisella jatkumolla. Sosiaalinen identiteetti taas merkitsee samastumista erilaisiin sosiaalisiin yhteisöihin ja ryhmiin, ja johdonmukaisuutta toimittaessa erilaisissa sosiaalisissa rooleissa. Identiteetti on siis myös tapoja, joilla ihmiset ymmärtävät ja määrittelevät itsensä suhteessa sosiaaliseen ympäristöönsä ja kulttuuriinsa. Identiteetti tarjoaa yhteyden persoonallisen ja sosiaalisen, yksilön ja yhteiskunnan välille, ja rakentuu erilaisuutta ilmentävien suhteiden kautta, esimerkiksi jaotteluina ”meihin” ja ”muihin”. (Mt., 172–173.)

³ Kulttuurisella identiteetillä voidaan viitata myös ihmisryhmien ja kansojen käsitykseen omasta itsestään ja kulttuurisesta perinnöstään. Käsitteellä voidaan korostaa yhteisöjen ainutlaatuisuutta ja eroavuuksia yhteispiirteiden sijaan, mutta keskustelu liittyy myös kotoutumiseen ja kulttuurikasvatukseen. (Ks. esim. Laine 2014.)

Identiteettiteoreetikkona tunnettu Stuart Hall jakaa identiteetin kolmeen luokkaan. Ensimmäisen, niin sanotun valistuksen subjektin, mukaan ihmisellä on keskus, sisäinen ydin, joka pysyy samana ihmisen koko olemassaolon ajan. Ihminen on yhtenäinen, itsensä kanssa identtisenä pysyvä, järjellä, tietoisuudella ja toimintakyvyllä varustettu yksilö. Näkemys on individualistinen, eivätkä vallitsevat ympäröivät olosuhteet vaikuta siihen. (Hall 1999, 21–22.) Toisen näkemyksen, ”sosiologisen subjektin”, mukaan identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Ihmisellä on kyllä sisäinen ydin, mutta se muodostuu dialogissa kulttuurisen ympäristön, toisten ihmisten ja niiden tarjoaminen identiteettien kanssa. Identiteetti toimii ikään kuin siltana henkilökohtaisen ja julkisen maailman välillä, liittää subjektin rakenteeseen tai kulttuuriseen maailmaan ja tekee molemmista vakaampia ja ennustettavampia. Kun yksilö projisoi itseään ympärillä oleviin kulttuurisiin identiteetteihin ja sisäistää niiden merkitykset ja arvot, subjektiiviset tunteet tulevat liitetyiksi objektiivisiin paikkoihin, siis vaikkapa kotiseutuun. (Hall 1999, 22–23.)

Yksilön identiteetti ei ole annettu, vaan sitä on tietoisesti pohdittava ja monissa suhteissa tuotettava *identiteettityön* erilaisin keinoin (Saastamoinen 2006, 170). Identiteettityöllä viitataan yleisesti identiteetin rakentamisen prosessiin, josta tässä tutkimuksessa käytän myös nimitystä itsemäärittely. Niin sanottujen jälkialakulttuuristen keskustelujen mukaan⁴ postmodernissa yhteiskunnassa yksilön identiteetille aiemmin vankkoja asemia antaneet luokka, sukupuoli, seksuaalisuus, etnisuus, rotu tai kansalaisuus ovat pirstoutuneet, ja siksi myös identiteetit ovat liikkeessä ja käsityksemme itsestämme yhtenäisenä subjektina horjuvat. Nyky-yhteiskunnassa identiteettityö liittyy kiinteästi valinnanmahdollisuuksien kasvuun elämäntavassa, opiskelu- ja työelämässä, kuluttajuudessa ja parisuhteissa. (Saastamoinen 2006, 170.) Identiteettityö voi olla yksilön aktiivista pyrkimystä ratkaista erilaisia kehityskriisejä, itsereflektiota ja tietoista omien tavoitteiden pohtimista tai tiedostamattomampaa, esimerkiksi sosiaalisten suhteiden peilaamisen kautta tapahtuvaa itseymmärryksen lisääntymistä.

Hallin (1999) kolmas identiteettiä jäsentävä luokka on postmoderni subjekti, joka syntyy edellä kuvatun yhteiskunnallisen muutoskehityksen myötä. Kiinteää tai pysyvää identiteettiä ei ole, vaan identiteetistä tulee Hallin sanoin ”liikkuva juhla”. Identiteetti muovautuu ja elää jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä ympäröivissä kulttureissa representoidaan. (Mt. 1999, 20–23.) Tunnettu nykysosiologi Andy Bennett (2011) on kuvannut, kuinka nuoret eivät enää kiinnity tiettyihin tyylinmukaisiin tai toiminnan kautta heitä yhdistäviin

⁴ Ks. erityisesti luku 2.3.2.

vertaisryhmiin, vaan sosiaalisista identiteeteistä on tullut joustavia ja erilaisten sosiaalisten areenoiden mukaan muovautuvia. Mikko Salasuo (2018) toteaa, että jälkialakulttuurisen teorian selitysvaikutus perustuu oletukseen nuorten tavoista ja kyvyistä hyödyntää kulttuurituotteita identiteettityössä erilaisissa tilanteissa, elämänkulun eri vaiheissa ja myös sosiaalisesti eri ryhmissä.

Yksi ulottuvuus identiteetin sosiaalisessa rakentumisessa on paikka tai paikallisuus. Hall (2003) toteaa, että kulttuuria tuottavana elementtinä paikkaa voidaan lähestyä kahdella tavalla. Toisaalta todellisena paikkana, jossa erilaiset suhteet muotoutuvat historiallisesti ja suhteessa aikaan, toisaalta symbolisena rajana, joka kulttuurisesti erottaa siihen kuuluvat ulkopuolelle jäävistä. Paikan käsite on tärkeä yrittäessämme ymmärtää, mistä kulttuurin rakentumisessa on kyse. Silti yhteistä ja jaettua merkitysjärjestelmää voidaan luoda ja ylläpitää myös fyysisesti erillään asuen. (Mt., 88–93.) Hall (1999) toteaa, että mitä enemmän tyylien, paikkojen ja erilaisten imagojen markkinointi sekä globaalisti välitettävät mediakuvat tuottavat ja jäsentävät sosiaalista elämää, sitä enemmän yksilöiden identiteetit irtautuvat erityisistä ajankohdista, paikoista ja traditioista. Samalla kyse on sosiaalisesta ja kulttuurisesta homogenisoitumisesta. Globaali ei kuitenkaan korvaa paikallista, vaan niiden välille on muodostunut uudenlainen kytkös, joka tuottaa sekä uusia globaaleja että uusia lokaaleja identifikaatioita, jotka kommunikoivat toistensa kanssa. ”Uusi lokaalisuus” toimii siten pikemminkin globalisaation logiikan sisällä. Globalisaatio ei suinkaan myöskään alueellisesti ole levinnyt yhdenmukaisesti, vaan sen virtaukset tavoittavat toiset ihmisryhmät voimakkaammin kuin toiset. (Mt., 62–64.)

Nykyiset nuorisokulttuurit ilmentävät sekä paikallisten olosuhteiden ainutlaatuisuutta että ylikansallisia populaarikulttuurin virtauksia, jotka ovat digitaalisten kanavien kautta levinneet kaikkialle (Farrugia & Wood 2017, 209). Salasuo (2007) toteaa, etteivät nuoret ole vain passiivisia globaalin kulttuurin kuluttajia, vaan muokkavat sitä aktiivisesti omiin tarpeisiinsa. Paikallisuus synnyttää kulttuurin, josta tulee merkityksellistä ympäristön ehtojen mukaisesti. Paikallinen kulttuuri siis tuottaa nuorisokulttuuriin sen lopullisen muodon ja yksityiskohdat, jotka kumpuavat fyysisen elinympäristön merkitysmaailmoista ja niistä tekijöistä, jotka sitä rajoittavat. (Mt., 210–212; ks. myös Tolonen 2010, 19.) Paikallisuus antaa ikään kuin ”linssit”, joiden kautta nuoret tulkitsevat ja ilmentävät globaaleja kulttuureja. Vaikka keskustelu globaalin vaikutuksista liittyykin etupäässä länsimaiden ja muun maailman väliseen virtaussuhteeseen, paikantuvat globaali ja lokaali eri tavoin myös kaupunkiin ja maaseutuun nuoriso- ja kulutuskulttuurisina näyttämöinä. Siksi identiteettikeskustelussa on

mahdollista globaalista huolimatta asettaa paikallisuus osaksi itseymmärryksen syntymistä suhteessa siihen, ketä olemme ja miten sijoitumme suhteessa muihin.

Eräs tunnetuista nykynuorisotutkijoista, James Côté, pohjaa oman identiteettitulkintansa Erik H. Erikssonin klassiseen identiteettiteoriaan, jossa identiteetin rakentuminen tapahtuu erilaisten kriisien kautta⁵. Côtén lähtökohta on, että erilaiset sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat kyllä identiteetin muodostumiseen, mutta ihmisen ydinidentiteetti (persoonallinen identiteetti) pysyy suhteellisen muuttumattomana läpi elämän ajan. Erilaisiin ympäristöihin suuntautuessaan yksilöt pikemminkin ottavat erilaisia sosiaalisia rooleja kuin varsinaisesti muuttavat koko identiteettiään. Toisissa ympäristöissä elävät ihmiset myös kohtaavat enemmän identiteettiä hajottavia asioita kuin toisissa ympäristöissä elävät ihmiset. Se, missä määrin nuoren on mahdollista toteuttaa omia pyrkimyksiään, määrittyy nuoren oman lähestymistavan lisäksi elinympäristön ja muiden kategorioiden – kuten etnisyyden, rodun ja sukupuolen – kautta. (Côté 2014, 167–172; 176; 179–181.)

Côté puhuu myös *identiteettipääomasta*, mikä omassa tutkimuksessani nousee tärkeäksi käsitteeksi. Identiteettipääomalla tarkoitetaan erilaisia identiteetin rakentamiseen liittyviä resursseja, kuten vanhemmilta saatavaa sosiaalista tai taloudellista tukea nuoren pohtiessa erilaisia minuiteensa ja elämäänsä liittyviä valintoja. Identiteettipääoman avulla nuori sekä ylläpitää että neuvottelee identiteetistään suhteessa elämänvalintoihinsa ja ryhmäjäsennyksiinsä. Se mahdollistaa liittymisen konkreettisiin tai virtuaalisiin verkostoihin, sisältäen myös moraalisen ja eettisen ulottuvuuden yhdistettynä sosiaaliseen pääomaan. (Côté 2005, 223–227.)

Côtén ja Levinen (2009) mukaan identiteettipääomaa ovat ensinnäkin konkreettiset resurssit, kuten yksilön erityiset taidot tai formaalisti osoitetut oppiarvot, jotka mahdollistavat erilaiset ryhmäjäsennytykset ja pääsyt sosiaalisille areenoille. Konkreettiset resurssit ovat tärkeitä erityisesti neuvoteltaessa identiteeteistä erilaisten ryhmien tasolla. Toinen identiteettipääoman laji koostuu yksilön sisäisistä kyvyistä kuten itsekunnioitus, itsensä toteuttamisen kyky, kriittinen ajattelu tai ideologinen sitoutuminen. Ne mahdollistavat itseymmärryksen ja

⁵ Erikssonin mukaan nuoruusiän keskeinen kehityskriisi liittyy identiteetin muodostamiseen. Tyypillistä on, että nuoret alkavat epäillä kaikkea sitä, johon he ovat aiemmin itseään peilanneet. Nuoret punnitsevat sitä, mitä he oikein ovat, ja etsivät paikkaansa yhteisössä ja yhteiskunnassa. Tämä näkyy esimerkiksi valintoina koulutus- ja ammattiurasta sekä ystäväpiirin vakiinnuttamisena. Kriisin onnistuneen ratkaisemisen seurauksena on vakaa persoonallisuus. Jos näin ei käy, persoonallisuuden roolit hajaantuvat. Tällöin nuoren on vaikeaa tehdä omaa elämäänsä koskevia päätöksiä, ja hänestä saattaa tuntua, ettei hän tiedä, kuka oikeastaan on. (Ks. Eriksson 1968 & Eriksson 1982.)

itsereflektion, jotka auttavat yksilöä luovimaan erilaisissa sosiaalisissa ja henkilökohtaisen elämän kysymyksissä, ja mahdollistavat liikkumisen erilaisissa ryhmissä, verkostoissa ja elämänselän myötä vaihtelevissa konteksteissa. (Mt., 143–149.)

Sisäisten ja ulkoisten, objektiivisten ja subjektiivisten identiteettipääoman osa-alueiden välisiä suhteita pohtiessaan Côté ja Levine (2009) toteavat, että mitä laajempia alueet ovat, sitä enemmän identiteetin elementtejä yksilöllä on käytettävissään. Mitä enemmän nämä alueet asettuvat päällekkäin, sitä enemmän identiteetin osa-alueista syntyy identiteettipääomaa. Jos ne taas ovat kovin erillään, psyykkisten ja emotionaalisten ongelmien esiintymisen todennäköisyys kasvaa. (Mt., 157–162.) Tällaisista *identiteettiristiriidoista* on kyse esimerkiksi silloin, kun ihmisen nykyisen identiteetin ja todennäköisen tulevaisuusskenaarion välillä on kuilu. Kun nuoren identiteetti esimerkiksi on kiinnittynyt vahvasti paikallisiin olosuhteisiin ja viiteryhmiin, mutta olosuhteiden muuttuessa yhteisöt hajoavat tai yksilö itse on pakotettu niistä irtautumaan, sosiaalisen identiteetin tuottamat resurssit menettävät merkitystään ja yksilön asema muuttuu. Identiteettiristiriitoja aiheuttaa tyypillisesti myös tilanne, jossa yksilö haluaisi olla jotakin muuta, kuin mitä tällä hetkellä on; esimerkiksi maaseudulla asuessaan samaistua kaupunkilaisuuteen. Sosiaalisen ulottuvuuden ohella identiteettiristiriitojen tarkastelemiseen voikin kytkeä myös ajallisen ja paikallisen ulottuvuuden.

Ajatus identiteettipääomasta tuo merkittävän lisäulottuvuuden identiteetin rakennusainesten ja identiteettiristiriitojen tarkastelemiseen, sillä nuoren sisäisestä maailmasta määräytyvien tekijöiden lisäksi se huomioi myös yksilön sosiaalista positiota rakenteellisesti määrittävät ulottuvuudet. Yksilön toimijuuteen vaikuttavat resurssit ovat paitsi yksilö- myös kontekstisidonnaisia, eivätkä yksilöt tässä mielessä koskaan voi irtaantua siitä ”rakenteesta”, joka kulloistakin toiminnan tilaa määrittää. Erilaiset yksilöllä käytettävissä olevat pääomat tukevat toimijuutta ja tekevät mahdolliseksi vaikuttaa myös rakenteisiin; toteuttaa esimerkiksi sosiaalista nousua tai vastata liikkuvuuspakkoihin. (Côté & Levine 2016, 77–78.) Tutkimukseni tuo esiin monenlaisia identiteettipääoman aineksia, jotka kiinteästi yhdistyvät tyttöjen perheiden käytössä oleviin erilaisiin pääomiin ja resursseihin. Merkittävää on, että monet maaseutunuoruudessa helposti pakottavuuksina näyttäytyvät arjen reunaehdot voivat itse asiassa tuottaa identiteettipääomia ja lisätä tyttöjen toimijuutta, kun tytöt rakentavat ratkaisuja esimerkiksi sosiaalisen kiinnittymisen kautta.

Tutkimukseni tavoite on tunnistaa tyttöjen arjessa merkityksellisiä paikkoja ja sosiaalisia suhteita, jotka toimivat erityisesti sosiaalisten identiteettien rakentamisen paikkoina, tuottavat niihin aineksia ja erilaisia identiteettipääomia sekä tukevat tyttöjä identiteettiristiriitojen ratkaisemisessa. Tärkeänä viitekehystenä toimivat keskustelut nuorisokulttuureista ja niiden merkityksestä identiteettityössä. Tulkintojeni heijastuspintana toimii maaseutunuoruus, jota kuvaan erityisesti niiden ristiriitaisuuksien kautta, joita kaupunkikeskeinen nuoruuden tutkimusperinne on tuottanut. Luvussa 2.3 esittelen nuorisotutkimuksen tradition keskeiset keskustelut, ja peilaan identiteetin käsitettä erityisesti postmoderniin ja niin sanottuun jälkialakulttuuriseen nuorisokulttuuritutkimukseen liittyen. Niissä korostuvat identiteettien fragmentoituminen ja yksilöllisen identiteettityön oletus.

2.2 Kohtaamisen paikkana arki

Tutkimustani ja sen kysymyksenasettelua ohjaa keskeisesti arjen sosiologian tematiikka. Nuoret ajassa -hankkeen tavoitteena on havainnollistaa nuorten elämäntilannetta ja valintoja jäsentäviä rakenteellisia ja yksilöllisiä tekijöitä. Tarkastelun kohteena ovat nuorten arki, toimintakyky ja hyvinvointi sekä sosiaalisen eriarvoisuuden taustat ja syntymekanismit. (Nuoret ajassa -hankkeen internetsivut.) Oma tutkimukseni asettuu luontevasti tähän kontekstiin. Hankkeen tematiikasta arjen käsite on itselleni tärkein, ja myös tutkimuskysymyksiini kirjoitettu. Se näyttäytyy tutkimuksessani eräänlainen tyttöjen kohtaamisen paikkana, jonka kautta pääsen lähemmäs haastateltavieni elämää, mutta joka antaa myös mahdollisuuden sijoittaa tutkimus laajempaan kontekstiin tutkimustraditiossa.

Arki on yleiskielestä tuttu käsite, jolla viitataan jokapäiväisen elämän toistuviin rutiineihin ja itsestäänselvyksiin, mutta myös vuorovaikutussuhteisiin sekä fyysisiin tiloihin ja paikkoihin. Jotta arjen käsitettä on mahdollista käyttää teoreettisena apuvälineenä, tulee se määritellä tarkemmin suhteessa tutkimuskontekstiin. Arjen sosiologia huomioi sellaisetkin elämänalueet, jotka usein jäävät tarkastelun ulkopuolelle, ja pyrkimys on luoda hyvin kokonaisvaltainen näkemys inhimillisestä elämästä. Se antaa välineitä pohtia sitä, kuinka yksilöiden arkiset teot luovat ja ylläpitävät järjestystä, vakautta ja ennustettavuutta heidän paikallisessa maailmassaan, ja miten nämä maailmat yhdistyvät laajempaan yhteisöön, kulttuuriin tai yhteiskuntaan. Kysymys on siis mekanismeista, joissa myös identiteetit sosiaalisesti rakentuvat.

Arjen sosiologian lähtökohtana voidaan pitää Millsin (1959) ajatusta julkisten ongelmien inhimillisistä merkityksistä, jotka paljastuvat vasta kun niitä tarkastellaan yksilötason ongelmina. Myös monet yksityisinä pidetyistä ongelmista (private troubles) ovat sellaisia, ettei niitä voida ratkaista ilman niiden käsittelemistä julkisina kysymyksinä (public issues). (Mt., 226.) Syrjäseudun kontekstissa tällaisia yksityiseen elämään voimakkaasti vaikuttavia julkisia kysymyksiä voivat olla vaikkapa pitkät etäisyydet yhdistettynä heikkoon julkiseen liikenteeseen, tai kotipaikkakunnalta pois muuttamiseen pakottava harventunut oppilaitosverkosto. Tutkimukseni tuo esiin, kuinka tyttöjen arjessa ilmenevä identiteettityö liittyy paikallisiin nuorisokulttuurisiin käytänteihin. Ne taas tuottavat monin tavoin sellaisia keinoja, jotka ratkaisevat tai lieventävät erilaisia maaseutunuoruuteen liittyviä rakenteellisia ongelmia.

Arjen sosiologia pyrkii poistamaan tiukkaa jaottelua yksityiseen ja julkiseen. Yksityisenä pidetyllä elämällä on aina yhteiskunnallisia merkityksiä, henkilökohtaisilla valinnoilla on vaikutusta yhteiskuntaan ja sen muutokseen ja sosiaaliset rakenteet ilmenevät myös henkilökohtaisessa elämässä. Henkilökohtaista elämää ei eletä tyhjiössä, vaan se on aina myös sosiaalista, kulttuurista, taloudellista, lainsäädännöllistä, ajallista ja paikallista. (Sztompka 2008, 31–32.) Tämän vuoksi arjen sosiologia asettuu kritisoimaan individualisaatioteorioita. Se näkee, etteivät traditionaaliset instituutiot tai kategoriat ole merkityksettömiä jälkimodernissakaan ajassa, ja yksilön vapaus on todellisuudessa varsin suhteellista. Yksilöllistymisestä huolimatta arkielämä, ja myös identiteettityö, on yhteydessä yksilöllä käytössään oleviin erilaisiin pääomiin ja resursseihin. Sukupuoli, ikä, yhteiskuntaluokka, etnisuus ja muut sosiaalisia eroja tuottavat tekijät muotoilevat nuorten henkilökohtaista elämää ja siihen vaikuttavia resursseja. (May 2011, 1–2.) Arjen sosiologian ajatusperinne yhdistyy luontevasti myös puheeseen erilaisista liikkuvuuksista yksilön elämänehtoihin vaikutuksia tuottavina mekanismeina.

Tutkimukseni arjensosiologinen ulottuvuus auttaa ymmärtämään tutkittavieni elämää monitahoisena kokonaisuutena ja jäsentämään nuoruuteen liittyvää arkitodellisuutta yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen tason huomioon ottavilla tavoilla. Tutkimuksessani rajaan arkeen liittyvää viitekehystä ajallisesti haastattelussa käsillä olevaan nykyhetkeen sekä niihin aikaulottuvuuksiin, joista tytöt puhuvat. Paneudun tyttöjen elämään siinä jokapäiväisessä sosiaalisessa, ajallisessa ja paikallisessa kontekstissa, jossa he elävät. Tämän määrittelen tutkimuksessani arjeksi.

2.3 Nuoruus ja nuorisokulttuurit tutkimustraditiossa

Ihmisiä kategorisoidaan iän mukaan erilaisiin luokkiin, joilla on vaikutusta yksilön juridisiin mutta myös sosiaalisiin asemiin. Nuoruus sosiaalisesti määrittynään käsitteenä ja luokitteluna on kiinni ajassa ja yhteiskunnassa, eikä sen kuvaaminen ole lainkaan yksiselitteistä. Usein nuoruus on esitetty jonkinlaisena välitulana, siirtymänä lapsuudesta aikuisuuteen, jolle ominaista on sekä keskeneräisyys, kapinallisuus että ikävaiheeseen liittyvät erityiset kehitystehtävät. Nuoruuteen liitetään toisinaan erilaisia moraalisia paniikkeja, huolta ja kontrollia esimerkiksi liian varhaisesta luisumisesta aikuisille tarkoitettuihin elämäntilanteisiin, kuten päihteiden käyttöön, tai syrjäytymiseen ja ulkopuolisuuteen yhteiskunnan keskeisistä instituutioista. Toisaalta nuoruus nähdään mahdollisuuksien ja vapauden aikana, jota ihannoidaan ja nostalgisoidaan.

Nuorisotutkimus ei suinkaan muodosta yhtenäistä, yksimielistä ja käsitteiltään yhdenmukaista kenttää. Tutkimusta on tehty monimuotoisesti, ja siinä ovat näkyneet teoreettiset ja metodologiset perinteet niin sosiologiasta, psykologiasta, kasvatustieteistä, kulttuurintutkimuksesta kuin kriminologiastakin. Eri tieteenalat erilaisine käsitteineen ja keskusteluperinteineen tuottavat erilaisia tulkintoja nuoruudesta ja antavat sen tarkastelemiseen erilaisia välineitä. Teoriat ovat moninaisia ja myös toistensa kanssa ristiriitaisia. Usein ne kuvaavat omaa rajattua aluettaan, jonka ulkopuolella niiden selitysvaikutus heikkenee. (Côté 2014, 158–160.) Moninaisuuden keskellä on haluttu muodostaa myös yhdistäviä ajatuksia siitä, mitä muuta nuorisotutkimus on, ja mitä muuta sen tulee olla, kuin nuoriin kohdistuvaa tutkimusta.

Honkatukia (2017) jäsentää nuorisotutkimukselle yhteisiä piirteitä ja sen yhteiskunnallista tehtävää viiden eri oletuksen kautta. Ensimmäisenä nuorisotutkimuksen tulee ottaa vakavasti nuorten elämä ja sen erilaiset ulottuvuudet. Se tarkoittaa, että nuoret asetetaan tutkimuksen keskiöön subjekteina, joilla on arvokasta tietoa omasta elämästään. Se tarkoittaa myös metodologista oikeudenmukaisuutta ja halua tutkijan roolin reflektointiin. Toiseksi, tulee muistaa, etteivät nuoret ole yhtenäinen ryhmä, vaikka heitä usein sellaisenaan kohdellaan. Nuoruuteen elämänvaiheena vaikuttavat monet eroja ja erilaisuuksia tuottavat tekijät, ja nuoruutta olisi kyettävä analysoimaan myös intersektionaalisesti. Ikä ei automaattisesti luo ja määritä kollektiivisia identiteettejä, vaan nuorten väliset erot ovat moninaisia ja muuttuvia. Kolmas nuorisotutkimusta koskeva vaatimus on asettaa tutkimuksella tuotettu tieto laajempaan yhteyteen. Tutkimuksen avulla tulee pyrkiä kriittisesti tarkastelemaan, millaiset

rakenteet, keskustelut ja kiistelyt nuorten elämää määrittelevät, ja millaisin tavoin ja vaatimuksin aikuisyhteiskunta nuoret kohtaa. Neljännen ja viidennen vaatimuksen mukaan nuoria koskevan tiedon on oltava monipuolista ja monitieteistä, ja pyrittävä keskinäiseen vuoropuheluun sekä tunnistettava nuoruuden yllirajaiset ja globaalit yhteydet. (Mt., 61–64.)

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen teoreettinen viitekehys nojaa sosiologiseen nuoruuden tutkimisen perinteeseen. Sosiologisen nuorisotutkimuksen kiinnostus eri aikoina ja eri yhteyksissä on kohdistunut erityisesti nuoruuden sosiaalisiin määrittelyihin sekä nuoruutta koskeviin odotuksiin ja kontrollimekanismeihin. Sosiologiselle nuorisotutkimukselle tyypillistä on kytkös vallitsevaan historiallis–poliittiseen kontekstiin, ja se pyrkii analysoimaan tutkimuskohdettaan suhteessa sosiaaliseen ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Siksi sosiologinen nuorisotutkimus tunnistaa myös laajempia kehityskulkuja, jotka liittyvät yhteiskunnan erilaisiin rakenteisiin ja instituutioihin.

Historiallisesti nuoruuden sosiologisissa tarkasteluissa on nähtävissä kaksi keskeistä kiinnostuksen kohdetta: siirtymät ja kulttuuri. Syntyjään psykologiasta peräisin olevalla siirtymän käsitteellä tarkoitetaan yleisesti sellaisia keskeisiä nuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtäviksi miellettyjä tapahtumia, joiden ajatellaan liittyvän sekä yksilön identiteettityöhön että sosiaalisiin jäsenyyksiin. Sosiologeille kiinnostavia siirtymiä ovat olleet esimerkiksi lapsuudenperheestä itsenäistyminen, opintoihin liittyvä alan valinta, työelämään siirtyminen sekä parisuhteen solmiminen ja perheen perustaminen. (Furlong 2013, 24; Farrugia 2014, 296.) Yksilönkehityksen ohella siirtymät liittyvät nuorten muuttuviin asemiin eri instituutioissa, minkä vuoksi niiden tutkiminen antaa hedelmälliset lähtökohdat ymmärtää myös yleisemmin esimerkiksi koulun, perheen tai työmarkkinoiden toimintamekanismeja (Roberts 2003, 14-15).

Esimerkiksi Farrugia & Wood (2017, 209) kuitenkin toteavat, että nuoruuden tutkiminen siirtymien kautta korostaa ajatusta nuoruuden väliaikaisuudesta. On myös esitetty, että siirtymiin keskittyvä nuorisotutkimus kadottaa jotakin siitä arkitodellisuudesta, jota nuoret valtaosin elävät. Nuorten elämä tapahtuu ”siirtymien välissä”, paikallisissa arkitodellisuuksissa ja vuorovaikutussuhteissa, ja niiden ymmärtämiseksi on kysyttävä asioista nuorilta itseltään. (White & Wyn 2013, 105.) Siirtymien ohella nuorten arkielämän ja sosiaalisten maailmojen tutkiminen ovatkin olleet myös suomalaisen nuorisotutkimuksen etujoukoissa (Hoikkala 2016, 27).

Nuorisokulttuureiden tai nuorten kulttuureiden määrittäminen on haastavaa ja kiistanalaista. Hoikkala (2016) on kuvannut nuorisokulttuureja nuorten tekeminä erilaisina ja monimuotoisina tulkintoina sosiaalisesta ympäristöstään ja sen ilmiöistä. Niihin liittyy arvoja ja identiteettejä, joita nuoret ilmaisevat omalla tavallaan, sekä henkilökohtaisesti että sosiaalisesti. Nuoret ovat ainakin osittain sosiaalistuneet ympäröivään yhteisöön, mutta he luovat myös yksilöllisiä reittejä erilaisia pääomia ja resursseja hyödyntäen. (Mt., 27.) Erilaiset nuorisokulttuuriset ryhmäjäsennydet rakentuvat jaettujen merkitysten ja toiminnan kautta, ja ne voivat kietoutua ideologiseen ulottuvuuteen saaden ilmiönsä yhteneväisen tyylin kautta, joka näkyy esimerkiksi vaatetuksessa, musiikkimaussa tai puhutavassa (Salasuo & Poikolainen 2012, 9). Aikuisilla, vanhemmilla, erilaisilla asiantuntijoilla, medially ja muilla ”moraalin portinvartijoilla” on tarpeen tuottaa nuoria ja nuorisokulttuureja koskevia selityksiä. Erilaisilla diskursseilla on vaikutusta nuorten itseymmärrykseen, mutta nuoret muokkaavat ja tuottavat niitä myös itse. (Hoikkala 2016, 27.)

Tässä tutkimuksessa nuorisokulttuurit ymmärretään laajasti nuorten keinoina luokitella ja tulkita toisia sekä perustella omaa toimintaa ja luoda myönteistä kulttuurista (sosiaalista) identiteettiä. Nuorisokulttuureilla viitataan jaettuihin kokemuksiin, tekoihin, normeihin ja arvostuksiin, joita nuoret sosiaalisessa toiminnassaan luovat, ylläpitävät ja muuttavat, ja joiden varaan he yhteisönsä järjestävät. Nuorisokulttuurit syntyvät ja rakentuvat sosiaalisesti yhdessä olemisen ja tekemisen sekä vuorovaikutuksen kautta, ja siksi ryhmäjäsennydet ja yhteisöllisyys ovat merkityksellisiä. Nuorisokulttuurit voivat olla moninaisia, löyhiä tai tiiviitä, lokaaleja tai globaaleja, mutta ne antavat aineksia identiteetin rakentamiseen itsemäärittelyn kautta ja toimiessaan välineinä orientoitua sosiaaliseen maailmaan ja ympäröivään yhteisöön. Nuorisokulttuurit rakentuvat ja todentuvat paikallisissa arjen käytännöissä, ja niiden ulottuvuuksien tutkimisen kautta on mahdollista tunnistaa sosiaaliseen identiteettityöhön liittyviä aineksia sekä laajemmin yhteiskunnan sosiaalista ja kulttuurista koskevia määrittelyitä.

Nuorisokulttuuristen ulottuvuuksien tarkastelemisella tarkoitan tutkimuksellisen katseen kohdistamista nuorisokulttuurien syntymisen, kehittymisen ja olemassaolon kannalta keskeisiin tekijöihin. Nuorisokulttuurinen ulottuvuus on tutkijan luoma konstruktio ja apuväline, jonka teoreettiset lähtökohdat voidaan paikantaa. Tässä tutkimuksessa keskeinen nuorisokulttuurinen ulottuvuus on paikallisuus, mikä tulee esille toiminnan mahdollisuuksina, maantieteellisinä etäisyyksinä tai yksinkertaisesti olemassa olevien nuorten määränä ja ikä- ja sukupuolijakaumana. Toinen tärkeä ulottuvuus koskee nuorisokulttuurin tarkoituksia ja

merkityksiä, jotka voidaan tehdä näkyväksi esimerkiksi erilaisten käytäntöjen analysoimisen kautta. Tässä tutkimuksessa *nuorisokulttuurinen käytäntö* on nuorten kulttuurille tyypillinen toiminnan tapa tai sen ilmiö; esimerkiksi paikallinen hengailemisen tapa tai koulukyydin merkityksellistäminen vapaa-ajanvietoksi. Nuorisokulttuurien luonteen kokonaisvaltaisen selityksen tavoittelemisen sijaan nuorisokulttuurien ”pilkkominen” eri ulottuvuuksiin auttaa jäsentämään, miten nuorisokulttuurit rakentuvat paikallisesti ja vuorovaikutuksellisesti, miten ne voivat tukea tyttöjen identiteettityötä, ja millaisia resursseja ja kompetensseja ne voivat tuottaa.

2.3.1 Nuorisokulttuurien tutkimisen juurilla

Akateemisen tutkimuksen kohteena nuoruus on ollut aina 1900-luvun alkuvuosista, jolloin ensimmäiset merkittävimmät teoretisoinnit nuoruuden universaalista psykologiasta syntyivät Yhdysvalloissa. Sosiologinen nuoruudentutkimus syntyi vasta vuosikymmeniä myöhemmin, jolloin tutkimuskohteeksi tuli nuoruus sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. (Buckingham ym. 2015, 266.) Nuoruutta on tulkittu ennen kaikkea erilaisten identiteettien, ryhmäjäsenyyksien ja kollektiivisten merkitysten kautta, ja tutkimusympäristönä on ollut nimenomaan kaupunki, sillä modernisaation ja kulttuurisen kehityksen näyttämönä se on luonut olosuhteita erilaisille murroksille luokkarakenteessa ja elämäntavassa.

Ensimmäiset sosiologiset nuorisotutkimukset tehtiin 1920–1930-luvuilla kukoistaneen niin sanotun Chicagon koulukunnan piirissä. Sen tutkimukset kohdistuivat nopean väestönkasvun, kaupungistumisen ja maaltamuuton olosuhteisiin ja niiden aiheuttamiin lieveilmiöihin. Tuloksena oli kuvauksia ihmisten arkielämästä uudenaikaisissa olosuhteissa, joissa sosiaalisten ongelmien synnyn ajateltiin liittyvän etenkin paikallisten yhteisöjen ja instituutioiden hajoamiseen. Tunnettuja ovat etenkin nuorisojengejä, sosiaalisia ongelmia ja levottomuuksia koskevat analyysit. (Williams 2011, 18–25.) Hieman myöhemmin suosioon nousseen funktionalistisen näkemyksen mukaan sosiaalisten normien vastainen käyttäytyminen nähtiin nuorille merkityksellisenä keinona vastata nopeasti muuttuvaan yhteiskuntaan ja siihen liittyviin odotuksiin. Erityisesti 1950–1970 -lukujen tutkimuksissa keskityttiin nuorten rikollisuuteen, jengiytymiseen ja päihteiden käyttöön. (Côté 2014, 10.)

Yksi nuorisotutkimuksen keskeisistä vaiheista ajoittuu 1960–1990-luvuille. Tuolloin englannissa vaikutti niin sanottu Birminghamin koulukunta, josta tuli sosiologista luokka- ja

nuorisotutkimusta yhdistävän alakulttuuritutkimuksen pioneeri. Etnografisen kenttätutkimuksen avulla tuotiin esille erityisesti työväenluokkaisten nuorten kulttuurisia käytänteitä, kuten kuluttamista ja tyylejä, ja nivottiin niitä laajempaan historiallis-poliittiseen kontekstiin. Nuorten kulttuurit nähtiin alakulttuureina, joiden avulla nuoret käsittelivät suhdettaan vallitsevaan yhteiskuntarakenteeseen ja luokkataustaansa. Birminghamin koulukunnan myötä tutkimuksellinen huomio siirtyi nuoriso-ongelmista ja poikkeavuuksista nuorten aktiiviseen ja tarkoitukselliseen toimintaan ja sen luokkaan ja elämäntapaan liittyviin rakenteellisiin yhteyksiin. (Buckingham & Bragg & Kehily 2015, 267–268.) Havainnoimalla nuorten alakulttuurien logiikkaa tutkijat pyrkivät ymmärtämään yhteiskunnallisia prosesseja laajemmin; keskeinen teoreettinen pyrkimys oli käsitteellistää kulttuuristen suhteiden ja hegemonian uusintamista (Puuronen 1997, 104).

Kuten Buckingham ym. (2015) toteavat, on tutkimus aina kiinni omassa ajassaan. Siksi birminghamilaista traditiota tulee tulkita myös historiallisessa kontekstissään, jossa vaikuttivat tietyt poliittiset ja taloudelliset voimasuhteet ja pyrkimykset (mt., 268-269). Nuorisotutkimukselle birminghamilaisen tradition merkitys on kuitenkin ollut keskeinen, vaikkakin kiistelty. Alakulttuuriteoria on muodostunut ”kivijalaksi”, johon nuorisotutkimuksen kentällä liikkuvien tutkijoiden on täytynyt muodostaa suhde, puolesta tai vastaan. Tutkijoiden intresseissä on toisaalta ollut puolustaa birminghamilaisen perinnön käyttökelpoisuutta ja etsiä vastauksia esitettyyn kritiikkiin, toisaalta uudistaa koko alakulttuurikeskustelu ja korvata alakulttuuri sellaisilla käsitteillä, jotka paremmin tunnistaisivat tiettyjä nyky-yhteiskuntaan liitettyjä ilmiöitä.

2.3.2 Jälkialakulttuurinen tutkimus ja postmoderni nuoruus

1980-luvulta alkaen nuoruuden on havaittu pidentyneen ja sen merkityksen elämänsä aikana kasvaneen. Nuoruuden ajatellaan pidentyneen sekä alku- että loppupäästä, mikä liittyy esimerkiksi koulutuksen pidentymiseen, mutta toisaalta erilaisten nuoruuteen liittyvien kulttuuristen oletusten liukumiseen sekä kohti lapsuutta että aikuisuutta. Nykyisin monien nuoruuteen liitettyjen merkitysten on nähty olevan muuttumassa peruuttamattomasti, minkä seurauksena nuoruudesta on tullut entistä venyvämpi ja vaikeammin määriteltävissä oleva käsite (Buckingham ym. 2015, 270). Samaan aikaan monet aikuisuuteen totutusti liitetyt määreet ovat tulleet yhä vaikeammaksi saavuttaa: esimerkiksi nuorten aikuisten pirstaleiset ja prekaarit työsuhteet eivät tuo sellaista jatkuvuutta, joka kannustaisi omistusasunnon tai

perheen perustamisen kaltaisten taloudellisten riskien ottamiseen.

Niin sanottu jälkialakulttuurinen tutkimus rakentuu ajatukselle postmodernista yhteiskunnasta, jonka muovaamaan uudenlaiseen tilanteeseen alakulttuuriteoria ei enää sovellu. Ryhmän sijaan painotetaan yksilöä, ja kytkös yhteiskuntaluokkaan on murentunut. Jälkialakulttuurisen teorian valossa nykyiset nuorten kulttuurit eivät verso poliittisista, kulttuurisista tai taloudellisista olosuhteista, vaan postmodernille ominaisista yksilöllisistä identiteettipoliitikoista ja valituista elämänkuluista, kuluttamisen ja markkinoiden keskeisestä roolista sekä globalisaatiosta, jotka sekä luovat uudenlaisia kulttuureja että levittävät niitä. (Ks. esim. Bennett 2005; Bennett 2011.)

Jälkialakulttuurisissa keskusteluissa nuorten kulttuureita kuvataan joustavina elämäntyyleinä, joille ominaista on yksilöllinen käyttäytyminen sekä luovat kuluttamisen tavat. Nuorisokulttuurit nähdään sirpaleisina ja ne antavat tilaa lukuisille erilaisille tyyलेille, joita nuoret yhdistelevät yksilöllisesti ja kollektiivisesti elinympäristönsä puitteissa. (Côté 2014, 149–151.) Birminghamilaista perinnettä jälkialakulttuurinen tutkimus syyttää nuoruuden ylipolitisoimisesta, ja näkee luokkaan sidotut alakulttuurit jäykkinä ja rakenteiden determinoimina, vallitsevaa yhteiskuntajärjestystä uusintavina mekanismeina, jotka estävät nuoruuden moninaisuuteen liittyvät tulkinnat (ks. esim. Bennett 2011).

Jälkialakulttuurinen teoria pyrkii siis kohti yksilöllisen toiminnan mahdollisuuksia, merkityksiä ja mieltä. Erilaisten kulttuuristen kuvastojen monipuolistumisen ja leviämisen sekä nopean kaupallistumisen kautta yksilöllisistä ja sosiaalisista identiteeteistä on tullut entistä refleksiivisempiä, pirstaleisempia ja joustavampia. Erityisesti kuluttamisesta on tullut sekä myöhäismodernia yhteiskuntaa käynnissä pitävä voima että yksilöiden keskeinen resurssi sosiaalisten suhteiden luomiseen ja kollektiivisten identiteettien muodostamiseen.

Niin sanottu kulttuurinen kuluttaminen (cultural consumption) tarkoittaa yksilöiden monipuolisia mahdollisuuksia sekä kuluttaa erilaisia kaupallisia hyödykkeitä, muotia ja populäärikulttuurin tuotteita, että ilmentää ja olla osana myös erilaisia kulttuureja, tyyलेjä ja ryhmittymiä. Erilaisten tyylipolitiikoiden kautta yksilön on mahdollista ilmentää itseään ja identiteettiään ja luoda erilaisia merkityksiä myös kriittisesti suhteessa massamarkkinoihin ja -kuluttamiseen. (Bennett 2005, 254–255; Bennett 2011, 493; 500.) Tilaa on lukuisille erilaisille tyyलेille, joita nuoret yhdistelevät sekä yksilöllisesti että kollektiivisesti

elinympäristönsä puitteissa. Painopiste on nuoren itsenäisyydessä ja valintojen omavaltaisuudessa. (Côté 2014, 148–151.)

Eräs yksilöllistymisteesiin kriittisesti suhtautuvista tutkijoista on kriminologi Jock Young, joka on luonut teoriaa siitä, kuinka erilaisten politiikoiden mutta myös markkinamekanismien välityksellä tuotetaan kulttuurista sisäänsulkemista ja rakenteellista ulossulkemista. Youngin (1999) mukaan osa väestöstä halutaan hallinnon ja kontrolloinnin keinoin leimata uhkaavaksi ja sulkea normaaliväestön ulkopuolelle. Young soveltaa ulossulkemisen teoriaa tyyliipoliittiseen keskusteluun toteamalla, kuinka kuluttaminen kasvavilla markkinoilla tuottaa lukuisia vaihtoehtoja välittömien tarpeiden tyydyttämiseen, mutta myös elämäntyylien ilmentämiseen. Valintojen maailmassa identiteetit luodaan kuluttamisen personoinnin avulla, mikä edellyttää myös materiaalista ja taloudellista pääomaa valintojen tekemiseen. Näiden mahdollisuuksien epätasaisen jakautumisen vuoksi elämäntavat eriytyvät ja asettuvat arvostukseltaan hierarkkiseen asemaan. Arvostuksista ulkopuolelle jääneet luovat omaa asemaansa perustelevan identiteetin, jonka myötä ylempien luokkien elämäntapaa kyseenalaistetaan ja torjutaan. Samalla arvostettuja kulttuurituotteita voidaan kuitenkin tavoitella äärimmillään jopa rikollisin keinoin. Ulossulkemisen dialektiikka on vastavuoroista, ja johtaa siksi osan ryhmistä marginalisoitumiseen sekä yhteiskunnan että marginalisoitujen itsensä toimesta. (Mt., 10–15.)

Media ja kaupallisuus ovat keskeisessä roolissa nuorisokulttuureiden tuottamisessa ja määrittelemisessä. Nuoruutta tuotetaan ja myydään, ja markkinavoimat ohjailevat nuoria tietynlaiseen kulutuskäyttäytymiseen. Nuorille luodaan tarpeita hankkia tietynlaisia hyödykkeitä, joiden kautta kuuluu vertaisyhteisöihin ja muokata omaa identiteettiään. Kriittisesti tarkasteltuna postmoderniin liitetty ajatus vapaudesta olla oma yksilöllinen itsensä on siis varsin näennäinen. Nuoret eivät kuitenkaan ole vain tahdottomia yksilöitä, ja kulutus- ja ympäristötietoisuuden lisääntyessä nähtävillä on myös viitteitä kaupallisuuden vastustamisesta ja oman identiteetin etsimisestä markkinoiden tarjoamien identiteettien ulkopuolelta. (Côté 2014, 155–158.) Mediakontekstissa alakulttuureita on kuvattu muun muassa ”jaettujen ideoiden” (shared ideas) kulttuureina, joissa jäsenyys ei edellytä tyyllillistä tai ideologista yhdenmukaisuutta, eikä edes kasvokkaista vuorovaikutusta, vaan kohtaamiset voivat tapahtua virtuaalisesti. Verkkomaailman identiteetit kuitenkin kehystetään paikallisilla merkityksillä, ja toisin päin. (Bennett 2004, 163–166.)

Puuronen (2006, 121) toteaa, että Birminghamin koulukunta oletti virheellisesti, että yhteiskunta on mediasta vapaa tila, jossa alakulttuurit ikään kuin sijaitsevat. Median nähtiin palvelevan ennen kaikkea vallitsevan yhteiskunnan sosiaalista järjestystä ja valtarakenteita. Sittemmin nuorten on ajateltu itse aktiivisesti käyttävän mediaa omiin tarkoituksiinsa ja itsensä ilmaisemiseen. Sosiaalisen median kanavat mahdollistavat sekä itseilmaisun että sosiaalisen verkottumisen, mutta myös kuluttamisen ja kaupalliseen nuorisokulttuuriin osallistumisen. Asiat, joita nuoret tekevät verkon välityksellä, ovat paljolti niitä samoja, joita tehdään reaaliaikaisissa, ja voi olla, että näiden kahden ”maailman” välisen rajan merkitys on hälvenemässä (Buckingham ym. 2015, 272–273). Kriittisissä nykykeskusteluissa mediakonstruktioiden kuitenkin nähdään määrittävän ratkaisevalla tavalla nuorten elämää, kun mediateollisuuden avulla tuotetaan nuorille kulttuurista kuvaa tavoiteltavista asioista. Samalla rakenteelliset eriarvoisuudet kuitenkin sulkevat osan nuorista ulos tästä tavoiteltavien asioiden kulttuurisesta piiristä. (Ks. esim. Young 1991, 84–89.)

Etenkin 1980-luvulla ja sen jälkeen syntyneisiin nuoriin on liitetty diginatiivisuuden ajatus, jonka mukaan nämä sukupolvet ovat syntyneet keskelle digitaalista maailmaa, ja siksi teknologian hyödyntäminen on heille jollain tapaa luonnollista ja itsestään selvää. Kaikki nuoret eivät kuitenkaan hallitse uusia teknologioita, tai käyttävät vain osia niistä, eikä ikää voi pitää teknologiasuhdetta selittävänä tekijänä. Digitaalinen jako on suurelta osin sosioekonominen ja globaali, ja liittyy mahdollisuuksiin käyttää teknologiaa. Sille, että olisi olemassa erillinen sukupolvi, joka voitaisiin määrittellä ja tunnistaa teknologiasuhteensa kautta, on löydettävissä hyvin vähän todistusvoimaa. Teknologian käyttötavoissa sen sijaan on eroja: nuoret käyttävät internetiä ennen kaikkea viihdekäyttöön, kun taas vanhemmat hyödyntävät sitä tietojen hakemiseen ja opiskelemiseen. (Côté 2014, 134–137.)

Nykykeskusteluissa nuorisokulttuurit nähdään siis aiempaa monimuotoisempina, mutta myös hajanaisempina ja väliaikaisempina. Nuorten sitoutumisen on nähty heikkenevän: nuoret voivat samaan aikaan kuulua useisiin nuorisokulttuuriin ryhmittymiin, irtisanoutua niistä ja liittyä uusiin (Buckingham ym. 2015, 269). Jälkialakulttuurinen tutkimus on puhunut esimerkiksi elämäntyylistä, erityisesti musiikkimakuun yhdistyvistä ”skenestä” tai uusheimoisuudesta (Maffesoli 1994), joiden kulttuurisia ryhmittymiä yhteen liittävä voima perustuu samankaltaiseen makuun, tyyliin tai vetovoimaan, ei pakottavina näyttäytyviin rakenteellisiin luokkiin. Ajatus on, että tällaiset kulttuurista joustavuutta korostavat käsitteet tavoittavat alakulttuurin käsitettä paremmin nykyiset nuorisokulttuuriset ryhmät, jotka muodostuvat sosiaalisilta taustoiltaan heterogeenisistä yksilöistä. (Bennett 2011, 495–498.)

Postmodernin alakulttuuritutkimuksen yksilö- ja identiteettikeskeisyys ovat herättäneet vastakysymyksiä siitä, millainen merkitys sosiaalisella tai rakenteellisella on nykyisissä nuorisokulttuurisissa käytännöissä. Blackmanin (2005) mukaan jälkialakulttuuristen selitysten perustavanlaatuinen ongelma on sosiaalisen selittäminen yksilöllisesti. Nuorisokulttuurit ovat sosiaalisesti monimutkaisia, ryhmäorientoituneita ja jäsenilleen merkityksellisiä. Kulttuurit eletään ja koetaan hierarkkisten rakenteiden kautta, joissa erilaiset sosiaaliset kategoriat olennaisesti vaikuttavat yksilöiden identiteetteihin. Jälkialakulttuuriset teoriat jättävät huomiotta paitsi luokan, myös esimerkiksi sukupuolen, rodun ja seksuaalisuuden kaltaiset tekijät, jotka merkittävästi vaikuttavat erilaisiin nuoruuksiin. Haluttomuus nähdä yksilöllisten valintojen takana vaikuttavia rakenteita estää myös tarkastelemasta esimerkiksi pääomien, uusliberaalin politiikan ja instituutioiden vaikutuksia nuorten todellisiin valinnanmahdollisuuksiin. ”Yksilöllisyyden ylistäminen” häivyttää keskustelut nuorten oikeuksista ja estää mahdollisuudet tarkastella kriittisesti sellaisia rakenteita ja instituutioita, jotka työntävät nuoria kohti pakottavia valintoja ja erilaisiin alisteisiin asemiin. (Mt., 1; 10–12; 15–17.)

Yksilöllisyyttä ja moninaisuutta korostavien tulkintojen lisääntyessä laajat rakenteelliset selitykset ovat monin paikoin jääneet marginaaliin. Esimerkiksi Williams (2011, 188) onkin todennut, että tutkijoiden tulisi hylätä pyrkimykset kokonaisvaltaisten alakulttuuriselitysten luomiseen, ja sen sijaan keskittyä tarkastelemaan nuorten kulttuureita eri näkökulmista, erilaisia menetelmiä hyödyntäen, ja pyrkien ymmärtämään niiden merkitystä jäsenilleen. Nykytutkimus lähestyy nuorisokulttuureja erilaisten ilmiöiden kautta ja monista lähtökohdista käsin. Esimerkiksi informaatioteknologioiden kasvu ja globalisaation vaikutukset näkyvät nuorisotutkimuksessa kasvavana kiinnostuksena mediatutkimukseen sekä alueellisen liikkuvuuden huomioimisena (Cieslik 2003, 2).

Olen edellä esitellyt eräitä keskeisiä nyky-nuorisotutkimukseen liittyviä keskusteluita, jotka ovat oman tutkimukseni kannalta kiinnostavia. Yksilöllistymiseen liittyvän diskurssin vahva asema haastaa kriittisyyteen ja tarkastelemaan tyttöjä osana yhteisöjään sekä näkemään sosiaalisuuteen liittyviä merkityksiä ja resursseja, mutta myös niitä yhteiskunnallisia mekanismeja, jotka luovat haasteita yksilöllisille valinnoille ja toimintamahdollisuuksille. Kuluttajuus, media ja teknologiakehitys ovat teemoja, jotka tulevat esiin tyttöjen arjessa ja mahdollisuuksissa, mutta monin tavoin eri lailla kuin kaupunkikeskeisissä nuoruuden kuvauksissa on esitetty. Nuoruus elämänvaiheena tai nuorisokulttuuriset ryhmäjäsennydet eivät ole universaalisti jaettuja kokemuksia, eivätkä kokonaisvaltaisesti paikannu mihinkään

teoreettisiin jäsenyksiin. Siksi nuoruuteen ja nuoriin liittyviä oletuksia on tarpeen arvioida suhteessa ajallis–paikalliseen yhteyteen ja tunnistaa nuoruus erilaisine rajoituksineen ja mahdollisuuksineen sosiaalisesti määrittävänä käsitteenä. Globaalien nuorisokulttuuristen virtausten tunnistamisen ohella nuoruutta tulee tutkia myös sen erityisissä paikallisissa olosuhteissa, kuten maaseuduilla.

2.3.3 Maaseutunuoruus ja urbaanin oletus

Modernissa yhteiskuntateoriassa kaupungin ja maaseudun suhde on nähty dikotomisena. Tämä juontaa juurensa klassisiin sosiologisiin selityksiin, joissa modernin yhteiskunnan synty on liitetty vahvasti kaupungistumiseen, teollistumisen myötä eriytyneeseen työnjakoon, modernin kapitalismin syntyyn ja tästä kehityksestä aiheutuviin yhteisöllisyyden muutoksiin (ks. esim. Durkheim 1990; Marx & Engels 1970; Tönnies 1974). Painottaessaan kaupungistumisen keskeistä merkitystä modernisaatiokehityksessä, klassiset teoreetikot tulivat asettaneeksi maaseudun vähemmän merkitykselliseen asemaan, edustamaan menneisyyttä ja pysähtyneisyyttä. (Farrugia 2014, 295.) Yhteiskuntaa koskevia yleisiä selityksiä rakentaessaan teoreetikot ovat siis itse asiassa tulleet luoneeksi urbaania koskevia selityksiä.

Myöhemmät yhteiskuntateoreetikot ovat rakentaneet omaa ajatteluaan klassikkojen viitoittamista lähtökohdista käsin. ”Refleksiivinen moderni” korostaa traditioiden ja aikaisempien sopimusten löyhtymistä sekä individualisaatiota, joka jopa pakottaa yksilöllisten elämänvalintojen tekemiseen ja identiteettien rakentamiseen (Beck & Giddens & Lash 1994). Moderni subjekti nähdään rakenteellisista reunaehdoista vapaana globaalina toimijana, joka kiinnittyy entistä kevyemmin erilaisiin yhteisöihin ja myös paikallisesti. Alueellisia eriarvoisuuksia ja ilmenemismuotoja ei tunnisteta, jolloin paikallisuuden merkitys katoaa. Samalla kaupunkikeskeisen yksilöllisyyden normatiivisuus vahvistuu, mutta jää piiloon. (Farrugia 2014, 294–295.)

Samalla tavalla nuoruutta ja nuorisoa koskevat selitykset pohjautuvat ajatuksiin kaupunkikeskeisestä modernista, joka on ollut normatiivisessa asemassa myös nuorisotutkimuksessa (Farrugia 2014, 295). Moderni kaupunkikeskeinen nuoruus on nähty kiinnostavana ja ”coolina”, ja siihen on liitetty monia modernille yleisesti tyypillisiä piirteitä, kuten kuluttaminen tai vapaa-ajan vieton mahdollisuudet. Samalla maaseutu on asettunut

monin tavoin vastakkaiseksi nuoruuden kehykseksi: vanhanaikaiseksi, tylsäksi ja arkiseksi. (Farrugia 2017.)

Maaseutujen nuoret ovat jääneet ulos sekä nuoruuden määrittelyistä että nuorisotutkimuksen intresseistä (ks. myös Tedre & Pöllänen 2016). Kyse on kuitenkin enemmän kuin tietoon liittyvästä aukosta teoriassa, metodologiassa tai tutkimuskirjallisuudessa, pikemminkin kyse on institutionaalista ulossulkemisesta. Nuorisotutkimuksen kentällä kysymys on ollut modernin kehittymiseen ja käsitteellistämiseen liittyvästä tiettyjen kulttuuristen käsitysten ja elämäntapojen etuoikeuttamisesta ja arvostamisesta. (Farrugia 2017.) Siksi alueellisessa polarisaatiossa on kyse realistisista elinmahdollisuuksista, mutta myös julkisista keskusteluista, joissa tietyistä elämäntavoista tulee tavoiteltavia, ja toisista taas mahdottomia tai toivottomia (Ollila 2008, 13).

2.3.4 Tyttöjen kulttuureista

Tutkimukseni käsitys sukupuolesta nojaa performatiiviseen sukupuoliteoriaan (Butler 1993). Sen mukaan sukupuolta tehdään toistamalla tiettyjä tekoja – eleitä, asentoja ja puhetapoja, jotka ovat kulttuurisesti sukupuolittuneita. Sukupuolten erottelemisen perustuu dikotomiseen jakoon, jota ylläpitävät sukupuolten eroja korostavat representaatiot, eli sukupuolten esitykset. (Rossi 2010, 26–28.) Representaatiot sekä kertovat kohteistaan, että tuottavat niiden merkityksiä. Ne eivät vain heijasta yhteiskunnallisia arvoja ja ymmärryksiä vaan ovat osa niiden muotoutumista, ja samalla tuottavat erilaisia kehyksiä todellisuuden ymmärtämiselle. Sosiaaliset suhteet ja järjestykset ruokkivat representaatioita, ne taas erilaisia sosiaalisia suhteita. (Paasonen 2010, 40–41; 45.) Erilaiset representaatiot tulevat tutkimuksessani näkyville esimerkiksi siinä, millä tavoin maaseudun nuorten liikkumismahdollisuudet ovat sukupuolittuneet tai millaisiin tiloihin eri sukupuolta olevilla nuorilla on pääsy ja miten he voivat siellä toimia.

Alakulttuuritutkimuksen kehityksessä tutkimus oli keskittynyt kaduilla ja julkisissa tiloissa ilmeneviin kulttuureihin, joissa tytöt eivät näkyneet. Tästä seurasi päätelmä, ettei tytoilla ole omanlaisiaan kulttuureita, tai että tyttöjen kulttuurit paikantuvat ”makuukamarikulttuuriin”, jonka tehtävä on ennen kaikkea uusintaa sukupuolten valtarakenteita ja heteronormatiivisuutta. (Ojanen 2011a, 26–27.) Feministisen tutkimuksen ja alakulttuuritutkimuksen kritiikin yhdistelmästä syntyneen tyttötutkimuksen keskeinen kritiikin kohde onkin ollut se, että nuorisotutkimus keskittyy tarkastelemaan ainoastaan

poikien kulttuureja ja maailmaa, ja siksi se tukee myös nuorisokäsitteen maskuliinisia merkityksiä. Useimpien tyttötutkijoiden lähtökohtana on ajatus siitä, että sukupuolijärjestelmä on keskeinen tekijä, joka määrittää yhteiskunnallista todellisuutta ja yksilöiden toimintaa. (Puuronen 2006, 129.) Tyttö tutkimuksen aiheena ovat tytöt ja tyttöyteen liittyvät merkitykset. Sen päämäärä on tuoda tyttöjen elämää näkyväksi, analysoida esiintymismuotoja, joita tyttöys saa, sekä haastaa sukupuolineutraalia nuorisotutkimusta. Tähän perinteeseen haluan tutkimuksellani liittyä.

Tässä tutkimuksessa tyttöyden ymmärretään olevan sosiaalisesti ja historiallisesti konstruoitu ja rakentuvan ja määrittyvän kontekstisidonnaisesti. Tyttöyttä tuotetaan, ylläpidetään ja eletään sekä arjen käytännöissä että kulttuuristen tyttöyden mallien kautta. (Aapola & Gonick & Harris 2005, 6; Ojanen 2011a, 18–19.) Tutkimukseni tarkoitus ei kuitenkaan ole analysoida tyttöyden rakentumista maaseudulla tai pohtia nuorisokulttuurisia tyttöyden tekemisen mekanismeja, vaan tehdä huomioita tyttöjen identiteettien rakentumisesta sosiaalisissa suhteissa ja nuorisokulttuuristen ulottuvuuksien kautta sekä ajallisesti ja paikallisesti merkityksellisenä. Sukupuoli nousee esille pikemminkin välillisesti. Tutkimusteemani tulevat esille sukupuolierityisesti jo siitä syystä, että kertojan ääntä tutkimuksessani käyttävät tytöt, mutta myös silloin, kun sukupuolittuneet sosiaaliset odotukset, roolit ja asemat tulevat näkyviksi.

Omassa tutkimuksessani tyttönä oleminen on ajallis–paikallista, ja tyttöjen asuinpaikalla on merkittävä vaikutus tyttöjen toiminnan mahdollisuuksiin ja sisältöihin sekä sosiaalisten suhteiden muodostumiseen. Tyttöys paikantuu tiettyyn ikävaiheeseen ja sen mukanaan tuomiin reunaehtoihin ja kulttuurisiin odotuksiin. Läsnä on myös perhetaustan merkitys, vaikka se analyysin ulkopuolelle tietoisesti jääkin. 2000-luvun tyttö tutkimuksen tekijät ovatkin korostaneet tyttöyden moninaisuuksia ja tyttöjen keskinäisiä eroja, kytkeneet tytöistä käytyjä keskusteluja yleisempiin yhteiskunnallisiin teemoihin sekä analysoineet tyttöyttä sosiaalisena, kulttuurisena ja materiaalisena kategoriana, johon sijoittumisella on käytännön merkitystä (Aaltonen & Honkatukia 2002, 7–9). Tytöt ovat keskenään erilaisia, ja heidän mahdollisuutensa ja yhteisölliset paikkansa määrittyvät myös suhteessa muihin eroja tuottaviin kategorioihin: ikään, seksuaalisuuteen, luokkaan, tai asuinpaikkaan. Siksi moninaiset erot tunnistava intersektionaalinen näkökulma on tullut keskeiseksi, ja tyttöyttä tarkastellaan myös ajassa ja paikassa muuttuvina prosesseina. (Ojanen 2011a, 31; Ojanen 2011b, 10–11; 27.)

Sukupuolierityisen tutkimuksestani tekee myös feministiseen tutkimusperinteeseen kuuluva aktiivisen roolin antaminen tytöille. Tytöt ovat kulttuureissaan aktiivisia toimijoita, ja lähtökohtana on ajatus siitä, että yksilöillä ja ryhmillä on identiteettityön avulla mahdollisuus neuvotella, kyseenalaistaa ja myös muuttaa yhteiskunnallisia käytäntöjä. Kyse on siis mahdollisuudesta ja kyvystä vaikuttaa oman toiminnan kulttuurisiin ehtoihin. Myös tytöt voivat kyseenalaistaa heihin kohdistettuja odotuksia joko toimimalla ja valitsemalla toisin, tai käyttämällä stereotyyppisiä repertuaareja tavoilla, jotka heille itselleen ovat edullisia (Ojanen 2011b, 24–25).

2.4 Liikkuvuuspakot ja identiteettityö

Seuraavaksi käsittelen erityisesti sosiologi David Farrugian (2014; 2016; 2017) esille tuomaa niin sanottua liikkuvuuspakkoa (mobility imperative) eri ulottuvuuksineen. Erilaiset liikkuvuudet on yhdistetty moderniin yhteiskuntateoriaan, ja esimerkiksi globaalien pääomien liikkeisiin, mutta Farrugia on kuvannut mobiliteettejä erityisesti maaseutujen nuoriin kohdentuvien pakottavien liikkuvuuksien kautta. Identiteetin rakentamisen kannalta liikkuvuuksissa on kysymys identiteetin ”objektiivisten olosuhteiden” muotoutumisesta ja muuttumisesta erilaisten rakenteellisten ja institutionaalisten muutosten myötä (Hall 1999, 22), mutta myös yksilön erilaisten, ehkä ristiriitaistenkin identiteetin elementtien yhteen sovittamisesta. Omassa tutkimuksessa esille tulee, kuinka liikkuvuudet vaikuttavat tyttöjen identiteettityöhön toiminnan, elinolojen ja sosiaalisten suhteiden mahdollisuuksien kautta, mutta myös symbolisesti esimerkiksi asettamalla erilaiset elämäntavat eri asteisesti mahdollisiksi, ja jopa keskenään ristiriitaisiksi.

Sosiologi John Urryn (2000) mukaan ihmiset, tavarat, tieto ja erilaiset kulttuuriset ilmiöt ja mielikuvat ovat nyky-yhteiskunnassa niin liikkuvia, että yhteiskuntateorioissa olisi syytä puhua mobiilista käännteestä. Hän kritisoi sitä, että tutkimuksen lähtökohtina on pidetty maantieteellisesti rajattuihin alueisiin ja läheisyyteen perustuvia ilmiöitä, sen sijaan että ymmärrettäisiin sosiaalisen elämän sisältävän jatkuvia siirtymiä ja globaaliin liikkeeseen perustuvia virtauksia, jotka myös muuttavat paikallisia todellisuuksia. (Mt., 186–187.) Lisääntynyt liikkuvuus vaikuttaa ihmisten muodostamiin sosiaalisiin verkostoihin: toisaalta ihmiset voivat valita sosiaaliset verkostonsa, ystävänsä ja ympäristönsä aiempaa väljemmin, toisaalta sosiaaliset suhteet liittyvät entistä erityisemmin tiettyihin paikkoihin ja yhteyksiin. (Urry 2011, 6–9.)

Liikkuminen tai liikkuvuus on yksi eurooppalaiseen nuorisopolitiikkaan keskeisesti liitetyistä määreistä. Se nähdään olennaisena osana nuorten identiteettejä ja aktiivista kansalaisuutta (ks. esim. Kiilakoski 2016, 37), ja se todentuu vahvasti esimerkiksi työllisyys- ja koulutuspolitiikassa. Kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin osallistuminen on suomalaisissa korkea-asteen tutkinnoissa jo lähes oletus, ja nuoria kannustetaan voimakkaasti liikkumaan myös työn perässä. Monille nuorille mahdollisuudet vapaaseen liikkuvuuteen ovatkin oikeasti mahdollisuus tutustua erilaisiin elämäntapoihin ja kulttuureihin, oppia kieltä ja luoda kansainvälisiä verkostoja ja hankkia sellaista kompetenssia, jota myös kansainvälistyneillä työmarkkinoilla pidetään arvossa. Toisille nuorille liikkuvuus sen sijaan näyttäytyy olosuhteisiin kytkeytyvänä pakkona. (Kiilakoski 2016, 37.)

Liikkuvuuspakko on Farrugian (2014; 2016; 2017) keskeinen käsite, jolla hän kuvaa syrjäseutunuoruuden suhdetta sekä kaupunkikeskeiseen kulttuuriseen nuoruuteen että globalisaation aiheuttamiin yhteiskunnallisiin kehityskuluihin. Liikkuvuuspakko viittaa ensinnäkin yksilön pakottavina kohtaamiin *rakenteellisiin reunaehtoihin*, jotka liittyvät pääomia ja resursseja kaupunkikeskustoihin keskittäviin globaaleihin taloudellisiin kehityskuluihin. Yksi osatekijä on opiskelu- ja työpaikkojen sijoittuminen kaupunkiin. Tämä nuorten tarvitsemien palvelujen keskittyminen urbaaneihin keskuksiin on osa maailmanlaajuisesta kehitystä, jossa pääoman ja työvoiman virrat vetävät alueita keskenään epätasapainoon. (Farrugia 2016, 838.) Modernisaatiokehitykseen on liitetty siirtymien fragmentoituminen, ja kriittiset keskustelijat ovat nostaneet siirtymien yhteydessä esille myös esimerkiksi työmarkkinoihin liittyviä epävarmuuksia, jotka heijastuvat erityisesti nuoriin (ks. esim. Côté 2014). Maailmantalouden globalisoituminen, teollisen työväenluokan mureneminen, palvelusektorin laajeneminen, nuorten työmarkkinatilanteen romahtaminen ja työn prekarisoituminen koskettavat koko länsimaista nuorisoa, mutta erityisen voimakkaasti globaalit talousvirrat ja kiihtyvä kaupungistuminen vaikuttavat maaseudun nuoriin. (Farrugia 2014, 299; Farrugia 2016, 837).

Näin on esimerkiksi silloin, kun paikkakunnan talous ja työllisyys ovat merkittävältä osin rakentuneet yksittäisen tehtaan tai toimialan varaan. Kun tämä toimija sitten taloudellisten suhdanteiden tai globaalien markkinoiden seurauksena katoaa, vaikutukset yksittäisen nuoren elämässä voivat tuntua rajuina. Pienillä paikkakunnilla mahdollisuuksien kirjo on jo alun perin kapeampi kuin kaupungeissa, joten myös globaalien murrosten vaikutukset ovat kokonaisvaltaisia, ja kompensoivien vaihtoehtojen löytäminen vaikeaa. Omassa tutkimuksessani vaikutukset heijastuvat tyttöjen elämään perheen kautta, kun vanhempi on

työn menettämisen jälkeen jäänyt ilman uutta työpaikkaa, tai kun työssä on käytävä matkojen päässä. Merkitystä aluetalouden ja palveluiden lisäksi on myös sillä odotushorisontilla, jonka paikkakunta nuorelle tarjoaa. Tytöille ajankohtaisten siirtymien kannalta kyse on siitä, millaisia töitä kotipaikkakunnalta voi saada ja millaisella todennäköisyydellä näin on myös tulevaisuudessa. Kysymys on lähtemisen ja palaamisen pakoista ja mahdollisuuksista.

Tällaiset rakenteelliset, kaupunkikeskeiset pääoman ja työvoiman siirtymät luovat väistämättä epätasa-arvoisuuksia eri alueiden välille. Reuna-alueiden nuoret ratkovat niitä liikkumisen avulla, mutta laajemmassa kuin etäisyyksiin ja kaupunkikeskuksiin muuttamiseen liittyvissä merkityksissä. Kyse on myös resursseista ja pääomista, joita muutoksissa tarvitaan. Maaseudun nuoret ovat identiteettityössään pakotettuja määrittelemään oman suhteensa kaupunkikeskeisyyteen, ja samalla he tulevat hyvin tietoisiksi erilaisista urbaaniin liittyvistä pääomista. Koska syrjäseutujen nuorten on usein muutettava esimerkiksi koulutuksen tai työn perässä tiheämmin asuttuihin keskuksiin, tästä siirtymästä tulee yksi keskeinen liikkuvuuspakon paikka. Onnistuakseen yksilöllä tulee olla sekä taloudellista että oikeanlaista kulttuurista pääomaa, jotka antavat valmiuksia sopeutua muutokseen ja uuteen ympäristöön. Jos näin ei ole, yksilön mahdollisuudet ”liikkua” ovat heikot, ja samalla hän epäonnistuu sosiaaliin odotuksiin vastaamisessa. (Farrugia 2016, 839.)

Suomalaisissa maaseutukuvauksissa puhutaan esimerkiksi ”peräkammarin pojista”, jotka ovat jääneet lapsuudenkoteihinsa vailla koulutusta ja itsenäistä elämää. Tällöin ajatus on, että he ovat keskeisiltä osin epäonnistuneet sekä nuoruuteen liittyvissä kehitystehtävissä että syrjäytyneet nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin vastaamattomuuden vuoksi. Historiallisesti poikien on kuitenkin ajateltu jäävän maaseudulle: talon vanhimman pojan rooli on perinteisesti ollut tilan jatkaminen, kun taas muille pojille maatalan- ja metsätyöt ovat tuottaneet sellaista osaamista, jonka kautta työn tekemisen mahdollisuudet aikuisenakin löytyvät maaseudulta. Tyttöihin kohdistuva lähtemisen vaade on liittynyt sukupuolittuneeseen kulttuuriseen asemaan: tytöille mahdolliset asemat jäädä lapsuudenkotiin ovat olleet vähäisiä, ja itsenäinen elämä on edellyttänyt joko naimisiinmenoa tai ammatin hankkimista kouluttautumisen, ja siksi myös kaupunkiin muuttamisen kautta.

Toiseksi liikkuvuuspakko on *symbolinen*. Se liittyy nuoruuden diskursseihin, nuorisokulttuuriin käytänteisiin, nuorten kulttuuriin identiteetteihin sekä kulttuuriin käsityksiin tavoiteltavasta elämäntavasta tai -sisällöistä. Millaisia vapaa-ajanvieton tapoja arvostetaan tai millaiseen kuluttamiseen nuoria ohjailaan; missä nuorten ajatellaan viettävän

vapaa-aikaansa ja millaisia sosiaalisia suhteita luovan? Kulttuuriset käytänteet ja symboliset resurssit, joita nuoret käyttävät sosiaalisen identiteettinsä rakentamiseen ja tavoitteiden ja tulevaisuuskuviensa asettamiseen, ohjautuvat globaalisti, kaupunkikeskeisesti ja hierarkkisesti. Silti ne yleisesti ovat myös maaseudun nuorten tiedostamia ja tavoittelemia. Ilmiötä voi lähestyä esimerkiksi distinktion kautta, jolloin kyse on erottautumisesta ja eron tekemisestä (ks. Bourdieu 1984). Maaseudun nuoria kaupunkiin vetävät erilaiset konsumeristiset nuorisokulttuuriset ilmentymät, joihin nuoret vastaavat muuttamalla kaupunkiin joko fyysisesti tai asettumalla urbaaniin symbolisesti elämäntyyliensä, kulutuskäyttäytymisensä tai identiteettiensä välityksellä. (Farrugia 2016, 841–843.) Ristiriitaista on, jos symbolisesti tavoiteltavana näyttäytyvä elämäntapa estyy rakenteellisten reunaehtojuvuksi.

Siinä missä suurten kaupunkien nuoret voivat kulutusvalinnoilla tai vapaa-ajan viettämisen tavoilla ilmentää identiteettejään hyvin heterogeenisesti, monilla pienillä paikkakunnilla todistetaan kaupallisten palveluiden katoamista ja kamppailaan jopa yhteiskunnan peruspalveluiden säilymisen kanssa. Symbolisella tasolla kysymys on kuitenkin muustakin kuin palvelujen saatavuudesta. Vaikka kaupunkien ulkopuolisille nuorille elokuvat, kahvilat ja ravintolat tai musiikki- ja muotityylijen ilmentäminen eivät reaaliworldissa ole samalla tavalla mahdollisia, eivät he siitä huolimatta kulttuurisesti ole näiden ulkopuolella. Globaali talous ja digitaalinen media luovat ja levittävät kulttuurista kuvaa kaupunkikeskeisestä nuoruuden ideaalista (metrocentric economies of cool), ja luovat samalla siihen liittyviä haluja ja pyrkimyksiä. (Farrugia 2014, 301–302; Farrugia 2016, 842.) Kysymys on kulttuurisista symboleista, jotka myös kaupunkien ulkopuolella asuvat nuoret näkevät tavoittelemisen arvoisena.

Rakenteellisten reunaehtojuvuksien ja symbolisen ulottuvuuden ohella kolmas liikkuvuuspakkoa teoreettisesti jäsentävä näkökulma liittyy paikan ja yksilön väliseen suhteeseen ja erilaisiin *tunnekytköksiin*, joita nuorilla on sekä maaseutuun että kaupunkiin. Yksilön identiteetti rakentuu suhteessa merkityksellisiin paikkoihin, kuten asuinympäristöön, ja niihin liittyviin tapahtumiin ja ihmissuhteisiin. Paikkaan liittyvät tunnesiteet ovat muuttuvia ja uudelleen rakentuvia: kysymys on prosessista, yksilöksi tulemisesta, jossa identiteetit muokkautuvat suhteessa paikkoihin ja niissä tarvittaviin kyvykkyyksiin ja pääomiin. Esimerkiksi onnistunut ”liikkuminen” maaseudulta kaupunkiin edellyttää, että yksilöllä on tarvittavia valmiuksia sopeutua muuttuneeseen ympäristöön jokapäiväisten aktiviteettiensä kautta ja esimerkiksi luomalla uusia sosiaalisia suhteita. (Farrugia 2016, 845–846.)

Suhde kotipaikkakunnan ja kaupungin välillä voi muodostua ambivalentiksi ja luoda identiteettiristiriitoja. Kaupungista mahdollisuuksineen (rakenteelliset tekijät) ja elämäntyyleineen (symboliset resurssit) on saatettu haaveilla pitkään, mutta urbaaniin ympäristöön liittyvä kiinnittyminen ei onnistu. Kotiseutu on osa nuoren identiteettiä ja elämänhistoriaa, kun taas uuteen urbaaniin ympäristöön asettuminen näyttäytyy vaikeana. (Farrugia 2016, 839; 844–846.) Liikkuvuuden affektiivisissa ulottuvuuksissa voidaan nähdä myös sukupuolittaisia eroja. On esimerkiksi havaittu, että etenkin tytöt voivat lähteä pakoon kotikylässä tarjolla olevia liian kapeiksi tai normittaviksi koettuja rooleja. Tällöin yhteisön kiinteys ei ole ollut positiivinen voimavara, vaan yksilöllisyyttä rajoittava tekijä. (Glendinning & Nuttall & Henry 2003, 152.) Voi myös pohtia, millä tavoin sukupuolierityisesti ”lähtemisen ja jäämisen” dynamiikkaan vaikuttavat olosuhteet, joita yhä vähenevä ja toisaalta erikoistumista tai tarpeeksi suurta tilakokoa edellyttävä maatalous työille ja pojille luo. Kenen odotetaan jäävän jatkamaan kotitilaa, ja millä edellytyksillä, ja millaisia tulevaisuuskuvia muille lapsille mahdollistuu? Millaisia ovat ne identiteettiristiriidat, joita tämänkaltaisiin asetelmiin liittyy?

Erilaiset pääomat, mutta myös paikkaan liittyvät tunnekytkökset ovat keskeisiä myös silloin, jos nuori jonain päivänä haluaa palata synnyinseuduilleen. Tutkinon suorittaminen ja ammatillinen päteöityminen, mutta myös erilaiset muut urbaanit pääomat, kuten joustavuus ja luovuus, ovat usein avaimia siihen, että nuori voi luoda itselleen uudenlaisia työllistymisen mahdollisuuksia kotiseudullaan, jossa työmarkkinat muutoin ovat kapeat. (Farrugia 2016, 839.) Juurilleen palaajan identiteettityön kannalta merkittävää lienee myös yksilön kyky hyödyntää erilaisia identiteettipääomia ja yhteensovittaa identiteetin eri puolia tai osasia; samoin kuin ne käytännöt, joissa yksilön sosiaalisista asemista uudelleen neuvotellaan.

Paradoksaalisesti samalla, kun globalisaation myötä paikkaan liittyvät merkitykset tietyiltä osin heikkenevät, niihin on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Maaseudun nuorten paikkaan liittyvien merkitysten tutkiminen on johtanut myös laajempaan nuorisotutkimukselliseen kiinnostukseen erilaisten ympäristöjen merkityksistä. (White & Wyn 2013, 96.) Farrugia & Wood (2017) puhuvat nuoruutta koskevan tutkimuksen tilallisesta käänteestä. Nuoruus nähdään yhdistelmänä sosiaalisia prosesseja, jotka todentuvat tietyssä paikassa ja erilaisten materiaalistien ja symbolisten suhteiden verkostossa. Identiteettien ja elämänkulkujen rakentumisessa sekä rakenteelliset olosuhteet että paikallisten olosuhteiden yhteisöllinen dynamiikka kietoutuvat yhteen. (Mt., 211–213.) Nuorten elämäntyilien

tutkimisessa olennaista olisikin niiden sosiaalinen ja kulttuurinen paikantaminen (Tolonen 2010, 4), mikä on myös oman tutkimukseni keskeinen lähtökohta.

2.5 Tutkimuskysymykset

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys perustuu ajatukselle identiteetin sosiaalisista ulottuvuuksista. Identiteettikeskustelu yhdistyy sosiologiseen nuorisotutkimuksen ja nuorisokulttuureiden tutkimuksen traditioon, jossa merkittävimmät identiteettipohdinnat ovat koskeneet yksilöllisen identiteettityön mahdollisuuksia suhteessa sosiaaliseen ja yhteiskunnan rakenteellisten ulottuvuuksien vaikutuksiin. Teoriaperusta auttaa tunnistamaan, millä tavoin arjen paikat ja sosiaaliset suhteet ovat identiteettityössä merkityksellisiä, ja millaisina identiteettipääomien tuottajina ne näyttäytyvät. Arjensosiologisten ”silmälasiin” läpi katsominen avaa niitä yhteyksiä, joita tyttöjen henkilökohtaisella puheella on tutkimustraditioon, mutta tuo esille myös monenlaisia rakenteiden tuottamia haasteita ja pulmallisuuksia, joihin tyttöjen on identiteettityössään vastattava.

Tutkimuksessani tarkastelen, mitä ja millä tavoin merkityksellisiä ovat ne arjen paikat ja sosiaaliset suhteet, joissa tytöt rakentavat identiteettiään. Etsin merkityksellisiä sosiaalisia suhteita ja ryhmäjäsennyksiä, jotka antavat tytöille aineksia identiteetin rakentamiseen, ja tuon esille paikan ja paikallisuuden vaikutuksia identiteettityöhön. Tarkasteluni pohjautuu nuorisotutkimuksen tradition ja nykykeskusteluiden tuottamaan ymmärrykseen nuorisokulttuureista, joissa vertaissuhteet ja niihin liittyvä sosiaalinen toiminta on keskeistä, ja jotka toimivat myös identiteetin rakentamisen areenoina. Etsin tyttöjen kuvaamista ryhmäjäsennyksistä myös nuorisokulttuurisia muodostumia, merkityksiä ja käytäntöjä, mutta tarkoitus ei ole sommitella kokonaisvaltaista selitystä nuorisokulttuureiden olomuodoista.

Sijoitan tarkasteluni ajallis–paikallisesti tyttöjen arjen kontekstiin nykyhetkessä. Paikan merkitystä lähestyn sekä fyysisinä paikkoina, sosiaalisina suhteina että kulttuurisina toimintaympäristöinä. Fyysisesti tyttöjen arjen paikat ovat etäisyyksiä, kulkemiseen kuluvia aikoja ja ajankäyttöllisiä neuvotteluja sekä toiminnan mahdollisuuksia tai esteitä. Ne ovat myös arjen maisemia ja maanteitä sekä tunnesitein itseen sidottuja juurtumisen sijoja. Sosiaalisesti paikat ovat suhteita ja emotionaalisia kytköksiä, mutta myös erilaisia neuvottelujen ja kamppailujen kohteena olevia asemia. Paikan symbolinen merkitys näkyy

kulttuurisena olemisen tapana, mikä heijastuu myös niin sanottuihin liikkuvuuksiin, jotka monin tavoin vaikuttavat tyttöjen elämäntapaan ja niitä kehystäviin odotuksiin.

Maaseutunuorten on kuvattu olevan globaalien kehityskulkujen puristuksessa sekä rakenteellisesti että symbolisesti, ja kulttuurisesti reuna-alueiden nuoret on konstruoitu ulos urbaaneista nuoruuden määrittelyistä. Tutkimukseni liikkuu tyttöjen oman toimijuuden ja arkeen vaikuttavien rakenteellisten ehtojen välimaastossa. Kiinnostavaa on, kuinka identiteettityön avulla ratkaistaan niitä mahdollisia ristiriitoja, joita maaseudulla asumiseen ja kaupunkikeskeisen nuoruuden olettamaan liittyy. Tutkimuksessani on läsnä myös sukupuolinäkökulma ja se pyrkii herkkyyteen suhteessa sukupuoleen sosiaalisesti tuotettuna kategoriana. Aineisto muodostuu tyttöjen omaa arkeaan kuvaavasta kerronnasta, ja se mahdollistaa tytöille aktiivisen toimijan position. Sukupuoli on läsnä myös piiloisesti, sillä tutkimukseni havainnoi myös tyttöjen identiteetin rakentamiseen vaikuttavia odotuksia ja kontrollia sekä tytöille mahdollisia tiloja toimia ja toteuttaa itseään.

Tutkimuskysymykseni tiivistyvät seuraavaan muotoon:

1. Mitä ja millä tavoin merkityksellisiä ovat ne maaseudulla asuvien tyttöjen itsensä esille tuomat arjen paikat ja sosiaaliset suhteet, joissa tytöt rakentavat identiteettiään?
2. Millaisia identiteettipääomia niissä rakentuu, ja miten näiden pääomien ja erilaisten resurssien avulla on mahdollista ratkoa erilaisia rakenteellisia kysymyksiä, joita maaseutujen nuoret kohtaavat?
3. Millä tavoin pitkälti kaupunkikeskeiseen nuoruuden tutkimukseen perustuvaa nuorisotutkimuksellista keskustelua tulisi avartaa, jotta se huomioisi ja tunnistaisi paremmin myös maaseutunuoruuteen liittyviä erityisyyksiä?

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Aineiston kuvaus

Tutkimukseni liittyy Nuorisotutkimusverkoston Nuoret ajassa -hankkeen osakokonaisuuteen, jossa teemoina ovat arki, suhteet ja elämäntapa. Käytössäni on hankkeen tutkijoiden, Sinikka Aapola-Karin ja Kaisa Vehkalahden, Keski-Suomesta keräämät osaineistot, jotka koostuvat loppuvuoden 2016 ja kevään 2017 aikana tehdyistä haastatteluista.

Aineisto on kerätty hankkeen ensimmäisen toimintavuoden aikana, ja se sisältää 16 haastattelua. Tyttöjä on yhteensä yhdeksän, joista yksi on osallistunut neljään haastatteluun, loput kolmeen. Aineisto on kerätty tilanteessa, jossa tytöt (syntymävuosi 2000) käyvät peruskoulun yhdeksättä luokkaa. Aineistossa samoja tyttöjä haastatellaan useampaan otteeseen, mutta siinä ei vielä ole seuranta-haastattelun elementtejä. Sen sijaan haastattelujen teemat vaihtelevat haastattelujen välillä. Nuoret on tavoitettu koulun kautta kirjeitse sekä Wilma-viestinnällä, mutta koulu ei muulla tavoin ole osallistunut tutkimuksen toteuttamiseen. Tutkimuspaikkakunnan nimeä ei anneta julkisuuteen, sillä tutkittavien tunnistamisen vaara olisi tällöin suuri.

Yhteensä aineisto koostuu siis 16 haastattelusta, joiden litteroitu yhteispituus on 213 sivua, sekä yhdeksästä niin sanotusta profiililomakkeesta, joissa tekstiä on 28 sivua. Aineistokokonaisuutta ja sen eri osiin osallistuneiden nuorten määrää on havainnollistettu seuraavassa taulukossa.

TAULUKKO 1. Aineiston osat ja osallistuneiden nuorten määrä

Aineiston tyyppi	Lukumäärä	Osallistujien määrä
Teemahaastattelu	4	3 x 2 tyttöä 1 x 3 tyttöä
Yksilöhaastattelu, joissa		
-valokuvat	1	1 tyttö
-elämänjana	2	2 x 1 tyttö
-molemmat	3	2 x 1 tyttö 1 x 2 tyttöä
Sekaryhmähaastattelu	2	2 tyttöä + 3 poikaa 1 tyttö + 2 poikaa
Karttapaja	4	3 x 2 tyttöä 1 x 3 tyttöä
Yhteensä	16	9 tyttöä, 5 poikaa
Profiililomake	9	9 tyttöä

Neljään teemahaastatteluun on osallistunut kerralla kaksi tai kolme tyttöä. Myöhemmin on lisäksi tehty kuusi yksilöhaastattelua. Näistä neljässä keskustelun virikkeenä on käytetty tyttöjen tuomia valokuvia perheestä, kavereista ja muista tärkeistä henkilöistä, paikoista tai tekemisistä. Viidessä yksilöhaastattelussa on valokuvien lisäksi tai sijaan käytetty elämäkulkunäkökulman tukena niin sanottua elämänjana-menetelmää, jossa tytöt ovat piirtäneet elämänsä kuvaavalle janalle tärkeiksi ja merkitykselliseksi kokemiaan tapahtumia.

Yhteen näistä haastatteluista on osallistunut kerralla kaksi tyttöä, muissa tytöt ovat olleet yksin.

Tyttöjen ryhmä- ja yksilöhaastattelujen ohella aineisto sisältää myös kaksi tyttöjen ja poikien sekaryhmissä tehtyä haastattelua, joista toiseen on osallistunut kolme poikaa ja kaksi tyttöä, toiseen kaksi poikaa ja yksi tyttö. Puuronen (2016) toteaa, että jos lähtökohtana pidetään feministisen kritiikin ajatusta siitä, että pojat muodostavat nuorisokulttuurisen normin, on tyttöjen vertaaminen poikiin empiirisissä tutkimuksissa ongelmallista. Pojista muodostettu stereotyyppinen kuvaus ohjaa tällöin myös tytöistä tehtäviä tulkintoja siten, että näkyville tulevat vain poikien toiminnalle ja kulttuurille vastakkaiset puolet. Tällöin jäävät huomaamatta molemmille sukupuolille yhtäläiset piirteet ja se, etteivät tytöt ja pojat ole homogeenisiä ryhmiä. Tyttöryhmien moninaisuutta voidaan tuoda esille tutkimuksissa, joissa ei puhuta pojista. (Mt., 138.) Omassa tutkimuksessani keskiössä ovat tytöt omine ainutlaatuisuuksineen. Sekaryhmissä tehtyjen haastattelujen mukaan ottaminen on kuitenkin perusteltua, sillä näiden haastattelujen kautta saan lisää tietoa tytöistä. Myös sekaryhmissä tuotettua aineistoa tulkitseen ensisijaisesti tyttöjen tekemistä määrittelyistä käsin, välttäen erityistä vertailuasetelmaa poikiin.

Hankkeen tutkijat ovat selvittäneet tytöille merkityksellisiä paikkoja erityisen karttasovelluksen avulla. Tytöt ovat merkinneet tabletille heille tärkeitä paikkoja, ja haastattelijat ovat esittäneet niihin liittyviä tarkentavia kysymyksiä. Karttapajoja on pidetty neljä, ja kaikki yhdeksän tyttöä ovat osallistuneet niihin. Alun perin tarkoitukseni ei ollut ottaa mukaan tätä aineistoa, sillä ajattelin aineiston kokonaismäärän kasvavan liian suureksi. Analyysin kuluessa päätin kuitenkin sisällyttää myös karttapajat aineistoon, sillä ne antavat olennaista uutta tietoa esimerkiksi vapaa-ajan vietosta, harrastamisesta ja sosiaalisista suhteista. En kuitenkaan hyödynnä karttapajassa käytettyä sovellusta, vaan käsittelen aineistoa haastatteluaineistona muun aineiston joukossa.

Jokaisesta haastatteluihin osallistuneesta työstä täytetään tutkimushankkeen kuluessa myös niin sanottua profiililomaketta, johon kirjataan tietoja esimerkiksi nuoren perhetilanteesta, vanhempien koulutuksesta tai ammatista, harrastuksista, suhteesta kouluun, ystäväistä ja tulevaisuuden suunnitelmista. Profiilit täydentyvät tutkimuksen edetessä sitä mukaa, kun tutkijat tutustuvat tyttöihin paremmin, mutta hankkeen alkuvaiheessa ne ovat vielä varsin suppeita. Sen vuoksi tutkimuksessani ei ole ollut mahdollista hyödyntää profiililomakkeita esimerkiksi tarkasteluun perhetaustan merkityksestä tyttöjen identiteettipääomalle.

Profiililomakkeisiin jo kerätyt tiedot ovat kuitenkin osaltaan auttaneet haastattelujen tulkinnassa, sillä varsinaisissa haastattelutilanteissa taustatietoja tulee vähemmän esiin, tai ne esiintyvät hajanaisina ja vaikeasti yhdistettävänä tietoina. On kuitenkin muistettava, että hankkeen tutkijoiden tekemien huomioiden osalta olen jo kertaalleen tehtyjen tulkintojen varassa. Sen vuoksi käytän profiililomakkeiden tietoja avuksi etenkin hahmottaessani tyttöjen asuinpaikkaa ja perhe- ja ystävyys-suhteita, enkä esimerkiksi hyödynnä tyttöjen persoonallisista ominaisuuksista tehtyjä merkintöjä.

Olen kirjoittanut haastattelusitaatit tekstiin kursiivilla. Olen korvannut sekä henkilöiden että paikkojen nimet sulkumerkkeihin sijoitetulla selitteellä, kuten (=naapurikunnan nimi). Tytöt olen yksilöinyt tunnisteilla T1–T9. Mikäli litteroija ei ole saanut selvää puhujasta, olen merkinnyt aineistolainaukseen kaikki mahdolliset puhujat (esim. T1/T2). H1 ja H2 tarkoittavat haastattelihoita. Merkintä (...) tarkoittaa, että olen poistanut katkelman kyseisestä kohdasta.

3.1.1 Tutkimushaastattelu ja tutkijan rooli

Nuoret ajassa -hankkeessa on kyse seurantatutkimuksesta, jossa kuvaa nuorten elämästä rakennetaan kymmenen vuoden aikana useiden haastattelujen avulla. Sosiaalitieteellisiä pitkittäistutkimuksia ei Suomessa vielä ole toteutettu kovin laajasti, etenkin laadullisin menetelmin. Tarve on tunnistettu, mutta tiedon tuottaminen vaatii paljon sekä tutkittavilta että tutkimuksen tekijöiltä. Tarkkaa määritelmää tai aikarajaa sille, milloin tutkimus muuttuu pitkittäistutkimukseksi, ei ole. Tavoitteena on kuitenkin aina seurata muutosta, joka tapahtuu ajan kuluessa. Pitkittäistutkimuksessa ymmärrystä tutkimuskohteesta rakennetaan eri vaiheissa ”pala kerrallaan”, ja se vaatii tutkimussuhteen ja dialogin ylläpitämistä pitkään. Tämänkaltaisen kokonaisvaltaisen, pitkittäisellä otteella toteutettu seurantatutkimus on hidasta ja työlästä ”käsityötä”. Tutkittavien mukana pitäminen ja motivoiminen on iso työ, jossa auttaa, jos myös tutkimuksen tekijät voivat sitoutua yhteiseen tekemiseen. Kyse on paljolti siis vuorovaikutuksesta ja ihmissuhteesta, jossa kasvokkaisen ja henkilökohtaisen kontaktin merkitys on suuri. (Aapola-Kari & Pöysä 2017.)

Tutkimushaastattelussa tutkijan tavoite on saada selville, kuinka jonkin objektin tai asiointilan merkitykset haastateltavalle rakentuvat. Samalla haastattelussa luodaan myös uusia ja yhteisiä merkityksiä, sillä vastaukset heijastavat aina myös haastattelijan läsnäoloa ja hänen tapansa

kysyä asioista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 49.) Haastattelijan ja haastateltavan välinen suhde vaikuttaa siihen, kuinka tutkimusteemoja ja kysymyksiä lähestytään, miten niistä neuvotellaan ja kuinka niihin vastataan, sekä siihen, millä tavoin merkitysten yhteinen rakentuminen tapahtuu. (Tolonen & Palmu 2007, 91.) On jopa sanottu, ettei aineiston tuottamista ja sen analysointia voi erottaa toisistaan.

Tässä tutkimuksessa käytössäni on valmis aineisto, jonka Nuoret ajassa -hankkeen tutkijat ovat keränneet. Aineistoni tytöt ovat minulle siis tietyllä tavalla ”kasvottomia”, vailla sellaista ”samuuden” rakentamisen mahdollisuutta (ks. Tolonen & Palmu 2007, 99), johon liittyvä ymmärrys rakentuu vain vuorovaikutuksessa kohtaamisen keinoin. Valmiiksi tuotetun aineiston käyttäminen pakottaa hyväksymään sen mahdolliset rajoitteet, vaikka tutkijan mieli usein kysyisikin vielä muutaman kysymyksen lisää. Teen tuttavuutta aineistossani puhuvien tyttöjen kanssa haastatteluaineistoista litteroitujen tekstien välityksellä, ollen vailla omia havaintojani haastattelukontekstista, tilanteeseen liittyvää sanatonta viestintää ja tyttöjen kohtaamista heidän todellisissa elinympäristöissään. Haastattelutilanteiden hahmottaminen ja esimerkiksi haastatteluiden järjestyksen selvittäminen on ollut työlästä. Näistä syistä käsittelen aineistoa vuorovaikutteisen haastattelutilanteen sijaan teksteinä.

Haastatteluja voi kuvata teemahaastatteluina, joskin osaa haastatteluista voisi luonnehtia myös avoimiksi tai syvähaastatteluiksi. Teemahaastatteluun ei varsinaisesti kuulu kysymysten tarkka muotoileminen ennakkoon, vaan tyypillistä sille on joustavuus ja kysymysmuotojen väljyys. Tavanomaisia ovat sisältöalueisiin liittyvät ryhmittelyt. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 105–106.) Pyrkimys on löytää merkityksellisiä vastauksia suhteessa tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimustehtävään, ja etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehysten eli tutkittavasta ilmiöstä jo olemassa olevaan tietoon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88); tässä tapauksessa nuorten arkea ja identiteettityötä koskevaan esiyymmärrykseen.

Aapola (1991) on tuonut esille, että teemahaastattelumenetelmä soveltuu erityisesti tilanteisiin, joissa halutaan tutkia esimerkiksi tyttöjen kulttuurisia luokituksia, prosesseja ja yhteisiä merkityksiä. Kun tyttöjä haastatellaan pareittain, haastattelut muuttuvat keskusteluiksi, joissa myös tyttöjen kulttuuri tulee esille. (Mt., 8–9.) Erityisesti aineistossa mukana olevissa yksilöhaastatteluissa on myös syvähaastattelun piirteitä, kun tutkija ainoastaan pitää haastattelua koossa, ja antaa tutkittavan puhua vapaasti aiheesta. Tällöin haastattelu on ilmiökeskeinen, eikä tutkimuksen viitekehys niinkään määrää haastattelun

suuntaa, vaan haastateltava kertoo aiheesta oman ymmärryksensä mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 89–90.)

Käytettävissäni oleva aineisto koostuu kokonaisvaltaisesti tyttöjen arkea läpileikkaavista teemallisista kohtaamisista, joissa keskustelun sisältöjen määrittelemisessä tytöillä on ollut keskeinen rooli. Haastattelijat ehdottavat haastattelun aluksi ja sen kuluessa vaihtoehtoja aiheista, joista voitaisiin puhua, ja teemoissa edetään tyttöjen valinnan mukaisesti. Yhdessä haastattelussa käsitellään aina useita teemoja. Olennaista oman tutkimusasetelmani kannalta on, se että haastatteluissa puhutaan niistä asioista, jotka tyttöjen elämässä näyttäytyvät tärkeinä ja merkityksellisinä: koulusta ja opiskelusta, ystävistä ja perhesuhteista, tulevaisuudesta, ja siitä, millaista arki omassa lähiympäristössä on. Teemat valikoituvat, muovautuvat ja kehittyvät tutkittavien lähtökohdista käsin ja keskustelun edetessä. Omaksi tutkijan rooliksi jää kuunnella, kuulla ja tulkita, vaikka en voikaan tehdä tarkentavia kysymyksiä.

Sen minkä haastatteluiden kautta eteeni avautuvien elämänsisältöjen moninaisuudessa voitan, sen toisinaan häviän teemakohtaisen kepeyden vuoksi. Välillä keskustelu jää aiheiden pintapuoliseksi kuvailuksi liikkuen vaihtelevasti teemasta toiseen. Ymmärrän tämän kuitenkin hyvin. Pitkittäistutkimuksessa oletus on, että ymmärrys tutkimuskohteesta rakentuu ajan kuluessa, tutkittavan ja tutkijan henkilökohtaisen suhteen kautta. Näissä ensimmäisissä kohtaamisissa tytöt ja hankkeen tutkijat vasta tutustuvat toisiinsa eri teemoja tunnustellen, eikä tilanteessa ole välttämättä ollutkaan tarkoitus hakea sen kaltaista intensiivisyyttä, mitä rajattuun teemaan liittyvissä kertaluonteisissa tutkimushaastatteluissa tavallisesti on. Tämä on myös yksi perustelu siihen, miksi olen pitänyt mukana määrällisesti melko laajan aineiston: runsaassa aineistossa eri teemat kertautuvat ja syventyvät vähitellen.

Valmiin aineiston käyttämisessä on monenlaisia ymmärrykseen ja tulkintaan liittyviä haasteita sekä tutkijan roolissa toimimiseen liittyviä ongelmallisuuksia. Analyysin myötä tytöt ovat kuitenkin muodostuneet persooniksi, joilla jokaisella on oma yksilöllinen ”ääni”, tarina, arki tai elämäkulullinen polku. Arvostan aineistoani ainutlaatuisena ja merkityksellisenä kokonaisuutena, jossa olennaista on sen rakentuminen tutkittavien omista lähtökohdista käsin, ja joka siksi mahdollistaa tutkittavieni arjen varsin monitahoisen tarkastelun.

3.1.2 Katsaus tutkimuspaikkakuntaan

Käytän tutkimuspaikkakunnastani vaihtelevia käsitteitä, enkä ole sanavalinnoillani pyrkinyt erityiseen johdonmukaisuuteen tai noudattamaan eri käsitteiden alue- tai tilastotieteellisiä määrittelyjä. ”Rural” -käsitteen vastineena käytän usein maaseutua etenkin siihen viittaavien kulttuuristen merkitysten vuoksi, vaikka itse asiassa haastateltavani asuvat pienessä kaupungissa, osa sen keskustaaajamassa, osa haja-asutusalueella ja kauemmilla kylillä. Tyttöjen kodit jakautuvat maantieteellisesti laajalle alueelle, mainintojen perusteella seitsemälle eri kylälle. Keskustan alueella asuu kaksi tyttöä.

Keski-Suomen maakuntaan kuului vuoden 2017 lopussa 23 itsenäistä kuntaa. Niiden yhteenlaskettu asukasmäärä vuoden 2017 lopun ennakkotietojen mukaan oli 276 031. 2000-luvulla Keski-Suomen väkiluku on kasvanut keskimäärin 0,2 prosentin vuosivauhdilla, mutta vuonna 2017 väestön määrä laski ensimmäistä kertaa vuosikymmeniin, ja asukkaiden määrä kasvoi vain neljässä Keski-Suomen kunnassa. Maakunnan väestö on keskittynyt vahvasti Jyväskylän seudulle, jossa asuu 67 prosenttia väestöstä. (Keski-Suomi ennakoi 2018.) Tutkimuspaikkakuntani on yksi niistä Keski-Suomen kunnista, joissa väkimäärä jää alle 5 000 asukkaan. Pois muuttamisen ja vähäisen syntyvyyden vuoksi alueen väestönkehitys on laskusuunnassa. Ikäjakauma noudattelee monelle maaseutukunnalle tyypillistä kehitystä, jossa sekä alle 15-vuotiaiden että työssäkäynti-ikäisten osuudet väestöstä laskevat samassa suhteessa, kuin yli 64-vuotiaiden osuus kasvaa. (Tilastokeskus 2018.)

Kunnan alueella on useita kyliä, jotka sijaitsevat vaihtelevasti aivan keskustaaajaman läheisyydestä aina kymmenien kilometrien päähän keskustasta (kunnan internetsivut, luetteloimaton lähde). Osa kylistä on melko elinvoimaisia, mutta valtaosin ne ovat kiihtyvää tahtia tyhjentyneet asukkaiden muuttaessa joko kunnan keskustaan tai isompaan kaupunkiin. Tällä hetkellä asukkaista noin puolet asuu keskustaaajamassa, mutta keskimääräisesti kunnan alue on harvaan asuttua, alle neljä henkilöä neliökilometriä kohden. Kunnassa olevien työpaikkojen kokonaismäärä on vähentynyt, kun sekä alkutuotanto että jalostus ovat menettäneet elinkeinoina merkitystään. Niiden sijaan työpaikat sijoittuvat palvelualueille. (Tilastokeskus 2018.)

3.2 Tutkijan eettiset vastuut

Tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset kysymykset ovat nousseet aiempaa keskeisempään asemaan, mikä osaltaan on yhteydessä laadullisen tutkimusotteen yleistymiseen sosiaalitutkimuksessa (Strandell 2005, 31). Monet lapsi- ja nuorisotutkijat ovat sitä mieltä, että tutkimusta yleisesti ohjaavien eettisten periaatteiden lisäksi lasten ja nuorten tutkimuksessa on punnittava erityisiä eettisiä näkökantoja, jotka liittyvät nimenomaan tutkittavien asemaan. Luottamuksellisen suhteen luominen nuoren tutkittavan ja aikuisen tutkijan välille on avain eettisesti kestävään tutkimukseen. (Vehkalahti & Rutanen & Lagström & Pösö 2010, 16.)

Nuoret ajassa -hankkeen tutkimusasetelmassa ovat läsnä alaikäisiin kohdistuvat erityiset vaatimukset. Keskeisiä eettisiä kysymyksiä ovat suostumus tutkimukseen osallistumiseen, tutkimusta koskevan tiedon antaminen tutkittaville sekä tutkittavalle aiheutuvien hyötyjen ja haittojen pohtiminen. Pitkittäistutkimuksena toteutettavassa tutkimuksessa tutkittavilta saatava suostumus on neuvoteltava uudelleen tutkimuksen kaikissa vaiheissa, ja on mahdollista, että osa tutkittavista kieltäytyy jatkamasta mukana oloaan. Nuoret ajassa - tutkimushankkeelle on saatu hyväksyvä lausunto Nuoriso- ja lapsuustutkimuksen tutkimuseettiseltä toimikunnalta (Nuoret ajassa -hankkeen internetsivut), joten omaa tutkimustani erityiset formaalit lupamenettelyt eivät suoraan koske. Ensimmäisellä haastattelukierroksella tytöiltä on pyydetty suostumuslomake, ja alle 15-vuotiailta on pyydetty myös vanhempien lupa tutkimukseen osallistumiseen. Tutkimuksesta on tiedotettu kaikille vanhemmille Wilma-viestin välityksellä.

Tutkimuksen teknisen toteuttamisen kannalta eettisen ymmärryksen ja vastuun vaatimus koskee itseäni erityisesti aineiston analyysin, tulkinnan ja raportoinnin osalta. Erityistä sensitiivisyyttä vaaditaan anonyymiteetin suhteen, kun kyse on pienellä, helposti paikannettavalla paikkakunnalla kerätystä aineistosta. En voi kuvata ympäristöä kovin yksityiskohtaisesti, sillä esimerkiksi palveluiden, kauppojen tai luonnon maamerkkien liian tarkka kuvaaminen voisi paljastaa tyttöjen asuinpaikan maantieteellisen sijainnin. Joudun häivyttämään myös naapurikuntien nimet. Ympäristöön viitataan epäsuorilla termeillä kuten ”kotipaikkakunta” tai ”sivukylä”, ja haastateltavista puhun yleisesti ”tyttöinä” tai ”haastateltavina”.

Jokaisen nuorisotutkijan tulisi pohtia omaa suhtautumistaan nuoriin ja nuoruuteen. Tutkijat eivät lähtökohtaisesti ole millään tavalla immuuneja nuoruuden ihannoinnille, romantisoinnille tai oman nuoruutensa nostalgisoinnille. Yhtä lailla läsnä on arvostelun, tuomitsemisen ja paheksumisen mahdollisuus. (Buckingham 2015, 274.) Omissa tutkimusintresseissäni näkyvät henkilökohtaiset kokemukseni syrjäseutunuoruudesta. Samastun helposti moniin tutkittavieni kokemuksiin, vaikka aika, paikka ja elämänkulku ovat toiset. Lähtökohtaisesti en näe huonona sitä, että tutkijalla on omakohtaisia kokemuksia tutkimastaan aiheesta, sillä monin paikoin se voi auttaa kysymään oikeanlaisia kysymyksiä ja syventää keskusteluyhteyttä tutkittavan kanssa. (Ks. myös Armila 2018, 172.)

Oma paikallistuntemukseni tukee sekä aineistoon perehtymistä että maaseutunuoruuden kontekstin ymmärtämistä. Se antaa perspektiiviä niin sanottuun metodologiseen urbanismiin, joka helposti jättää huomiotta maaseudun tutkimisen erityiset piirteet niin tilallisesti kuin symbolisestikin (Tedre & Pöllänen 2016, 130–134; ks. myös Armila 2018). Maaseutunuoruuden itsekä eläneenä voin samastua sekä välimatkoihin ja kulkemisen pakkoihin että moniin nuoruutta normittaviin sosiaalisiin, kulttuurisiin ja rakenteellisiin elementteihin. Olennaista on kuitenkin pysähtyä itsereflektion äärelle, tunnistaa oma tutkijan roolinsa ja pyrkiä aineistoa kunnioittavaan tulkintaan. Tässä onnistuminen edellyttää tietoista erontekoa omiin kokemuksiini ja historiallis-paikallisten kontekstien ainutlaatuisuuden ymmärtämistä.

Käsitteiden käyttäminen on tutkimuksen metodologiaan liittyvä valinta, sillä siihen yhdistyy myös kysymys siitä, miten lapsia tai nuoria tutkimuksessa representoidaan. Tutkijan pitäisi olla erityisen sensitiivinen niille käsitteille ja näkökulmille, jotka hän ottaa tutkimuksensa lähtökohdiksi. Vaikka nämä ovat yleisiä tutkimuksen ongelmia, korostuvat ne lapsi- ja nuorisotutkimuksessa erityisesti epätasaisten valta-asemien takia. (Strandell 2005, 36.) Tutkimustani puhuttelevat erityisesti kysymykset siitä, miten tutkittavia kuvataan ja millaisiin kategorisointeihin tutkittavat yhteiskunnallisesti paikannetaan. Millaisena symbolisena tekona toimii esimerkiksi ”syrjäseudun” käsitteen käyttäminen, ja onko se tutkijan vai tutkittavan valitsema puhetapa? Määritelläänkö maaseudulla asuva tyttö moninkertaisesti alisteiseen asemaan sekä asuinpaikkansa että sukupuolensa vuoksi, vai nähdäänkö hänet aktiivisena ja luovana toimijana, joka rakentaa omaa elämänkulkuaan sekä ympäristöönsä sopeutumalla että sitä muokkaamalla? Millaisin oletuksin nuorilta kysytään heidän elämäänsä liittyvistä asioista? Vaarana on, että suhtaudumme käyttämiimme käsitteisiin ikään kuin ne olisivat

valtasuhteista vapaita ja neutraaleja. Silloin tutkimukseen tulee huomaamatta rakennettua sellaisia ehtoja, jotka asettavat lapset ja nuoret alisteiseen asemaan. (Strandell 2005, 37.)

Nuoret ajassa -hankkeessa tutkittavat nuoret hankittiin koulun avustuksella. Myös ainakin osa haastatteluista on tehty koulun tiloissa tuntien tai välituntien aikana. Tämän kaltaisissa tutkimustilanteissa törmätään helposti yksityisyyden ja luottamuksellisuuden eettisiin periaatteisiin. Kun tutkimus suoritetaan päiväkodissa tai kouluissa, tai muissa paikoissa, joissa lapset ovat aikuisten huolenpidon ja kontrollin kohteina, tutkijan oletetaan usein kertovan henkilökunnalle havainnoistaan. (Strandell 2005, 34.) Lapset ja nuoret voivat ajatella, että heidän vastauksensa tulee sopia esimerkiksi koulukulttuuriin tai koulun aikuisten näkemyksiin asiasta. Haastattelutilanteen irrottaminen koulun virallisesta kontekstista on tärkeää, ja haastattelijat ovatkin korostaneet tutkimuksen luottamuksellisuutta myös suhteessa kouluyhteisöön.

Yhteiskuntatieteellinen tutkimus tuo väistämättä mukanaan jonkinasteista interventiota ihmisten elämään. Laadullisessa tutkimuksessa vaikutukset voivat olla sekä syviä että pitkäaikaisia. (Strandell 2005, 31.) Voidaan ajatella, että tutkimukseen liittyvä vuorovaikutussuhde on jollain tavalla sen osapuolille henkilökohtaisesti merkityksellinen. Ehkä se avaa nuorelle mahdollisuuden reflektoida itseään, omaa elämänsä kulkuaan ja sen reunaehtoja eri tavoin, kuin ilman tutkimukseen osallistumista. Ehkä tutkittava jollain tavalla rohkaistuu kyseenalaistamaan ja toimimaan toisin, kenties vallitseva olotila tai mielessä olleet vaihtoehdot näyttäytyvät entistä kirkkaammin itselle sopivalta.

3.3 Metodologisia valintoja

Puuronen (2005) toteaa, että metodologiasta puhutaan usein yksinkertaistaen se metodiksi tai eri metodien yhdistelmäksi, esimerkiksi tiettyä tutkimusta koskevaksi tavaksi käyttää laadullisia tai määrällisiä menetelmiä. Kuvausta olisi kuitenkin syytä laajentaa kattamaan tutkimuskäytännöt ja -tekniikat, metodien suhde teoreettiseen viitekehykseen sekä tulkinnalliset lähtökohdat. Tutkimuksen ja tutkijan poliittis-ideologiset kiinnittymiset sekä tutkimukseen sisältyvät valta-asetelmat kuuluvat niin ikään metodologisen tarkastelun sisään. (Ks. myös Puusa & Juuti 2011, 22). Kun nuorisotutkija sijoittaa itsensä tutkimusparadigmaattiseen kehykseen, tulee hän pohtineeksi metodologisia kysymyksiä

laajemmin ymmärrettynä, mikä taasen on nuorisotutkimuksen kehittymisen ja itsereflektion ehto. (Puuronen, 2005 15–16; 27.)

Côté (2014) kuvaa nuorisotutkimuksen periaatteita kolmen kattokäsitteen kautta, joiden avulla nuorisotutkijoiden tulisi asemoida itsensä tutkimuskenttään. Ensimmäinen niistä on ontologia, eli tutkijoiden käsitykset sosiaalisesta todellisuudesta. Toinen on poliittinen agenda, eli mitä tutkijat tutkimuksillaan tavoittelevat, ja kolmas arvovalinnat, eli millaisena tutkijat näkevät oman vastuunsa nuorista, jotka ovat tutkimuksen kohteena. (Mt., 4.) Itse ymmärrän metodologian tutkimuksen tekemistä ohjaavana ”punaisena lankana”, joka sisältää tutkijan valitsemat tieteenalan puhetavat ja tiedonintressit, mutta myös tutkijan omakohtaiset käsitykset tutkimuksen kohteesta, tutkimuksen teon mahdollisuuksista ja rajoituksista sekä tutkijan omasta asemasta.

Sosiaaliseen konstruktionismiin nojaaminen ohjaa minua valitsemaan tietäntyyppisiä tutkimusmenetelmiä ja vaikuttaa käsityksiini tutkijan oikeudesta ja mahdollisuudesta toimia tiedon tulkitsijana ja välittäjänä (vrt. Puuronen 2005, 19). Ajattelen tiedon tuottamisen sosiaalisena prosessina, johon kulttuuriset oletukset ja toimijoiden asemat ja valtasuhteet vaikuttavat. Myös tutkija toimii löytämänsä tiedon tulkitsijana omista lähtökohdistaan käsin. Tutkimuksen tulosten yleistettävyyden perustuu ajatukseen siitä, että yksilöiden elämät ja kokemukset kertovat jotakin myös yleisestä ja yhteisesti jaetusta – paikallisista elämän olosuhteista ja niissä syntyvistä nuorten kulttuureista merkitysmaailmoineen. (Ks. esim. Puusa & Juuti 2011, 16–18.)

Tutkimuksella on aina todellisuutta tuottava ja määrittelevä rooli. Silti se on vain yhdenlainen kuvaus tai esitys tutkittavasta kohteesta, ja rakentuu tutkijan tekemien metodologisten valintojen varaan. Sekä tutkimusanalyysit että käytettävät metodit tuottavat itsessään nuorista kuvaa tutkittavina subjekteina ja vaikuttavat myös nuorille tarjolla oleviin itsemäärittelyihin. Nuorisotutkimusta tehtäessä onkin hyvä pysähtyä sen ääreen, miten nuoruutta tuotetaan ja tulkitaan eri yhteyksissä, ja millaisia sosiaalisia, taloudellisia, poliittisia, kulttuurisia ja symbolisia seurauksia tehdyillä valinnoilla on. Tutkimusta koskevien määrittelyjen ja taustaoletusten avaaminen on sen vuoksi ensiarvoisen tärkeää. (Buckingham 2015, 274–275.) Oma tahtoni on tutkimukseni kautta lisätä ymmärrystä maaseudun nuorten elämästä myös yhteiskunnallisesti vaikuttavasta näkökulmasta. Tutkimukseni sitoutuu feministisen tutkimuksen perinteeseen, jossa merkityksellistä on se, mitä nostetaan tutkimuksen kohteeksi,

miten tutkimuskohde nähdään ja mitä kohdellaan tärkeänä ja vakavasti otettavana (Tolonen & Palmu 2007, 94).

Tutkimukseni nojaa fenomenologis–hermeneuttiseen tutkimusperinteeseen, mikä tulee esille haluna selvittää ja tulkita tyttöjen arjesta ja kokemuksista kumpuavia merkityksiä. Taustalla on ajatus yksilön kokemusten syntymisestä vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa, mikä näyttäytyy merkityksellisenä yksilön pyrkimysten, kiinnostusten ja uskomusten valossa (Laine 2001, 27–28). Tieto ja kokija ovat toisiinsa sijoittuneita, kokonaisuus vaikuttaa yksityiskohtiin ja päinvastoin, ja ilmiöt nähdään ja tulkitaan historiallisessa kontekstissaan (Puusa & Juuti 2011, 21). Siksi tyttöjen puheessaan tuottamat merkityssisällöt ovat arvokkaita, ja sellaisinaan tutkimuksen olennaisin kiinnostuksen kohde. Yksilöllisistä kokemuksistaan kertovat tytöt paljastavat myös jotakin paikallisissa nuorten kulttuureissa jaetuista merkityksistä. Tavoite on myös tehdä näkyväksi ja tietoiseksi se, minkä tottumus on häivyttänyt itsestään selväksi ja huomaamattomaksi, tai se, mitä on koettu mutta ei vielä tietoisesti ajateltu. Tällaista tutkimusotetta voi kutsua myös tulkinnalliseksi tutkimukseksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 39–41.)

Ymmärtämiseen tähtäävää systemaattista tulkintojen tekemisen prosessia, aineiston kanssa käytävää tutkimuksellista dialogia, kutsutaan usein nimellä hermeneuttinen kehä. Tällöin analyysissa olennaista on ymmärtävä tiedonanalyysin tapa, jossa tutkijan ymmärrys jatkuvasti korjautuu ja syventyy kriittisen etäisyyden avulla. (Laine 2001, 34–35; Laine 2015, 37–38.) Hermeneuttinen analyysi edellyttää aineiston tulkintamista yksityiskohtaisesti kohti kokonaisuuden tulkintaa. Aineiston merkitykset jäsentyvät merkityskokonaisuuksiksi, joista tutkija rakentaa kokonaisuutta, synteesiä. Kokonaiskuvan muodostaminen edellyttää erillään tarkasteltujen merkityskokonaisuuksien yhteen tuomista ja niiden välisten suhteiden selvittämistä. Vasta tämän jälkeen tutkijalla on mahdollisuus suhteuttaa havaintojaan esimerkiksi aikaisempaan tutkimukseen. (Laine 2001, 41–42; Puusa & Juuti 2011, 42–43.)

Fenomenologis–hermeneuttisen ajattelun käytännön soveltamiseen sopii hyvin niin sanottu lähilukeminen. Väljästi se viittaa kaikkeen huolelliseen ja ymmärtävään tekstin tulkintaan, jossa aineiston yksityiskohdat saavat merkityksensä tutkijan teoreettisen ymmärryksen avulla (Pöysä 2010, 331). Vaikka tutkimuskohteina ovat tutkittavien ilmaisemat merkityssisällöt, on tutkijan merkitys tulkintojen rakentumisessa keskeinen. Lähiluvun tärkein periaate on tekstin lukeminen useaan kertaan, tekstin lukemisen tapoja vaihdellen. Siinä missä ensimmäinen lukukerta voi olla tekstin sisältöön paneutuvaa eläytyvää lukemista ja käsittelemistä tutkijan

oman kulttuurisen tietämyksen avulla, lähiluvun prosessin myöhemmät vaiheet tuottavat tiedostavaa lukemista. Tekstin lukemisen myötä tutkija ”löytää” siitä asioita, joita aiemmin ei kyennyt havaitsemaan. Yksityiskohdat alkavat saada merkityksiä, ja tekstin osia kyetään rinnastamaan ja vertailemaan. Tulkitseva lukeminen edellyttää myös kirjoittamisen prosessia, jossa kirjoitetun tekstin luonne jalostuu muistiinpanoista sanallisesti tulkitsevaksi. Kirjoittaminen on keskeinen väline tutkijan omien ajatusten ulkoistamiseksi ja niiden saattamiseksi ajattelun kohteiksi. (Pöysä 2010, 338–341.)

Oma lähiluennan tapani vastaa Pöysän (2010) mainitsemaa teoreettisesti informoitua lähilukua, mikä on valitun teoreettisen näkökulman kautta jäsentyvää lukemista, ei mitään tahansa tekstin piirteiden rekisteröimistä. Tulkinta ankkuroituu sekä tekstiin, että näkökulmaan, josta sitä tulkitaan. (Mt., 343–344.) Vaikka fenomenologinen tutkimusperinne korostaa avoimuutta tutkittavien tuottaminen merkityssisältöjen suhteen, se myös sallii tutkijan valitseman teoreettiset lähtökohdat tai paradigmat, jotka ohjaavat tutkimusta. Metodologinen reflektointi on kuitenkin ensiarvoisen tärkeää. (Laine 2001, 33.) Analyysissä tutkijan valitsema näkökulma ohjaa tekstin osien teemoittamista kokonaisuuksiksi, ja aineiston järjestämistä muotoon, joka vastaa tutkimuskysymyksiin. Tämän jälkeen johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä ja tapahtumista ja siirtää käsitteelliselle tasolle. (Grönfors 1982, 145.)

Sain aineiston käyttööni valmiiksi litteroituina, haastattelukohtaisina tiedostoina. Haastattelut on litteroitu sanatarkasti, ja myös naurahduksia ja hiljaisuuden hetkiä on merkitty näkyviin. Ryhdyin lukemaan tekstejä aluksi kokonaisuuksina, haastattelu kerrallaan. Tämän jälkeen luin tekstejä kiinnostavia yksityiskohtia etsien, ja yhdistelin niitä esille tulevien teemojen mukaan. Ensimmäiset aineistosta löytämäni löyhät teemalliset kokonaisuudet olivat koulu ja opiskelu, kulkeminen ja etäisyydet, seurustelu, ystävyyssuhteet, vapaa-aika, kaupunkisuhde, koti ja perhesuhteet, eläimet, juhlapyhien vietto, tulevaisuuden suunnitelmat sekä sukupuoleen liittyvät suorat ja epäsuorat kuvaukset. Tekstejä edelleen lukiessani peilasin teemoja tutkimustani ohjaavaan teoreettiseen viitekehykseen, ja tiivistin löydökset kolmeen pääteemaan: paikkaan liittyvät merkitykset ja kulkemisen pakot, sosiaaliset suhteet ja vapaa-aika sekä tyylit ja kulttuurinen kuuluminen. Teemojen konstruoimisen jälkeen kokosin jokaisen tytön vastauksista kutakin teemaa koskevat ilmaisut yhteen ja jäsensin niitä edelleen aihepiireittäin alayksiköihin, eli tutkimusraportin luvun neljä teemakohtaisiin alalukuihin.

4 IDENTITEETTITYÖTÄ TULKITSEMASSA

Tässä luvussa esittelen analyysin keskeisimmät löydökset. Nostan esille tyttöjen identiteettityössä merkityksellisiä sosiaalisia suhteita kuten perhesuhteita, ystävyksiä ja erilaisia ryhmäjäsenyyksiä, ja pohdin paikan merkitystä identiteetin rakentumisessa sekä fyysisinä ulottuvuuksina että sosiaalisia merkityksiä ja esimerkiksi erilaista kulttuurista kiinnittymistä tuottavana paikallisuutena. Erilaisten kulttuuriseen nuoruuteen liittyvien odotusten ja liikkuvuuksien paineissa luoviminen on sitä helpompaa, mitä enemmän nuorella on tukenaan niitä vastaavia identiteetin elementtejä, ja mitä enemmän nuoren itsemäärittely odotuksia vastaa.

Erilaisten ryhmäjäsenyyksien huomioiminen on olennaista pyrittäessä ymmärtämään identiteetin rakentumista ja tyttöjen toiminnalleen rakentamaa mieltä. Tyttöjen ystävyyksissä ja vertaissuhteissa tuotetaan runsaasti yhteen kuulumisen kokemuksia. Analysoin tyttöjen arjen toimintaympäristöjä ja vertaissuhteita pyrkien tunnistamaan niiden kulttuurisia merkitysisältöjä ja nuorisokulttuuristen käytäntöjen kautta syntyviä resursseja ja identiteettipääomia. Ystävyudet, vertaisryhmät ja vapaa-aika näyttäytyvät sekä olosuhteina että edellytyksinä, joissa jäsenyvät sekä paikallinen nuorisokulttuurinen maisema, että tähän kulttuuriin kuulumisen mahdollisuudet.

Tyttöillä voi olla vaihtoehtoisia ryhmäjäsenyyksiä, mikä ei kuitenkaan tarkoita, että jäsenyydet olisivat korvattavissa, tai niihin kiinnityttäisiin vain ohuesti. Sen sijaan tytöt näyttäisivät olevan valmiita tietynlaiseen roolisukkulointiin (ks. Lähtenmaa 1992) ja mukauttamaan omaa toimintaansa eri ryhmittymien tai ystävyksien mukaan, sekä suhteessa erilaisiin paikkaan liittyviin toimintakulttuureihin. Arjen toimintaympäristöjen jäsentäminen auttaa ymmärtämään sitä, kuinka asuinpaikka vaikuttaa tyttöjen kulttuuriseen tapaan olla ja toimia, sekä millaisia kotipaikkakuntaan, kotiin ja kaupunkiin liittyviä merkityksellisiä suhteita ja orientaatioita tytöt ilmentävät. Lopuksi pohdin sitä, kuinka tytöt voivat niiden avulla vastata erilaisiin postmoderniin ja kaupunkikeskeiseen nuoruuteen liittyviin olettamuksiin.

4.1 Paikka ja identiteetti

Maaseudun nuoret voivat samaan aikaan sekä unelmoida kaupunkikulttuurista, olla globaaleja toimijoita verkon välityksellä, ja silti nähdä myös nykyisessä asuinympäristössään paljon hyviä ominaisuuksia. (White & Wyn 2013, 108.) Farrugia (2016, 848) toteaaakin, että tässä

ajassa syrjäseutunuoruuksien kuvaamisessa täytyy ymmärtää niihin liittyvä monipaikkaisuus, joka koostuu sekä taloudellisista, symbolisista että tunnetason suhteista kaikkien niiden paikkojen välillä, joissa nuoret liikkuvat.

Etäisyydet ja kulkeminen ovat asioita, joista haastattelijat kysyvät tytöiltä usein. Välimatkoista puhutaan arkea rytmittävinä koulumatkoina ja harrastamisen ja kaverisuhteiden ylläpitämisen yhteydessä sekä harvemmin tapahtuvina matkustamisina etenkin lähellä tai kauempana sijaitseviin kaupunkeihin. Merkittävää on, että ”virtuaalisen sukuloinnin” sijaan tyttöjen arjen edellytyksiin sidoksissa oleva liikkuminen on hyvin fyysistä ja paikallisesti kiinnittynyttä. Se muodostuu konkreettisesti välimatkoista ja liikkumisen mahdollisuuksista, mitkä puolestaan ovat riippuvaisia sosiaalisesta verkostosta ja sen kyvyistä tuottaa kulkemisen mahdollisuuksia. Tyttöjen on mukautettava tekemisensä etäisyyksien, puutteellisten julkisten liikenneyhteyksien ja rajallisten itsenäisten liikkumismahdollisuuksien asettamiin raameihin. Kulkeminen on suunniteltava ja tehtävä mahdolliseksi etukäteen, ja asioista on käytävä myös neuvottelua suhteessa muiden perheenjäsenten tarpeisiin ja käytössä oleviin resursseihin. Spontaani liikkuminen onnistuu harvoin. Välimatkat jäsentävät arkea siten ajallisesti ja tilallisesti, mutta myös sosiaalisesti.

Tytöt luovat merkityksellisiä suhteita asuinympäristöihinsä, ja paikalla on olennainen vaikutus identiteettiin. Suhteet paikkoihin muodostuvat yhteydessä niihin liittyviin sosiaalisiin suhteisiin, ja paikat vertautuvat merkityksiltään toisiin paikkoihin. Tytön sosiaalinen identiteetti voi suuntautua enemmän joko kaupunkimaiseen kulttuuriin tai paikallisuuteen. Kun kulttuurinen nuorena olemisen tapa yhdistyy kaupunkilaisuuteen, voivat maaseutujen nuoret nähdä oman elinpiirinsä ”takapajulana”, jossa tarjolla olevat toiminnan mahdollisuudet ovat vastakkaisia nuorisokulttuuristen ideaalien kanssa (Farrugia 2014, 302). Tätä vastakkainasettelua pyritään lieventämään esimerkiksi käymällä kaupungissa niin usein kuin mahdollista. Jotkut taas sanoutuvat irti kaupunkikeskeisyydestä esimerkiksi näkemällä maaseudun moraalisesti hyväksyttävämpänä paikkana, joka on vapaa kaupungin paheista ja turmeltuneisuudesta. Nämä nuoret saattavat korostaa vaikkapa omaa luontosuhdettaan ja terveellisiä elämäntapojaan. (Mt., 302.)

4.1.1 Kulkemisen kulttuurit

Etäisyydet sekä paikkakunnan sisällä että suhteessa kaupunkiin jäsentävät keskeisellä tavalla tyttöjen olemisen tapaa. Välimatkat ja tarjolla olevat kulkemiskäytännöt asettavat tytöt keskenään varsin erilaisiin asemiin. Kouluun kulkeminen on osa jokapäiväistä arkirutiinia, ja matkan pituus määrittelee monin tavoin tytön muun arkirytmin jäsentymistä. Muu arjen kulkeminen määrittyy koulumatkasta jäljelle jäävän vapaa-ajan sekä itsenäisten liikkumismahdollisuuksien mukaisesti, ja merkittävää on, millaisia kulkemiseen liittyviä neuvotteluja tytöt onnistuvat käymään sekä perheidensä että ystäviensä kanssa. Siksi etäisyydet myös vaikuttavat tytöille tarjoutuviin asemiin vertaisryhmissä ja vapaa-ajalla. Asuinpaikka vaikuttaa arjen kulkemisiin ja tekemisen mahdollisuuksiin, mutta myös lähistöllä asuvien ikätovereiden ja potentiaalisten ystävien määrään.

Tytöt käyvät siis peruskoulun viimeistä luokkaa. Heidän koulumatkansa vaihtelevat kävelymatkasta miltei 40 kilometrin yhdensuuntaiseen matkaan. Siinä missä koulun lähellä asuva tyttö sammuttaa herätyskellonsa aamukahdeksalta, on luokkakaveri siihen mennessä taittanut koulumatkaansa jo kävellen, taksilla ja bussilla. Alla olevasta aineistolainauksesta tulevat hyvin esille kouluun kulkemisen monet ulottuvuudet. Kymmenien kilometrien koulumatkalla on luonnollisesti koulupäivää pidentävä vaikutus, ja kun kyytiin poimitaan oppilaita laajalta alueelta, eivät bussit ja taksit aina suinkaan kulje lyhintä mahdollista kodin ja koulun välistä reittiä. Tämä pidentää matkan kestoa entisestään. Kyydit näyttävät tytöille kuitenkin rutiininomaisina ja vakiintuneina osana arkea ja nuorten jaettua kokemusmaailmaa. Koulukuljetus toimii myös vertaissuhteiden luomisen ja ylläpitämisen paikkana ja mahdollistajana, ja nuoren ”omana aikana”, vaikkakin osin passiivisena ja pakon sanelemana. (Ks. myös Harinen 2012.) Mikäli aikataulut sopivat, ovat koulukuljetukset myös keino järjestää kaverikyläilyitä ja harrastusmatkoja.

H1: Mites sieltä (=sivukylän nimi) tulee sitte koulukuljetus, niin mihin aikaan se on?

T5: No mä herään puol seitemältä ja taksi tulee hakee siinä.... Mihinköhän aikaan se tulis? No kakskytvaille kaheksan pitää olla jo valmiina ja linkki hakee sitte pysäkiltä vähä yli kaheksan ehkä...

H2: Nii sul on aika pitkä matka ja...

H1: Onks siinä monta kilsaa sinne pysäkille?

T5: Ei siinä kauheesti oo, ku mä meen taksille sillee, et se käy hakee samalla muutaman oppilaan, et siinä samalla voi olla kyyissä, että.

H2: Lähteeks se linja-auto sitte sieltä...? Lähteeks se (=sivukylän nimi) koulun pihasta vai?

T5: Ei ku se tulee (=toisen kunnan nimi) ja sit se ottaa matkan varrelta oppilaita.

H2: Nii-in. Sul on siitä sitte vielä jonku matkaa bussikyytiä tänne (=kotipaikkakunnan nimi, viittaa keskustajamaan).

T5: Mmmm.

H2: Mitäs te teette siellä bussissa? Nukutte vai?

T5: No emmä nuku. Mä vaa istun ja juttelen kaverin kaa.

H1: Joo. Nii sieltä tulee varmaa... Tuleeks sielt ihan täys bussillinen?

T5: Melkeen joo.

H1: Nii, että se on sit semmonen aamurutiini ja sitte taas iltapäivällä lähtee takasin päin.

T5: Nii.

Kouluun kulkeminen on ajankäytöllisesti mutta myös esimerkiksi itsenäiseen liikkumiseen liittyvistä turvalisuusnäkökohdista niin merkittävä asia, että vanhemmat voivat ratkaista lasten kouluvalinnat etäisyyksien ja kuljetusten mukaisesti jopa kuntarajat ylittäen. Eri koulun käyminen irrottaa tytön kuitenkin asuinympäristön muiden nuorten jakamista arjen sosiaalisista todellisuuksista. Ystävystyminen luokkatovereiden kanssa tarkoittaa samalla ystävyyttä muiden kuin lähiseudulla asuvien ikätovereiden kanssa, eikä paikallisille vapaa-ajan kentille heittäytyminen ole välttämättä helppoa, kun arki muiden nuorten kanssa ei muutoin ole yhteisesti jaettu. Koulupolku voi muodostua polveilevaksi myös lähikoulun lakkauttamisen vuoksi, mistä aineistossani oli kokemuksia ainakin kahdella työllä. Vaikka perhe ei muuttaisikaan omaa asuinpaikkaansa, kouluverkoston supistamisen ja kulkemisjärjestelyistä johtuvien vaihteluiden vuoksi nuoret saattavat jo peruskouluaikana joutua ”aloittamaan alusta” uudessa kouluyhteisössä monta kertaa. Tämä tarkoittaa oman identiteetin määrittelemistä aina suhteessa uuteen kouluyhteisöön ja vertaisryhmään. Samalla nuoren kaverisuhteista tulee liikkuvia ja ennustamattomia.

Pitkät etäisyydet lyhentävät koulupäivän jälkeistä vapaa-aikaa, ja rajoittavat vapaa-ajan toimintamahdollisuuksia ja sosiaalisia suhteita. Kulkemismahdollisuuksien, aikataulumuutosten ja lukujärjestyksen yhteen sovittaminen vaatii vaivannäköä, mutta on silti ennustamatonta ja erilaisille epävarmuuksille altista. Seuraava esimerkki osoittaa, kuinka kiinteisiin harrastusmahdollisuuksiin sitoutuminen voi olla mahdotonta, tai edellyttää jäykkiin kulkemiskäytäntöihin sopeutumista ja vaatia tytöiltä merkittävää ajankäytöllistä panostusta.

H1: Ooksä tykänny siitä kerhohommasta (=kerhon ohjaamisesta)?

T8: Joo on se ollu ihan kiva, mutta nyt on taas vaikeeta, ku se on (=sivukylän nimi), ni pitää mennä linja-autolla sinne asti ja se matka kestää melken tunnin. Ni sit se on niinku, et menee sinne asti ja sit pääsee illal, ku se loppuu, loppuiks se puol kuus vai kuus, ni se on sitten taas vaikeeta, et niin myöhään loppuu. Pääsee myöhään kotiin sitten. Mut kylhän se on, et se on kerran viikkoon, että ei se oo ollu ongelma, että kyl mä oon niinku pystyny opiskelemaan ja tälleen näin. Jos ei pysty menee, ni kylhän sieltä voi olla sitten pois, et jonku sijaisen saa aina.

Spontaani kavereiden tapaaminen ja hengailu on harvinaista, kun kyytijärjestelyt on ratkaistava etukäteen. Kuten alla olevasta katkelmasta käy ilmi, joillekin nuorille itsenäinen liikkuminen kavereiden luo tai harrastuspaikoille ei ole lainkaan mahdollista, sillä välimatkat ovat kävelyn ja pyöräilyn kannalta arjen ajankäytön ulottumattomissa, eikä julkista liikennettä ole. Tällöin vapaa-ajan ja vertaissuhteiden ylläpitämisen areenat jäävät hyvin niukoiksi ja saattavat paikantua ainoastaan lähelle tytön asuinpaikkaa.

H1: Joo. No mites tota käyttöste täällä iltasin ollenkaa sitte täällä keskustan alueella, että?

T9: Mulla on niin pitkä matka, et en.

T8: Harvemmin.

H1: Nii, että se on niinku sit siellä omalla kylällä.

T9: Nii.

Kulkemisen tavat ja mahdollisuudet läpileikkaavat vahvasti haastattelujen eri teemoja. Ne näyttäytyvät myös konkreettisenä identiteettipääoman elementteinä määrittelemällä tytön osallistumisen ja toimimisen mahdollisuuksia, mutta myös tarjolla olevia vertaisryhmiä, jopa sosiaalisia asemia. Etäisyyksiin liittyviä haasteita tytöt perheineen ovat ratkoneet eri tavoin, ja vanhempien tuottamat mahdollisuudet ovat keskeisessä asemassa erityisesti kauemmas, kuten kaupunkiin, suuntautuvassa liikkumisessa. Liikkumiseen kuuluvaa sosiaalista neuvottelua vähentää, jos työllä on käytössään jokin omassa hallinnassa oleva liikkumisen väline, kuten skootteri. Toki tässäkin ehtona on, että skootterin hankinta on perheelle esimerkiksi taloudellisesti mahdollista.

Neljällä tytöistä on käytössään skootteri, joilla kuljetaan pääasiassa vapaa-aikaan liittyviä matkoja ja toisinaan kouluun. Yksi tytöistä matkaa joskus poikaystävänsä mopokyydillä. Kuten alta käy ilmi, tyttöjen suhde ajamiseen näyttäytyy hyvin funktionaalisenä paikasta toiseen siirtymisenä, ei huviajeluna tai erityisenä ajamiseen liittyvänä kulttuurina, joka jollain tavalla yhdistäisi tyttöjä. Ajaminen on kuitenkin sosiaalista: ajomatkat suuntautuvat kaverin luokse tai harrastukseen, ja joskus tytöt ajavat ”kaksi päällä” toisiaan kyyditen. Etäisyydet voivat kuitenkin olla niin pitkiä, ettei skootterilla ajaminen ole mielekäästä, tai tunnu turvalliselta. Kukaan tytöistä ei kerro ajavansa talvisaikaan, sen sijaan kolme tytöistä mainitsee erikseen, että ajaa skootterilla vain kesäisin. Tässä mielessä myös skootterin avaamat mahdollisuudet ovat rajallisia.⁶

⁶ Nuorten mopoilukulttuurista ks. esim. Nikoskinen 2011. Huom. kuitenkin kaupunkikeskeinen tutkimusasetelma.

H2: Käytsä sillä skootterilla vaik kesällä täällä (=tutkimuspaikkakunnan nimi) keskustassa tai...?

T9: Kyl mä käyn, jos me sovitaan vaikka kavereitten kaa, että nähään, ni mä saatan tulla skootterilla tänne ja olla täällä. Sitte ajaa parkkii ja sitte skootterilla taas kotiin, mutta empä sitten muuten. Emmä kauheen kova oo ajamaan, mutta sit ku tarviin, ni sit ihan mielellään.

4.1.2 Sosiaalinen kiinnittyminen kotipaikkakuntaan

Sillä on merkitystä, asuuko nuori kotipaikkakuntansa keskustassa, tai jollakin sen sivukylistä. Havaittavissa on paikallisesti kiinnittyviä identiteettejä, kun itseä määritellään suhteessa kotikylään, kotiympäristöön, tai vaikkapa lähikouluun. Asuinpaikan merkitys tulee esille esimerkiksi tilanteissa, joissa se jostain syystä on muuttunut. Seuraavassa aineistolainauksessa puhuvalla tytöllä on kokemusta sekä keskustassa että sivukylällä asumisesta. Hän on huomannut kavereiden tapaamisen onnistuvan helpommin keskustassa asuen. Sosiaalisten ulottuvuuksien lisäksi paikoille annetaan kuitenkin myös muita merkityksiä. Sivukylällä asuminen ei aina ole pelkästään negatiivinen asia, ja asuinpaikkaan kiinnittymisessä sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen mahdollisuuksia tärkeämmäksi saattavat nousta esimerkiksi luontosuhteeseen ja käytettävissä olevaan tilaan liittyvät asiat.

H1: No mitäs sä tykkäät tässä asua?

T7: No kyl mä tykkään, ku on harrastukset⁷ ja nää niinku täs lähellä, mutta sitte se ois kivaa asuu jossain järven rannalla ja mehtän lähellä. Oma rauha. Ni se ois kivempi siellä asua, että ois isompi taloki.

H1: Nii nii, että sua ei haittais olla sillee vähän sivummalla?

T7: Ei. Ihan mielellään haluisin vähän sivummalle.

Seuraavassa katkelmassa eräs tytöistä kuvailee kotipaikkakuntaansa. Lähestymistapa on hyvin henkilökohtainen. Yleistä onkin, että tytöt kuvailevat ympäristöä omassa arjessaan lähellä olevien elämänsisältöjen kautta. Haastattelutilanne etenee, ja nuoret ryhtyvät joukolla miettimään paikkakunnan ajanviettopaikkoja. Yksi nuorista tuo esille lomamökkipaikan, joka on ajan saatossa jo ränsistynyt. Siitä seuraa ajatus, ettei oma kotipaikkakunta ainakaan ole sellainen, josta kukaan ulkopuolinen voisi olla kiinnostunut. Vaikka tarjolla olevien toimintamahdollisuuksien kritisoiminen on yleistä, tytöt eivät yleisesti tuo kotipaikkakuntaansa esille erityisen lomaannuttavana ”käpykylänä”. Sen sijaan kotipaikkakunnan parhaita puolia ovat ihmiset ja yhteisöllisyyden paikat, kuten

⁷ Harrastaa kestävyysurheilua ja pitää kerhoa ala-asteikäisille lapsille.

hengailupaikat ja koulu, mitkä ovat merkityksellisiä areenoita myös identiteettityössä. Identiteettiin liittyvä kiinnittyminen kotipaikkakuntaan tapahtuu siis vahvasti sosiaalisuuden kautta.

H1: Et mimmosta täällä on asua? Mitä täällä on ja mitä täältä puuttuu ja tommosta.

T1: No täällä ei oo kauheesti tekemistä, eikä oo hirveesti nuorille mitää sellasta paikkaa niinku just puhuttii et niinku nuokkari nii esim just perjantaisin saattaa olla vaa kaheksaa auki, ni missä me sitte ollaa niinku sen jälkee? Me istutaa jossai (=huoltoaseman nimi) ja ... et sillee meil ei oo kauheesti tekemistä. Mut (=kotipaikkakunnan nimi) on niinku tosi hyvää porukkaa ja kiva koulu ja kaunis luonto ja ja mitäs muuta...

(...)

T1: Ei tänne niinku tulla sillai, et "Oi lähetää tonne (=kotipaikkakunnan nimi) lomailemaa".

Maaseutunuoruutta luotaavissa tutkimuksissa on tunnistettu nuorten merkityksellinen luontosuhde ja keskeisyys elämänlaadun osoittimena: metsä tarkoittaa vapautta tehdä asioita, metsässä vietetään aikaa "ihan muuten vaan", koirien kanssa, metsästäen tai kuljeskellen (ks. esim. Armila 2016; Tuuva-Hongisto ym. 2016). Omassa aineistossani yksi tytöistä on aiemmin käynyt isänsä ja veljensä kanssa metsästäessä, mutta lopettaneensa sen perheen koiran kuoltua metsästysonnettomuudessa. Aktiivisen luonnossa oleilemisen kuvausten sijaan luontoa kuvataan useimmiten etäämmältä ja yleisemmällä tasolla, esimerkiksi "kauniina maaseutuna". Vain yksi aineiston tytöistä kuvaa luontosuhdettaan henkilökohtaisesti merkitykselliseksi, mistä esimerkki seuraavassa:

H1: Onks sulla koskaan sellasta kaipuuta, et voi vitsi ku mä asuisin tuolla lähempänä? (...)

T9: No ei mulla sillee, että mä tykkään hirveesti asua tuolla. Että se on semmonen maaseutu, ni siellä voi pelloille lähteä kävelemää ja mehtää, että mä oon jo niin kotiutunu sinne, että...

H1: Nii, että sä et haikaile mitään muuta?

T9: Nii.

H1: Liikut sä paljon luonnossa siellä sitte?

T9: Joo ku mä tykkään sitä koiraa juoksuttaa, ni on mukava lähteä sinne niinku sillä tavalla rentoutumaan, mutta...

Kodista haastateltavat puhuvat etenkin perhesuhteiden yhteydessä ja vapaa-ajan toimintaympäristönä. Kotiin liittyvät tunnekytkökset ja kuulumisen tunne liittyvät paitsi perheenjäseniin, myös kotiin fyysisenä paikkana. Kotitilalla saattaa olla vuosisatojen mittainen sukhistoria, ja identiteettiin liittyvänä kuulumisen tilana se on tytöille ollut "aina" olemassa. Alla oleva aineistoesimerkki kertoo tytön itsemäärittelystä suhteessa itselle merkitykselliseen paikkaan, ja samalla sitä, kuinka affektiivisesti voimakkaina aikuistumiseen liittyvät kulttuuriset odotukset ja liikkumisen pakot voivat maaseutunuoren elämäkulussa

näyttäytyä. Tilanteesta aiheutuvassa identiteettiristiriidassa on kyse identiteetin subjektiivisten ja objektiivisten elementtien yhteensovittamisesta, mitä tytöt ratkovat eri tavoin. Katkelmassa tulee esille, kuinka kotoa lähtemiselle ei nähdä olevan vaihtoehtoja, vaikka ajatus tuntuu vaikealta. Tunnetasolla valmistautuminen kodista irtautumiseen on kuitenkin jo alkanut.

H1: Joo. Onks teillä semmonen vanha sukutila tai?

T8: No se on niinku ennen sotiaki rakennettu, että niinku mun papan, pappakohan se on tullu siihe, että siitä asti se on ollu siinä. Iskän kotipaikka se on.

H1: Nii, että kuitenkin jo monta sukupolvee ollu siinä samassa.

T8: Joo.

H1: Se on niinku semmonen pysyvä paikka sitten...

T8: Nii onhan se, ku koko lapsuuden on siinä ollu, ni onhan se rakas paikka. Kyllä sitte, ku opiskelujen perässä täytyy kuitenkin jossaki vaiheessa lähtee, että kylhän se on sitte vähän haikeeta, mutta joskus se on pakko tehdä.

H1: Nii. Mut nyt ei vielä tässä kohassa tapahu se.

T8: Ei. Mut onhan se tietenki nuorena parempi lähtee, ku mitä sitte vanhana. Se on sitte vaikeempi lähtee, ku siinä on niin kauan ollu.

4.1.3 Kaupunkisuhte ja kulttuuriset merkitykset

Tyttöjen kaupunkisuhteissa ja kaupunkiin suuntautumisessa on havaittavissa selkeitä eroavaisuuksia. Kaupunkiin liittyvät ajatukset tulevat kaikkien tyttöjen puheessa esiin erityisesti opiskeluvalintoihin liittyvissä pohdinnoissa, mutta kaupungille annetaan myös yleisempiä kulttuurisia merkityksiä, joita haastattelun kuluessa saatetaan analysoida.

Opiskeluvalintoihin vaikuttaa hyvin vahvasti se, voiko nuori jatkaa opintoja lapsuudenkodista käsin, vai onko opintojen vuoksi muutettava toiselle paikkakunnalle. Toisille tytöistä kaupunkiin irtautuminen on helppoa, ja toimii jopa ensisijaisena tulevaisuuden suunnitelmia luotaavana perusteluna. Jyväskylällä on maakunnan keskuskaupunkina merkittävä rooli monen tytön tulevaisuudessa, ja sinne ovat myös monet sisarukset ja sukulaiset jo aikaisemmin muuttaneet. Myös muut maakunnan kaupungit ovat varteenotettavia vaihtoehtoja, esimerkiksi tilanteessa, jossa Jyväskylä on omasta tai vanhempien mielestä liian suuri kaupunki. Seuraavassa katkelmassa tulee hyvin esille, kuinka nuoren identiteetti ja kulttuurinen kuuluminen paikantuvat vahvasti kaupunkiin. Kaupunkiin muuttaminen on pääasia, vaikka muut tulevaisuudensuunnitelmat ovat vielä keskeneräisiä. Suunnitelmien toteuttamiseen kannustaa sen saama sosiaalinen hyväksyntä ja malli, jonka esimerkiksi vanhemmat sisarukset ovat antaneet. Päätöksen tekeminen tuntuu helpolta ja luontevalta, kun oma identiteetti ja sosiaalisen ympäristön odotukset ovat keskinäisessä vastaavuudessa.

H1: No onks teillä joku ajatus et mitä tapahtuu nyt tän ysin jälkee, että mihin tästä?

T1: Mää tota lähen Jyväskylään. Mun sisko ja veli on lähteny sinne jo ja siellä asuu muutenki paljon mun sukulaisia, kaks tätii ja serkkuja ja näin. Ja mun paras kaveri asuu kans siellä ja me muutetaan minä ja sitten mun poikaystävä ja sitten se mun veli muutetaan niinku kolmestaa sit sinne. Sinne sit jonneki kouluu pitäs viisii mennä. Emmä vaa tiiä, ehkä joku kauneusala tai joku tai mä en oo viel ihan varma. Mut pienest asti on ollu, et Jyväskylä.

H1: Nii et se on luonteva suunta sulle?

T1: Joo.

Kaupungeissa asuvat sisarukset, muut sukulaiset ja ystävät tukevat tytön sosiaalisen identiteetin suuntautumista kaupunkiin. Kyse on esimerkiksi perustuvasta kulttuurisesta mallista, mutta myös siitä, että läheisten luona vieraileminen työntää tyttöjä kaupunkikulttuuristen kokemusten pariin. Mikäli vanhemmat käyvät työssä kodin ulkopuolella, voi myös aikuisten arkiliikkuminen tuottaa tytöille vastaavia identiteettipääomia. Yleisimmät maakuntakeskuksessa tai muissa kaupungeissa käymisen syyt ja sisällöt liittyvät ystävä- ja sukulaisvierailuihin. Kaupunkikeskeisten nuorisokulttuuristen mahdollisuuksien toteuttaminen näkyy ostoksilla, kahviloissa tai ravintoloissa käymisenä tai konsertti- ja festivaalimatkoina. Eräs tytöistä esimerkiksi oli järjestänyt itselleen ja ystävilleen konserttimatkan Helsinkiin, ja yöpyminen järjestyi tytön Helsingissä asuvan mummon luona. Toisinaan sukulaisperheen luona asutaan pidempäänkin, esimerkiksi koulun tet-jakson tai kesätyön ajan.

Kaikille tytöille ja jokaisessa tilanteessa kaupunki ei kuitenkaan näyttäydy tavoittelemisen arvoisena mahdollisuutena tai yksiselitteisen positiivisessa valossa. Vanhempien ajatukset kaupunkiin muuttamisesta voivat olla epäileviä, ja tytöt itsekin saattavat olla ajatuksellisesti etäällä kaupungista. Lisäksi kaupunkiin lähtemiseen liittyvät turvatekijät ja mahdollistajat, kuten ystävien ja sukulaisten läheisyys, saattavat uupua. Kun koulutussiirtymä kuitenkin yhä useammin edellyttää kaupunkiin muuttamista, ristiriita oman identiteetin ja pakottavien ulkoisten olosuhteiden välillä voi olla suuri.

Kaupunkiin liittyy myös epämieluisia kokemuksia lähentelystä ja seksuaalisesta häirinnästä. Yksi tytöistä on konserttimatkallaan ajautunut tilanteeseen, jossa tutustuminen itseä vanhempaan mieheen etenee tytön tahtomatta ja liian nopeasti. Eräs toinen tyttö kuvaa, kuinka ahdistelukokemus ja epävarmuutta aiheuttavat tilanteet johtuivat humalaisten aikuisten epäasiallisesta ja aggressiivisesta käyttäytymisestä. Tässä kokemuksessa kyse on sekä seksuaalissävytteisestä ahdistelusta että tytön seksuaalisen maineen asettamisesta kyseenalaiseksi tämän pukeutumisen vuoksi. Tilanteen aiheuttamista tuntemuksista tyttö

kertoo näin: ”Mä menin tosi paniikkiin siinä, ni sitte (=siskon nimi) tuli siihen ja sitte mä aloin itkee.” (T1)

Molemmissa tapauksissa tytöt ovat olleet ensimmäistä kertaa festareilla tai keikalla, joten myös kokemusten sosiaalinen konteksti on heille uusi. Vaikka mikään ei tietenkään oikeuta ahdisteluun tai aikuisten huonoon käyttäytymiseen, ei tytöillä uudessa tilanteessa ole ollut myöskään käytössään sellaisia kulttuurisia koodeja, jotka auttaisivat käsittelemään tällaisia tilanteita. Kenties kaupungeissa nuorisokulttuurinen maisema⁸ sekä totuttaa tytöt suuriin ihmisjoukkoihin että tuottaa heille myös sellaisia identiteettipääomia, jotka tukevat vastaavankaltaisissa tilanteissa selviytymistä.

4.2 Identiteetti ja sosiaaliset suhteet

Seuraavaksi tarkastelen identiteetin rakentumista suhteessa sosiaalisiin suhteisiin. Tärkeimpinä aineistossa esiin tulevat tyttöjen väliset ystävyyssuhteet ja erilaisiin ryhmiin kuulumisen ehtoine ja mahdollisuuksineen. Ystävyyssuhteet liittyvät usein kouluun ja omaan luokkaan, harrastamiseen ja vapaa-ajan hengailuun, mutta ne tulevat esiin myös tulevaisuuden suunnitelmien yhteydessä. Perhe- ja sukulaisuussuhteet vaikuttavat tyttöjen toimintamahdollisuuksiin, mutta myös kiinnostuksen kohteisiin tuottaen erilaisia identiteettipääomia esimerkiksi suhteessa kaupunkikulttuuriin tai itsenäistymiseen. Muutama tyttö määrittelee itseään vahvasti seurustelusuhteen kautta, mikä sekä haastaa ystävyyssuhteita että tuo näkyville sosiaalista kontrollia ja kulttuurisia käsityksiä. Polveilevien koulupolkujen, vanhempien monipaikkaisten työurien ja itsenäistymistä edellyttävien koulutus- ja työsiirtymien vuoksi tyttöjen sosiaaliset suhteet ovat monin tavoin liikkuvia ja osin ennustamattomia. Tämä haastaa identiteettityötä ja pakottaa tyttöjä sosiaaliseen identiteettiin liittyviin uudelleenmäärittelyihin.

⁸ Nuorisokulttuurisella maisemalla tarkoitan tässä nuorisokulttuurien liittymistä paikallisesti erityisiin olosuhteisiin ja niissä rakentuviin kulttuurisesti merkityksellisiin olemisen tapoihin. Sosiaalisen miljööän käsitettä on nuorisotutkimuksessa käytetty jäsenyyksiltään väljistä nuorten ryhmittymistä, joihin liittyminen ja joista erkaantuminen on suhteellisen vapaata. Sosiaalista miljöötä yhdistävät kuitenkin tietyt merkityksenannot, tärkeysjärjestykset ja ydintoimijat. (Ks. esim. Perho 2010.)

4.2.1 Ystävyksien paikallinen rakentuminen

Nuoruudessa ystävyysuhteet ja jäsenyydet erilaisissa viiteryhmissä tulevat yhä tärkeämmiksi. Vaikka lapsuuden perheen merkitys on yhä vahva, toimii ystäväpiiri välineenä nuoren identiteetin ja itseymmärryksen rakentamisessa ja peilaamisessa suhteessa ikätovereihin. Ryhmjäsenyydet määrittelevät itseä suhteessa muihin ja rakentavat käsitystä siitä mitä minä olen –tai en ole. Kaveripiiri liittyy myös erilaisiin aika- ja tilalottuvuuksiin, kuten kouluun ja vapaa-aikaan tai erilaisiin mediayhteisöihin. Ystävyysuhteisiin ladataan monenlaisia merkityksiä ja odotuksia muun muassa vastavuoroisuudesta ja luottamuksesta, ja nuoret pitävät ystävyysuhteita hyvinvoinnin kannalta olennaisena tekijänä elämässään. Vaikka ystävyysuhteiden tehtävät ja merkitykset ovat moninaisia, ovat ne arvokkaita myös itsessään. (Aaltonen & Kivijärvi & Peltonen & Tolonen 2011, 31–32.) Yksilöllistymisestä huolimatta nuoret etsivät ja tarvitsevat sosiaalisia kiinnekohtia, mutta niitä voivat edustaa myös erilaiset ja vaihtelevat ryhmät, jotka toimivat oman toiminnan ja itseymmärryksen kehystäjinä.

Kyläyhteisöissä tiedetään usein varsin tarkoin ”kuka kukin on” ja sosiaaliset asemat ja ystävyudet saattavat periytyä sukupolvien takaa. Välttämättä tällaiset seikat eivät nuorten ystävyysuhteiden kannalta kuitenkaan ole kovin merkityksellisiä (Aaltonen ym. 2011, 40). Maaseudulla erilaisista taustoista tulevia, ja jopa eri-ikäisiä nuoria, saattaakin ennen muuta yhdistää samassa paikallisessa kulttuurisessa kehyksessä toimiminen. Tyttöjen erilaiset sosiaaliin asemiin liittyvät taustat eivät tutkimuksessani tule esiin ystävyysuhteita määrittelevinä tekijöinä; ennemmin ystäviä yhteen sitovat samankaltaiset kiinnostuksen kohteet, mahdollisuudet viettää aikaa yhdessä sekä sukulaisuussuhde.

Ystäviksi tullaan usein koulun kautta, kun ikätoverit tutustuvat toisiinsa. Esimerkiksi samassa kyläyhteisössä varttuneilla luokkatovereilla saattaa olla takanaan jo pitkä ystävyshistoria, vaikka paras ystävä ei automaattisesti olekaan lapsuuden aikainen tuttava. Yläkouluun siirryttäessä mahdollisuudet ystäväpiiriin valikoimiseen ja laajentamiseen kasvavat, ja moni tytöistä onkin ”löytännyt toisensa” yläasteen alkuvaiheissa. Yläasteelle siirtyminen on siten mahdollisuus myös uusien sosiaalisten identiteettien muodostamiselle. Koulu on sekä paikka, jossa nuoret tutustuvat, että paikka, jonka puitteissa ystävyysuhteita ja sosiaalisia asemia ylläpidetään. Kesä ja muut loma-ajat haastavat ystävien tapaamista, kun koulupäivät eivät mahdollista säännöllisiä tapaamisia eikä koulukuljetuksista ole apua välimatkojen taittamiseen.

Koska tutkimuspaikkakunnalla asuvien nuorten määrä on pieni, muodostavat sukupolvi, ja esimerkiksi koulun oppilaat, hyvin rajatun yhteisön. Löyhimmillään yhteisö määrittyy siten, että sen jäsenillä on jotakin yhteistä, joka perustuu pakkoon, vapaaehtoisuuteen tai sopimuksellisuuteen. Tytöt siis ovat esimerkiksi saman ikäisiä, samaa sukupuolta ja luokkatovereita keskenään. Kiinteimmillään tytöt muodostavat tiiviitä keskinäisiä suhteita, joissa olennaista on kiintymys ja luottamus, ja jossa esimerkiksi tulevaisuusorientaatiota rakennetaan yhteiseksi tämän kiintymyssuhteen varaan. (Ks. myös Lehtonen 1990, 15; 23; 34.) Se, että paikkakunnan kaikki nuoret tuntevat toisensa, voi lujittaa yhteen kuuluvuutta ja sosiaalisen identiteetin kiinnittymistä paikalliseen nuorten joukkoon. Kiinteä yhteenkuuluvuus voi myös toimia suojana ulossulkemista vastaan. Toisaalta tällaisessa ryhmässä syrjään joutuminen, esimerkiksi koulukiusaaminen, voi olla erityisen dramaattista, sillä vaihtoehtoisia ryhmäjäsenyyksiä esimerkiksi vapaa-ajalla ei ehkä ole tarjolla. Tytöistä yksi mainitsee koko ala-asteen ajan jatkuneesta koulukiusaamisesta, josta kuitenkin selvisi kavereiden tuella.

Ystävyksiä ja ryhmäjäsenyyksiä voi tarkastella myös sukupuolierityisesti. Tyttöjen on todettu tarjoavan toisilleen tukea monenlaisissa sosiaalisissa tilanteissa, ja esimerkiksi koulussa tyttöjen välinen solidaarisuus tukee tilan ottamista ja oman mielipiteen esittämistä. Tyttöjen väliset ystävyydet ovat tärkeitä myös sukupuoli-identiteetin rakentumisessa. Tyttöillä on usein yksi tai muutama paras ystävä, mutta tytöt luovat myös monenlaisia muita ystävyssuhteita ja ovat osa erilaisia sosiaalisia verkostoja. Tyttöjen ystävyydet muuttuvat ja mukautuvat olosuhteiden mukaan, ja tyttöjen ystävyyskulttuureihin vaikuttavat sekä kulttuuriset, sosiaaliset että maantieteelliset olosuhteet. (Aapola ym. 2005, 109–111.)

Kaikilla haastatelluilla tytöillä on ystäviä. Valtaosalla on yksi tai muutama samaa sukupuolta oleva paras ystävä, joiden kanssa myös haastattelutilanteet on haluttu jakaa. Ystävien verkostoon kuuluu myös muita ystäviä tai kavereita, joiden kanssa ollaan tekemisissä vaihtelevasti ja osana isompaa nuorten ryhmää. Tytöt mainitsevat esimerkiksi koulussa oppilaiden välisten suhteiden olevan hyviä, ja omassa luokassa toimitaan luontevasti sekä tyttöjen että poikien kanssa. Monet tytöistä pitävät myös kauempana asuvia sukulaisia ystävinään: ikätovereista mainitaan serkkujen tai pikkuserkkujen tärkeys ystävinä, vaikka heitä voitaisiinkin tavata vain harvoin. Ystävyysiin kiinnittymisen asteet siis vaihtelevat, ja myös identiteetin ja identiteettipääomien kannalta niiden merkitykset ovat erilaisia. Läheisten ystävien kesken voidaan jakaa hyvinkin henkilökohtaisia, minuuteen tai yksilölliseen identiteettiin liittyviä, asioita, kun taas löyhemmissä ja laajemmissa verkostoissa voidaan

peilata omaa sosiaalista identiteettiä esimerkiksi suhteessa nuorten kulttuuriseen olemiseen, kuten hengailuun tai juhlimisen tapoihin.

Myllyniemi (2009, 88–89) toteaa Nuorisobarometri-aineiston pohjalta, että pikkukylillä asuvien nuorten ystäväverkostot ovat suppeampia ja ystäviä tavataan epäsäännöllisemmin kuin keskustoissa ja isommissa taajamissa. Oletettavasti tällä on yhteys sekä vertaisryhmään kuuluvien nuorten määrään, että tapaamispaikkojen ja -mahdollisuuksien rajallisuuteen. Kuten alla oleva esimerkki osoittaa, ystävien valikoitumiseen ja ystävien kanssa vietettävän ajan määrään, ajanviettotapoihin ja intensiivisyyteen vaikuttaa se, kuinka paljon potentiaalisia ystäviä asuu nuoren kulkuyhteyksien säteellä. Tytöt kertovat, että erityisesti sivukylillä samanikäistä seuraa on usein tarjolla hyvin vähän.

H1: No kiva. No mites tota siellä sitte siellä sun kotikylällä ni?

T8: No mä oon aika paljon niinku kotona, ku meil on maatila, niin nii mä hoian niitä⁹ sillee. Aika vähän siellä on mun ikäsiä. Siellä on mun lisäksi niinku kaks ja sitte tota ei me niinku oikee sillee olla tekemisissä, että.

S: Nii nii, eli ei oo niinku sillee sun semmosia lähiystäviä kuitenkaa?

T8: No ei.

Tyttöjen mielestä ystäväkandidaatin tulisi olla mielellään oman ikäinen ja samaa sukupuolta, mutta edes yhdistettynä asuinpaikkojen fyysiseen läheisyyteen, nämä tekijät eivät yksin riitä syvälliseen ystävytyteen, jos muuta yhteistä ei tunnu olevan. Voimakkaimmin ystävyksiä määrittävät yhteiset kiinnostuksen kohteet ja tunnetasolla jaettu luottamus ja vastavuoroisuus, jotka tukevat myös identiteettityötä. Kun ystävyssuhde nähdään riittävän tärkeäksi, voidaan hyväksyä myös etäisyydestä johtuva tapaamismahdollisuuksien rajallisuus, ja ystävyttä ylläpidetään esimerkiksi sosiaalisen median kautta. Näin on esimerkiksi sukulaisuuteen perustuvissa ystävyyksissä, tai tilanteessa, jossa entinen paras ystävä on muuttanut pois.

Kavereiden tapaamiseen liittyviä välimatkoja ja niistä aiheutuvaa arkista aikapulaa sekä kokoontumistilojen puutetta tytöt ratkaisevat hyvin usein kyläilemällä toisten luona. Erityisesti viikonloppuisin ja lomien aikaan yökyläillään ja vietetään pidempiä aikoja ystävä kotona. Oletettavasti kyläily edellyttää vanhemmilta ja perheeltä avointa suhtautumista nuorten keskinäiseen kyläilykulttuuriin, ja esimerkiksi perheen viikonloppusuunnitelmien mukauttamista kaverien mukanaoloon. Toisaalta maanviljelysperheissä työn ja vapaa-ajan rytmittymisessä ei aina ole olennaista eroa arjen ja viikonlopun välillä, joten kyläilyn

⁹ Kotitilan eläimiä, enimmäkseen pieneläimiä.

ajankohta ei välttämättä ole tässä mielessä merkityksellinen. Keskustassa asuvan ystävän luona kyläileminen mahdollistaa sivukylällä asuvalle tytölle keskustan toimintamahdollisuuksiin ja hengailuun osallistumisen, kun taas erityisesti sivukylillä tekeminen paikantuu kotiin ja sen lähiympäristöön. Tästä näkökulmasta ystävyksien ylläpitäminen ja ystävyyksissä toimiminen ovat varsin paikkaan sidottuja. Kuten seuraavan esimerkin parhaat ystävykset toteavat, erityistä tekemistä kyläilyyn ei välttämättä tarvitse kuulua, vaan yhdessä oleminen itsessään on merkityksellistä.

H1: No onks se mukavaa se yökyläily?

T5: Joo.

T6: On se.

H1: Mitäs te hommailette sitte?

(naurua)

T5: Pelaillaa ja puhutaa kaikesta.

T6: Päristää.

Puhelimen ja sosiaalisen median kautta tytöt pitävät yhteyttä sekä harvemmin tavattaviin ystäviin että heihin, joita päivittäin nähdään koulussa. Sosiaalinen media toimii osalle tytöistä merkittävänä ja luontevana yhteydenpidon välineenä, osalle ei. Yleisin kaveriviestinnässä käytetty kanava on Whatsapp, jossa on sekä rajatumpaa kaveriviestittelyä että koko luokan yhteinen keskusteluryhmä. Instagramia mainitsee käyttävänsä kolme tyttöä, Facebookia kaksi. Sosiaalinen media ei aineistossa näyttäyty erityisenä aktiivisena itsen esittämisen tai identiteettityön välineenä. Sen sijaan sen kyky ylittää paikallisiin olosuhteisiin liittyvät rajoitteet tulee esille erityisesti kaveri- ja sukulaisuussuhteiden ylläpitämisen mahdollisuuksien laajentumisena. Ainakin toistaiseksi kaikki tyttöjen kuvaamat virtuaaliset yhteisöt koostuvat kuitenkin samoista henkilöistä kuin reaali maailmassakin.

Myös tietotekniikan ja erilaisten mobiilisovellusten käyttäminen liittyy tyttöjen kuvauksissa sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Teknologioiden käyttämiseen vaikuttavat tyttöjen käytössä ja saatavilla olevat laitteet, siis myös perheen resurssit ja priorisoinnit. Kaksi tytöistä käyttää yhteistä vapaa-aikansa pelaamiseen, mistä on tullut heille yhteisesti jaettu harrastus. Kuten seuraavasta aineistokatkelmasta käy ilmi, tytöt eivät kuitenkaan ole kiinnittyneet virtuaalisten peliyhteisöjen mahdollistamiin sosiaalisiin identiteetteihin, vaan pelaaminen on heille ennen kaikkea keskinäisen yhdessä olemisen tapa. Tässä tapauksessa peli globaalina nuorisokulttuurisena ilmiönä saa olomuotonsa ja merkityksensä vahvasti paikallisuuteen ja kasvokkaiseen vuorovaikutukseen perustuvassa suhteessa.

H2: Pelaattekste yhdessä?

Tytöt (naureskellen): Joo.

H1: Onks se semmonen, et voi niinku netissä pelata yhdessä sitte?

T5 & T6: Joo

H1: Okei, että... Voiks sitä kaksin pelata vai onks siinä muitaki?

T5/T6: Se on niinku semmonen online-peli, että kaikki pystyy sillee...

T5/T6: Ni niinku koko maailmalta.

T5/T6: Nii.

T5/T6: Paljon porukkaa aina.

H1: Joo. Onks siinä sitte tavallaa muodostunu semmonen vakiporukka, joita tiedätte sieltä sitte muitaki...?

T5/T6: Ei.

H1: Ei. Joo. Mut se on semmonen sitte, mitä te vakinaisesti teette sitte?

T5/T6: Joo.

4.2.2 Seurustelusuhde itsemäärittelyn elementtinä

Tyttötutkimuksessa on usein tuotu esille tyttöjen ruumiillisuuden ja seksuaalisuuden kontrollointi, jonka keskeinen väline on tyttöjen maine. Tyttöjen maine on jatkuvasti uhanalainen, sillä mikä tahansa tytön tekemä normirikkomus voidaan tulkita seksuaalisesti. Useinkaan maineen menetys ei liity seksuaalisen käyttäytymiseen, vaan sen voi menettää esimerkiksi poikamaisilla harrastuksilla tai liikkumalla poikaporukassa, kieltäytymällä pojan seurasta tai seksistä, tai vaikkapa meikkejä käyttämällä. (Honkatukia 1998, 172.) Maineen varjelu kietoutuu keskeisesti itsekontrolliin, sillä maineestaan kiinni pitävä tyttö ei saisi missään tilanteessa menettää ruumiinsa, tunteidensa tai tekojensa hallintaa. Maine luo suuria yhdenmukaisuuden paineita ja läpiseksualisoi tytön käyttäytymisen. (Saarikoski 2001, 30, 40–43.)

Seurustelusuhde tekee tytön näkyväksi seksuaalisena olentona ja asettaa tytön maineen arvioitavaksi ja sosiaalisen kontrolloinnin kohteeksi. Seurustelusuhteisiin vaikuttavat kulttuurisesti vakiintuneet käsitykset seurustelusta ja sen hyväksytyistä muodoista, mitkä eivät välttämättä nuorten ja heidän vanhempiensa mielestä ole samanlaisia. Seurustelulla on vaikutusta myös seurustelevien osapuolten sosiaalisiin asemiin ja määrittelyihin. Identiteettityössä kysymys on seurustelun ja maineen ylläpitämisen välisestä tasapainoilusta sekä itsenäistymisen ja vanhempien harjoittaman kontrollin välisen suhteen ratkaisemisesta.

Aineistoni tytöistä kolme kertoo seurustelevansa. Yhden seurustelu on vakiintunutta, muiden seurustelusuhteet ovat vielä tuoreita. Seurustelun kesto on heille henkilökohtaisesti, kenties myös kulttuurisesti, ilmeisen merkityksellinen asia, sillä kaikki tytöt mainitsevat ajan

kuukauden tarkkuudella. Kaikki tytöt puhuvat heteroseksuaalisesta suhteesta. Poikaystävät ovat omalta kotipaikkakunnalta, ja siten jo valmiiksi tuttuja nuoria. Paikallisen läheisyyden ja jonkinlaisen tuttuuden tai tunnettuuden voikin ajatella olevan seurustelun edellytys, ainakaan mahdolliset ihastumiset kauempaan asuviin poikiin eivät ole johtaneet seurusteluyrityksiin. Alla olevassa esimerkissä tulee esille myös seurustelusuhteen vaikutus tyttöjen väliseen ystävyys-suhteeseen, kun ystävyys ylläpitäminen vaatii tasapainoilua seurustelusuhteen ja ystävyys-suhteen välillä.

H1: Sulle tuntuu se seurustelu olevan aika vakiintunu?

T1: Joo.

H1: Ootteks te kauan seurustellu?

T1: Kaks vuotta ja kolme kuukautta.

(...)

H1: Mistä sä löysit hänet sitte?

T7: Minun kautta.

T1: Joo (=T7 nimi) kautta. Kouluun tulin ja (=T7 nimi) kaa alko olee ja (=poikaystävän nimi) kävi silloin kasia ja ni sitte samas porukas oltii ja sitte, sitte siit vaa alettii.

H1: Nii. Okei. Joo.

H2: Te ootte pysyny silti bestiksinä, vaikka tota...?

T1: Mmmm

T7: Joo.

H1: Ei oo tullu niinku siihen väliin sitte se seurustelu.

T1: Mm mmm

T1: Oli se alus vähän semmost, et meinas olla vaa niinku toisimme tai (=poikaystävän nimi) kannalt se oli sillee, et (=poikaystävän nimi) ois halunnu olla vaa koko ajan mun kaa ja mä sit taas kavereitten kaa, mut...

T7: Ja sit mua ärsytti se, ku ne oli kokoajan kahestaa.

T1: Mut sitte nykyää me ollaa tyylii enemmän kavereitten kaa, ku niinku illalla nähään, nyt niinku ku asutaa lähekkäin, ni illal nähää sillee pari tuntii. Et muuten ollaa niinku kavereitten kaa.

Paikallinen seurustelukulttuuri näyttäytyy sekä parin kahdenkeskisenä olemisena että kaveriporukassa yhdessä olemisena. Nuorten puheissa seurustelu tulee esiin kulttuurisesti myönteisenä ja hyvin luontevana asiana. Erityisiä paineita seurustelusta tai sen aloittamisesta ei kuitenkaan ole havaittavissa, vaan ainakin hyvän ystävän kanssa yhteisessä haastattelutilanteessa on luontevaa kertoa, että ei ole koskaan seurustellut. Seurustelun kautta tytöille avautuu uudenlaisia sosiaalisia identiteettejä, ja pääsy myös sellaisiin yhteisöihin ja paikkoihin, jotka poikaystävälle ovat merkityksellisiä. Eri asia on, kuinka aktiivisesti tytön on mahdollista näissä yhteisöissä toimia.

Seurustelu voi näyttäytyä myös on-off -tyylisenä suhteenä, jossa seurustelukumppaneiden ja kavereiden roolit vaihtelevat. Yksi pariskunta on seurustellut ensimmäisiä kertoja keskenään

jo ala-asteikäisenä, jolloin poikaystävän merkitys on ollut ennemminkin ehkä tytön statukseen tai kaveripiiriin norminmukaiseen käyttäytymiseen liittyvä asia: mikäli seurustelua pidetään kulttuurisesti tavoiteltavana, on ”cool” seurustella jonkun kanssa. Iän myötä seurustelu saa sekä henkilökohtaisesti että sosiaalisesti uudenlaisen, kypsemmän ja henkilökohtaisemman muodon.

Seurusteluun ja tyttöjen maineeseen liittyvä sosiaalinen kontrolli ei tule vertaissuhteissa asetettuina normeina erityisesti esiin, tosin kaikkien tyttöjen seurustelutavat ovat hyvin yhteneväisiä. Sen sijaan kontrollointi tulee esiin kotitaustaan liittyen. Kaikki tytöt ovat kertoneet seurustelustaan kotona, ja nuoret myös vierailevat toistensa kodeissa. Koti onkin tärkeä paikka myös seurustelulle, vaikka poikaystävän kanssa nähtäisiin muuallakin. Tyttöjen perheissä käydään neuvotteluja tyttöjen seurusteluun ja seksuaalisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Vanhempien pyrkimykset säädellä tyttöjen seurustelua vaihtelevat. Seurustelu tunnustetaan osaksi tytön elämää, eivätkä vanhemmat pyri sitä kiistämään tai kieltämään. Sen sijaan seurustelun vakavuuden aste on vanhempien kontrollin alla, ja esimerkiksi yökyläilylle vanhemmat ovat asettaneet rajoja. Kaikki tytöt nostavat äidin esille vanhempana, jonka kanssa seurusteluun liittyvää keskustelua etupäässä käydään.

Vanhemman suhtautumiseen vaikuttaa hänen oma kokemuksensa nuoruudenaikaisesta seurustelusta. Jos oma seurustelu ja esimerkiksi yökyläily on alkanut varhain, myös tyttären seurusteluun suhtaudutaan vapaammin. Rippikoulun ja konfirmaation symbolinen merkitys aikuisuuden porttina, tai ”naimalupana”, näkyy seurustelun sosiaalisissa määrittelyissä edelleen. Myös virallinen täysi-ikäisyysraja voi toimia vanhemmalle perusteluna rajata lapsensa seurustelukäyttäytymistä. Vanhempien kanta ei vaikuta kuitenkaan ehdottomalta; sen sijaan tilannetta ja seurustelun vakavuutta halutaan ehkä seurata, ja sopia ehdoista luottamuksen kehittymisen mukaan. Kuten alla olevasta esimerkistä käy ilmi, tytöt tuntuvat arvostavan vanhemman huolenpitoa, vaikka se toisinaan voikin tuntua kurjalta ja rajoittavalta. Tytöt pitävät itseään kypsänä seurusteluun, mutta toisaalta vanhemman asettamat rajoitukset vapauttavat itseä seksuaalisuutta koskevasta päätöksenteosta, ja toimivat kunniallisena selityksenä myös ulospäin.

H1: Onks se iso keskustelu just tää yökyläilyjuttu?

T7: On vielä. Koska äiti iteki vasta 18-vuotiaana meni ensimmäistä kertaa iskälle yöks. Niin sitten se sano, että sitten vasta, kun olet täysikänen.

H1: Okei. Mitäs sä ite siitä aattelet?

T7: No joskus mä aattelen, että en ymmärrä mitään tollasia juttuja, mutta joskus musta tuntuu, et se vaan koittaa niinku suojella mua, jos mua rupeekin harmittamaan jossakin

vaiheessa. Että jos se ei olekaan se oikea ja näitä blaablaablaa-juttuja. Että jos rupee kaduttamaan hirveesti.

(...)

H1: No harmittaako se sua täl hetkellä, ettei se onnistu? Vai onko se semmonen, että vanhemmat on päättäny ja sun ei tarvii ite nyt päättää semmosta asiaa.

T7: No mä en oikee tiää. Siis tavallaan se harmittaa. Mut sitte ei ne oo enään niin ankaria siihen asiaan, että kyllä ne niinku sanoo, että kyllä me vielä mietitään, että kesällä sitten ehkä. Sit mä oon sillee, että kyllä mä jaksan odottaa. Ei mulla oo mikään hirvee kiire.

Pisimpään seurustelleella parilla on yhteisiä tulevaisuudensuunnitelmia. Ne liittyvät tytön opiskeluvälintään, ja haluan muuttaa Jyväskylään, missä siskokin poikaystävänsä kanssa asuu. Tilanteessa on samanlaisia turvallisuushakuisuuden piirteitä, kuin ystävien kanssa yhteen muuttamisessa, mutta seurustelusuhde luo siihen omanlaisensa jännitteen; samalla parisuhde siirtyy astetta vakavammalle tasolle. Yhteen muuttaminen on pariskunnalle keino olla yhdessä, sillä muutoin välimatka pakottaisi parin kaukosuhteeseen. Uudesta tilanteesta huolimatta seurustelusuhde liittyy haastateltavan identiteettiin hyvin vahvasti. Tytön perhe suhtautuu seurusteluun ja yhteen muuttamiseen hyväksyvästi, joten identiteetin subjektiiviset ja objektiiviset elementit asettuvat tasapainoon.

H1: Ni onks se nyt ollu jo pidempään teillä suunnitelma tästä yhteenmuuttamisesta?

T1: Joo silleen, että nyt ku tietää... Tai mä oon tienny jo pitkään, et mä lähen Jyväskylään, niin sitä kautta sitte.

(...)

H1: No mites onks tää yhdessä Jyväskylään muuttaminen, onks siihen liittyny mitään keskustelua?

T1: Mmm no se on ollu aika selvää, että...

H1: Nii. Jos te kerta ootte yhdessä.

(...)

H1: Nii. Eiku mä vaan aattelin, että joissain perheissä se varmaan ois aika iso juttu.

T1: Nii.

H1: Mut teillä se nyt ei ilmeisesti oo ollu niin iso asia.

4.2.3 Perheen tuottamat identiteettipääomat

Perheen sosiaalinen ja kulttuurinen pääoma ja koulutustausta ohjaavat arvostetuiksi koettujen elämänsisältöjen valikoitumista, suunnaten vaikkapa lasten harrastus- ja kouluvalintoja (ks. esim. Aaltonen ym. 2011, 30–33). Niin kauan kuin nuori on riippuvainen hänelle kyydin antavista aikuisista, liittyy vapaa-ajasta käytäviin neuvotteluihin sekä sisällöllinen, taloudellinen että ajankäytöllinen ulottuvuus. Näin ollen identiteettityössä arvostetut ja tavoitellut elämänsisällöt kumpuavat myös perhetaustasta ja toteutuvat tai ovat toteutumatta

sen mukaisesti. Perheen kulttuurisen pääoman ohella vanhempien taloudelliset ja ajankäytölliset mahdollisuudet ja ”viitseliäisyys” kuljettamiseen tai aktiviteettien järjestämiseen vaikuttavat olennaisesti tyttöjen arkipäivän toimintamahdollisuuksiin sekä viikonloppuisin ja loma-aikoina mahdollistuviin erityisiin elämyksiin. Aktiiviset ja yhteisöön suuntautuneet vanhemmat luovat resursseja nuorelle ja tämän kavereille, mutta parhaimmillaan laajantavat koko yhteisön toimintamahdollisuuksia.

Alla oleva esimerkki kuvaa oivallisesti perheen pääomien hyödyntämistä tytön vapaa-ajan puitteistajana. Eräs tytöistä on ollut viime kesänä festivaaleilla, ja suunnittelee reissua myös tulevalle kesälle. Matkan toteutumisessa merkittävä osa on tytön äidillä, joka on luvannut lähteä kuljettajaksi asuntovaunulla. Samainen äiti on myös pitänyt tyttärensä kanssa yhdessä lemmikkikerhoa kylän nuoremmille koululaisille, ja kannustanut tyttärtään perustamaan oman yrityksen, jonka toiminnassa hän on myös avustanut. Aktiivisen äidin tyttärestä on siis kasvanut myös varsin aktiivinen, omalla toiminnallaan myös muille resursseja tuottava, nuori.

H1: Okei. Lähteeks sinne festareille jotain kaveria?

T9: Öö no mä oon sitä kysyny. En oo ainakaa vielä saanu ketää muuta sinne, mutta äiti varmaan lähtee ainaki ajamaan sinne ja sitte mun veli on sillee, että seki saattais ehkä lähtee, mutta se ei vielä varmaks tiiä. Ja sitte vois kysyy tosta siskopuolta, että...

H1: Nii jos seki innostuis siitä.

T9: Nii. Aikuinen kyllä on, mutta silleen...

H1: No sun äiti on paljossa mukana, missä säki, että...

T9: Joo kyllä, että innostaa aina kaikkeen uuteen ja kannustaa aina, niin se on tosi hyvä.

Tyttöjen perhekäsitykset viittaavat ydinperhettä laajempaan perheeseen, sillä sekä aikuistuneet sisarukset, isovanhemmat että kauempana asuvat uusperheiden jäsenet mainitaan perheenjäseninä. Monien isovanhemmat tai muuta sukua asuu samalla paikkakunnalla, mikä kiinnittää tyttöjä sekä sukuun että asuinseuduilleen. Tämä poikkeaa monista nykykeskusteluista, joissa identiteettien ei nähdä perustuvan traditionaalisiin perhesuhteisiin. Mahdollisuus kiinnittyä perheeseen ja sukuun tuottaa identiteettiin pysyvyyttä ja vakautta, mutta antaa tytöille myös erilaisia identiteettipääomia. Erityistä esimerkiksi on, että sukulaisuussuhteet voivat olla myös ystävyysuhteita. Serkut ja pikkuserkut, tai muut suunnilleen oman ikäiset sukulaiset ovat usein tärkeitä ystävinä, jopa parhaita ystäviä. He voivat asua kaukanakin tyttöjen omasta kotipaikasta, mutta sukulaisuussuhde tukee ystävyteen kiinnittymistä ja sen ylläpitämisen käytäntöjä, kun perheet ovat muutoinkin toistensa kanssa tekemisissä. Alla olevassa esimerkissä tytön paras ystävä on oma pikkuserkku, eikä edes toiselle paikkakunnalle muuttaminen ole muuttanut asetelmaa.

Yhteisen ajan ja tapaamisten vuoksi ollaan valmiita tekemään järjestelyjä, joita sukulaisuussuhteeseen perustuva aikuisten toiminta tukee.

H1: Kukas siin on sitte (valokuvassa)?

T7: Täs on (=tytön nimi). Se on mun pikkuserkku. Mun paras kaveri ollu pienestä asti. Ja siin me ollaan yhdessä.

(...)

T7: Ne asu ennen (=sivukylän nimi), mut nyt ne asuu Jyväskylässä.

H1: Just. Joo. Ooksä edelleen paljon tekemisissä?

T7: Kyllä mä oon. Nyt lähetään parin viikon päästä yhdessä Viroon.

H1: Okei. Niinku kahestaan vai...?

T7: Eiku ihan porukoiden kanssa ja sitte tulee yks toinenki meidän ikänen tyttö mukaan.

H1: Okei. Meetteks te pidemmälle reissulle vai viikonlopuks vai?

T7: Öö viikonlopuks vaa. Semmonen risteily.

H1: Okei. Noni. Kuulostaa mukavalta.

4.2.4 Identiteetti ja lähtemisen kulttuuri

Kulttuurisesti yksi keskeisimmistä nuoruuteen liittyvistä siirtymistä on siirtyminen peruskoulun jälkeisiin jatko-opintoihin. Tämän valinnan edessä maaseudun nuoret ovat kaupunkinuoria tiiviimmin kiinni erilaisissa yhteiskunnan rakenteellisissa tekijöissä. Tutkin aineistoni tyttöjä tilanteessa, jossa jatko-opintoihin siirtyminen on lähitulevaisuudessa konkretisoitumassa. Identiteettityössä se näkyy sekä ammatinvalinnallisena kysymyksenä, että paikkaan ja tunnesiteisiin liittyvänä asiana, kuten kotipaikkakunnalta pois muuttamisena, itsenäisen asumisen oletuksena sekä sosiaalisista suhteista ja turvaverkoista irrottautumisena. Vaikka opintojen aloittaminen siihen liittyvine elämänmuutoksineen on vasta tapahtumassa, on siirtymä hyvin vahvasti läsnä tutkimushetkessä ja sillä on keskeinen merkitys tyttöjen tulevaisuusorientaatioissa. Kyseessä on asia, jonka tytöt myös sosiaalisesti jakavat hyvin vahvasti.

Peruskoulun päättyminen on yksi ajankohdista, jolloin sekä oma että ystävien ”lähteminen ja jääminen” tulevat erityisen näkyviksi. Useimmat tytöistä ovat kohdanneet erilaisia liikkumisia kuitenkin myös aikaisemmin. Isommat sisarukset ovat jo itsenäistyneet, tai ystävä on vanhemman työn vuoksi muuttanut pois paikkakunnalta. Yksittäisiä tapauksia enemmän kyse on sellaisesta lähtemisen kulttuurista, johon tyttöjen on identiteettityönsä kautta muodostettava oma suhteensa. Voisi sanoa, että tytöt ovat kasvaneet lähtemiseen tai ainakin lähtemisen läsnäoloon.

Lähtemisen lisäksi myös kotipaikkakunnalle ”jääminen” on tietoista päätöksentekoa edellyttävä valinta, joka asettaa tytön niin ikään kulttuurisesti uudenaikaiseen asemaan. Seuraavassa esimerkissä näkyville tulee, kuinka fyysiseen paikkaan liittyvän lähtemisen ja jäämisen ohella liikkuvuus erottaa tyttöjä myös symbolisesti ja emotionaalisesti. Kotipaikkakunnalleen jäävä tyttö tuntee erottuvansa joukosta jäädessään kulttuurisesti merkityksellisen siirtymäkokemuksen ulkopuolelle suhteessa itselleen tärkeään viiteryhmään.

T7: Vähän aikaa sit mua aina ärsytti, ku kaikki puhu siitä, et mitä tekee niinku ysin jälkee, ku must tuntuu, et mä oon niinku ainoo, joka jää niinku mun kavereista niinku tänne, vaik mä tiiän, et mä en oo ainoo. Mut siis ku kaikki läheisimmät lähtee Jyväskylään tai jonnee, ni mulla on semmonen outo olo, ku mä jään yksin tänne, ni tuntuu niinku, ettei oo ketään. Kyl ne tulee niinku viikonloppusin, mut...

Lähtemiseen ja jäämiseen liittyvän yksilöllisen identiteettiristiriidan ohella aineistosta voi nähdä ystäviin ja perheeseen liittyvää emotionaalista huolta. Tytöt haluavat lieventää sitä esimerkiksi aikomalla käydä kotonaan usein pois muutettuaan. Kyseessä voi ajatella olevan erityisesti naissukupuolelle ominaisen vastuurationaalisuuden, jossa toisten ihmisten asema ja tarpeet kyetään tunnistamaan ja toimimaan ne huomioon ottaen (ks. esim. Anttonen 1997, 131–132.)

H1: Kirpaseeks sua yhtään lähteä kotoa?

T1: No totta kai. Niinku (=pikkusiskon nimi) on monet yöt itkeny, että ku mä lähen. Vaikka en oo vielä ees lähteny, niin se ottaa koville. Ja (=toisen pikkusiskon nimi) ja tietysti äiti ja isä ja isovanhemmat ja kaverit ja monet asiat, mutta onhan sielläki sitte omia hyviä puolia. Ja tulee viikonloppuna kuitenkin käytyä täällä.

H1: Nii. Luulet sä, että sä käyt sitte melkee joka viikonloppu vai...?

T1: Kyl mä uskon, et varmaan aluks tulee käytyä ainaki just (=pikkusisarusten nimet) takia.

Elämänmuutokseen liittyvien identiteettiristiriitojen ratkaisemiseen tarvitaan erilaisia identiteettipääomia. Aineistoni perusteella näitä ovat esimerkiksi tyttöjen kyky refleksiivisyyteen, riittävät taloudelliset ja materiaaliset resurssit, sosiaalinen tuki ja kulttuurisesti tarjolla olevat ratkaisumallit. Ratkaisematon identiteettiristiriita tekee psyykkisistä ja emotionaalisista ongelmista todennäköisempiä, mikä voi ulospäin näkyä esimerkiksi tilanteen kieltämisenä. Seuraavassa katkelmassa on esimerkki tämänkaltaisesta tilanteesta. Tytöt eivät keskustelussaan tuota ratkaisuehdotuksia tulevaan muutokseen, vaan halusivat kiistää sen kokonaan. Tyttöjen mielestä muutos tulee vastaan sekä ajallisesti liian nopeasti että liian kokonaisvaltaisesti muuttaen sekä arkea rytmittävät olosuhteet, käytännöt että koko sosiaalisen maailman.

H2: Minkälainen fiilis teillä on nyt, ku koulu on niinku loppumassa? Peruskoulu on päättymässä.

T6: Mä haluan jäädä vielä kouluun.

T5: Mäki.

T6: Mä haluan jäädä vaikka luokalle, mut mä en haluu pois.

T5: Sama. Ei jotenkaa sillee... Ainakaan mä en haluis vielä lähtee pois.

H6: Ollu ties kuinka monta vuotta tätä samaa kouluu käyny ja sillee, ni ei haluu, et se muuttuu, et täytyy tehä jotain eri juttuja.

T5: Nii lähtee muualle opiskelee ja kaveritki lähtee jonneki muualle.

Tytöt hakevat ystävyysuhteista tukea peruskoulun päättyessä koittavaan uuteen elämänvaiheeseen, ja on tavallista, että parhaan ystävän kanssa pyritään samaan jatko-opiskelupaikkaan. Mikäli opiskelu edellyttää muuttamista toiselle paikkakunnalle, ystävän kanssa muuttamisen ja yhdessä asumisen ajatellaan helpottavan vieraallega paikkakunnalle asettumista. Ystävyysuhte toimii turvatekijänä sekä muutokseen liittyvissä käytännön asioissa että tytön identiteetin ylläpitämisessä. Ystävyysuhteen avulla on mahdollista sekä säilyttää itsemäärittelyyn liittyviä identiteetin subjektiivisia elementtejä että sosiaalisesti edelleen määrittänyä suhteessa ystävään. Ystävän kanssa yhteen muuttaminen voikin näkyä keskeisenä osana tyttöjen tulevaisuusorientaatiota.

Muuallega muuttamisen kynnystä madaltavat sosiaaliset mallit, siis, mikäli joku sukulainen tai ystävä jo asuu paikkakunnalla. Mikäli uudelle paikkakunnalle pitäisi lähtee yksin, eikä sieltä entuudestaan tunneta ketään, muuttamista ei useinkaan pidetä hyvänä ajatuksena. Alla olevassa esimerkissä edes omakohtaista tutustumista kouluun tai opiskelupaikkakuntaan ei tarvita, sillä kulttuurisesti se lunastaa kaikki onnistuneen siirtymän edellytykset: opiskelupaikka on melko lähellä omassa kotimaakunnassa, sinne lähdetään yhdessä ystävän kanssa ja tukiverkostona uudessa tilanteessa pidetään saman ratkaisun jo aiemmin tehnyttä sisarusta. Yksilölliseksi ajateltuun koulutussiirtymään sisältyy siis runsaasti myös sosiaalisia ja paikalliskulttuurisia merkityksiä.

H1: Et te molemmat meette nyt sinne samaan (opiskelu)paikkaan.

H1: Oottekste käyny tutustumassa sinne?

T2/T3: Ei olla.

*H1: Onks teillä jotain tuttuja, jotka ois ollu siellä samassa paikassa?
(hiljaisuus)*

H1: Ei.

H1: Oliko se nyt ihan selvä ratkasu, että te meette just tonne?

T2/T3: Mmm joo.

(...)

H1: Onks tuolla (=kunta Keski-Suomessa) jotain sellasta, mitä te jo ennestään tiedätte? Et onks se hyvä paikka asua vai?

T2: Mun veli asuu siellä.

H1: Joo. Oottekste käynny siellä paljon?

T2/T3: Mä oon.

4.3 Vapaa-aika identiteettityön areenana

Vapaa-aika on merkittävä osallisuuden, sosiaalisen vertaistoiminnan ja kasvamisen areena. Vapaa-ajan ympäristöissä eletään todeksi paikallisia nuorisokulttuureita, ja etsitään samastumisen ja kuulumisen mahdollisuuksia, joita nuoren koetun hyvinvoinnin kannalta pidetään erityisen merkityksellisinä (Tuuva-Hongisto ym. 2016, 18; Armila & Hartikainen & Halonen 2016, 136). Tolonen (2014) on esittänyt vapaa-ajan jakautumista ”vakavaan” vapaa-aikaan ja ”arkiseen” vapaa-aikaan. Kiinteästi harrastusryhmän ympärille jäsentyneen ”vakavan vapaa-ajan” ystäväpiirin lisäksi tai sijaan nuoren vapaa-ajalla tapahtuvat ystävyys-suhteiden ja ryhmäjäsenyyksien määrittelyt voivat tapahtua myös epämuodollisemmin, osana ”arkista” vapaa-aikaa.

Yksi tärkeä näkökulma nuorten sosiaalisten identiteettien muodostumiseen on hengailu. Sillä tarkoitetaan suunnittelematonta tai organisoimatonta oleskelua, istuskelua tai kuljeskelua, joka tapahtuu julkisissa, puolijulkisissa tai yksityisissä tiloissa, aikuisten kontrolloinnin ulkopuolella. Hengailua kuvaa yhdessäolo, tilannesidonnaisuus ja ennakoimattomuus. Se on väistämättä sosiaalista, mutta tähtää itseisarvoisesti yhteisöllisyyteen, ei esimerkiksi sosiaalisten pääomien kartuttamiseen. Hengailu antaa mahdollisuuden sattumanvaraisiin, yksilöllisiin sosiaalisiin kohtaamisiin ja ystäväpiirin laajentamiseen. Hengaillessa voi tutustua nuoriin heidän yhteiskunnallisesta asemoinnistaan riippumatta, vaikka muualla elämämpiirit eivät kohtaisikaan. Hengailu kuitenkin toimii myös välineenä sosiaaliselle erottautumiselle ja erojen tekemiselle ja sisältää ”moraalista arviointia ja halveksuntaa, tunnistaa luokkaeroja ja sukupuolisten performanssien tapoja”. (Aaltonen ym. 2011, s. 44–48.)

Seuraavaksi tarkastelen tyttöjen identiteettityötä suhteessa harrastamiseen ja vapaa-ajan tekemiseen sekä vapaa-ajanviettopaikkoihin. Tyttöjen vapaa-aikaa määrittelevät sekä paikkaan liittyvät aika-tila -jäsenyydet että sosiaaliset tilat, jotka nuorille ovat mahdollisia. Organisoitu harrastustoiminta ei tavoita kaikkia tyttöjä; sen sijaan tavallista on, että tytöt itse luovat itselleen harrastamisen mahdollisuuksia. Tyttöjen puheessa myös hengailu jäsentyä eri

tavoin, kuin kaupunkinuoruutta kuvaavassa keskustelussa, sillä hengailussa spontaaniuus on harvoin mahdollista, eikä keskinäistä erontekoa nuorten välillä ole juuri havaittavissa.

4.3.1 Harrastukset identiteetin ilmaisemisessa

Harrastaminen voi identiteettityössä toimia sekä samastumisen että erottautumisen välineenä. Vaikka harrastaminen ei tapahtuisikaan ”vakavan” vapaa-ajan puitteissa, voi harrastus silti toimia sekä ystäviä yhteen liittäväksi kiinnostuksen kohteena, että sosiaalisia merkityksenantoja tuottavana viitekehyksenä. Aineistoni tuo esille, kuinka harrastuksen kautta on mahdollista kanavoida itselle tärkeitä elämänsisältöjä, arvoja ja kiinnostuksen kohteita, ja samalla hankkia erilaisia taitoja, valmiuksia ja pääomia. Sosiaalinen identiteetti voi kiinnittyä vahvasti harrasteryhmään, ja näkyä ulospäin esimerkiksi erilaisina tyyleinä ja elämäntapavalintoina. Harrastaminen ei kuitenkaan näyttäytyä kaikille tytöille merkityksellisenä osana identiteettityötä.

Tytöt pitävät kotipaikkakunnallaan tarjolla olevia harrastamisen mahdollisuuksia usein vähäisinä, itselle sopimattomina tai nuoremmille lapsille suunnattuina, ja omaa harrastamattomuutta saatetaankin määritellä tarjonnan puutteen kautta. Yksi järjestötoimija tarjoaa harrastusmahdollisuuksia erityisesti sivukylillä, ja keskustassa nuorille on tarjolla seurakunnan aktiviteettejä, kuten lentopalloa ja sählyä, joihin kukaan tytöistä ei kuitenkaan kerro osallistuvansa. Koululla järjestetään koulupäivän päätteeksi kerhotoimintaa, mutta tähän osallistuu satunnaisesti vain yksi tytöistä. Tyttöjen käsitykset harrastamisesta yhdistyvät usein ohjattuun toimintaan, ja mikäli tytöt eivät sellaiseen osallistu, saattavat he todeta, etteivät harrasta mitään:

T5/T6: Ei täällä oikeen oo mitään harrastusta, et emmä mitää sählyä tai lentopalloa tykkäis harrastaa.

T3: No mä en ite ainakaa harrasta silleen mitään.

Vaikka tytöt puheessaan tuovat esille sukupuolten väliset hyvät ja luontevat suhteet koulussa ja hengailuporukoissa, harrastaminen näyttyy osin sukupuolittuneena. Esimerkiksi kolmen tytön välisessä keskustelussa jalkapalloa pidetään poikien lajina, jota ainakaan oman ikäiset tytöt eivät enää ole kiinnostuneita harrastamaan. Tyttöjen ja poikien ajatellaan olevan kiinnostuneita eri asioista, ja tytöt myös kaipaavat vain omalle sukupuolelleen tarkoitettua

toimintaa. Tyttöjä kiinnostaisi esimerkiksi tanssiminen, mutta tällä hetkellä paikkakunnalla voi harrastaa vain voimistelua, joka ei vastaa harrastustarjontaan kriittisesti suhtautuvien tyttöjen toiveita. Tärkeää siis on, että ohjattu harrastustoiminta vastaisi juuri tyttöjen omia toiveita ja kiinnostuksen kohteita; sinne päin oleva toiminta ei riitä motivoimaan tyttöjä mukaan.

Paikallisesti erityisenä nuorisokulttuurisena käytänteenä näyttäytyy se, että moni tytöistä on ”luonut” itse oman harrastuksensa ja samalla toimii aktiivisena harrastusmahdollisuuksien tuottajana myös muille. Kolme tyttöä toimii järjestötoiminnan puitteissa kerhojen vetäjinä kylän ala-asteikäisille lapsille, ja yksi tytöistä pitää heille myös seurakunnan kerhoa. Maaseudun kontekstissa kyse on todennäköisesti toimintaa järjestävän tahon resurssipolitiikasta: nuorten värvääminen toiminnan vetäjiksi voi olla ainoa tapa saada toimintaa ylipäättään aikaiseksi. Identiteettityön näkökulmasta kyse on siitä, että oman harrastamisensa kautta tytöt kerryttävät sellaista identiteettipääomaa, jota jakamalla yhteisöön syntyy myös laajempia sosiaalisen toiminnan mahdollisuuksia.

Kouluajan ulkopuolinen tekeminen liittyy etenkin sivukylillä asuvien tyttöjen puheessa kodin piiriin ja perheen arkirytmiin, eikä sitä välttämättä mielletä vapaa-ajaksi. (Ks. myös Tuuva-Hongisto ym. 2016, 64.) Joillekin tytöille koti kuitenkin on myös harrastamisen paikka, sillä vaikkapa eläinten hoito, musiikin kuuntelu, käsityöt ja ulkoilu voivat olla mielekästä vapaa-ajan tekemistä, joka täyttää myös harrastamiselle annetut määreet ja on usein myös sosiaalisesti jaettavaa. Kodin askareet ja vaikkapa käsityöt opettavat myös arjen taitoja, joita tytöt voivat hyödyntää myös laajemin. Aina kotona harrastaminen ei tosin ole mieleisin vaihtoehto, vaan näyttäytyy muiden vaihtoehtojen puutteesta johtuvana pakkona. Seuraavassa esimerkissä toistuu myös kriittisyys järjestettyä harrastustoimintaa kohtaan.

H1: Nii. No siellä (=sivukylän nimi) ainaki on jonkunlaista toimintaa nuorilleki vissii järjestetty vai?

T4: No emmä oikeen tiää.

H1: Ei sun mielestä niin paljoo?

T8: On siellä järjestetty, mut sä et käy niissä.

T4: Ei mua oikeen kiinnosta.

H1: No nii. Mites siellä saa ajan kulumaa sitte?

T4: Mä istun kotona.

H1: Joo. Mitäs sä puuhaillet siellä kotona sitte?

T4: Mä oon tässä kuussa mä oon neulonu villasukkia aika paljonki.

H1: Okei. Teetsä lahjaks vai myyntii?

T4: Lahjaks.

Eläinten merkitys tulee aineistossa korostuneesti esille. Aineistosta on löydettävissä itsensä esimerkiksi ”heppatyttöiksi” identifioivia tyttöjä, mutta eläinten merkitys on suuri ilman itseä erityisesti kategorisoivaa puhettakin. Suurimmalla osalla tytöistä on kotona eläimiä, sekä maatalouteen liittyviä tuotantoeläimiä että pihakoiria ja -kissoja, mutta myös varsinaisia lemmikkieläimiä, kuten kaneja tai kaloja. Tyttöillä on myös hoitohevosiä. Eläinten kanssa oleminen täyttää tyttöjen vapaa-aikaa sekä niiden hoitamisena että sosiaalisena toimintana, kun eläimiä hoidetaan tai niistä keskustellaan yhdessä ystävien kanssa. Eläinrakkaus yhdistää tyttöjä sosiaalisen samastumisen kautta, ja samalla antaa identiteetti- ja pääomia esimerkiksi emotionaalisen kiintymisen, hoivaamisen ja vastuun ottamisen kautta. Osa tytöistä tuottaa myös yhteisöllistä pääomaa vetämällä eläinkerhoja nuoremmille lapsille.

Ennen kaikkea eläimet esiintyvät haastatteluissa perheenjäseninä, johon liittyy vahva tunneside. Eläinten kuolemat merkitään poikkeuksetta elämänjälle merkittävinä tapahtumina, ja tilanteita kuvataan yksityiskohtaisesti vielä vuosienkin kuluttua. Kun lemmikkieläimenä on tuotantoeläin tai vaikkapa metsästyskoira, sitä ei voi irrottaa nykyisen kaltaisista olosuhteista ja viedä esimerkiksi kaupunkiin. Itsenäisen elämän aloittaminen opiskelujen myötä tarkoittaa tytöille siksi myös luopumista tärkeiksi käyneistä eläimistä ja niihin liittyvistä identiteettimäärittelyistä.

4.3.2 Hengailun paikat ja paikallisidentiteetit

Maaseutumaisessa taajamassa kaupallisia ja vapaa-ajanviettoon tarkoitettuja tiloja on vähän, eikä maiseman voi etenkin talvisin ja huonolla säällä olettaa kutsuvan nuorisjoukkoja parveilemaan kylän raitille. Myös tutkimuspaikkakunnalla nuoret ovat kuitenkin sosiaalisesti merkinneet tietyt tilat erityisen soveltuviksi hengailuun. Vapaaseen oleiluun soveltuvina paikkoina mainitaan huoltoasema, S-market ja kauppakesittymän yhteydessä toimiva kahvila-pitseria, mopojen laittamiseen tarkoitettu ”paja” sekä kesäisin tapaamispaikkana toimiva uimaranta. Nuoret puhuvat myös yleisesti ”kylällä” olemisesta, jolloin oletettavasti tarkoitetaan kuitenkin jotakin mainituista kokoontumispaikoista.

Spontaanin ”kylälle” ilmaantumisen sijasta tyttöjen hengailussa on kyse ennalta sovitusta kokoontumisesta, tai kaverikyläilyn elementeistä, vaikka paikalle saattaakin ilmaantua myös muita nuoria. Hengailuun liittyvä sosiaalisen sukkuloinnin mahdollisuus on olematon, sillä uusia kasvoja vapaa-ajan kentille ilmestyy harvoin, ja osallistujat ovat pääosin samoja kuin koulutoverit. Niinpä koulussa syntyneet ryhmäjäsennydet ja sosiaaliset identiteetit säilyvät

myös vapaa-ajalla. Hengailupaikoissa tavataan myös paikkakunnalta jo itsenäistyneitä nuoria, jotka etenkin viikonloppuisin käyvät kotiseudullaan. Koska osallistujat ovat entuudestaan tuttuja, hengailu lisää ja vahvistaa paikallisidentiteettiä, ja myös arjen toiminta-areenoista jo irtaantuneet pois muuttaneet nuoret voivat hengailun kautta yhä liittyä paikallisyhteisöön. Seuraava katkelma kuvaa hengailuporukoiden tuttuutta sekä niitä paikkoja, joista oleilulle voi löytää puitteet.

H2: Oottekste tota niinku teijän luokkalaisten kans niinku vapaa-ajallakin vai enemmän mutten kanssa?

T3: No joittenkin luokkalaisten kanssa samassa porukassa

H2: Joo. Mä silloin viime kerralla niinku puhuttiin siitä kans että niin missä tota niin missä te tapaatte täällä (=paikkakunnan nimi) tai onks täällä semmosii paikkoja missä nuorten on niinku mihin nuorten on helppo tulla ja tavata toisiaan teidän ikästen?

(naurua)

(...)

T3: No nuokkari ja sitten täällä on (=huoltoasema) ja...

T2: Ässä.

T3: S-marketissa joskus ollaan ja tämmösiä.

Toisin kuin kaupunkinuoruuden kuvauksissa (esim. Aaltonen ym. 2011), hengailupaikat eivät näyttäydy nuorisoryhmien erottelemisen välineinä, sillä paikkoja ei symbolisesti ole merkitty tietyille nuorille. Paikkakunnan nuoret voivat oleilla niissä lähinnä oman kiinnostuksensa ja kulkemismahdollisuuksiensa puitteissa, ja varsin vapaissa ryhmämuodostelmissa. Tyttöjen kokemusten ja toiminnallisten roolien kautta tarkasteltuna joillakin tiloilla näyttäisi kuitenkin olevan sukupuolierityistä merkitystä.

Kaksi seurustelevaa tyttöä mainitsee hengailupaikkana ”pajan”. Se on mopojen laittamiseen tarkoitettu paikka, jossa kokoonnutaan isommalla, eri-ikäisistä kylän nuorista koostuvalla porukalla. Kuten alla olevasta aineistolainauksesta käy esiin, ”paja” on ennen kaikkea poikien toiminnan paikka, joka avautuu tytöille vain seurustelukumppanin kautta. Vaikka tytöt menevät tilaan seurustelun tuoman sosiaalisen statuksen myötä, se ei näyttäydy kahdenkeskiseen olemiseen tarkoitettuna tilana, vaan seurustelu tapahtuu osana kaverihengailua. Tytöt hengaavat tilassa poikien toiminnan ehdoilla, eikä heillä ole omaa aktiivista roolia, jonka kautta määritellä tilassa toimimista.

H1: Okei. Mikä se oli se paja, mistä sä puhuit?

T1: Siis tota yhen meiän kaverin niinku halli siis paja, missä nää laittaa mopoja ja sun muita. Mä aina istuskelen ja koitan aina vähä välillä sanoo jotain: ”Tee se noin ja tee se noin”. Ei mul oo paljoo sanavaltaa siellä.

H1: Ni sun poikakaveri sitte harrastaa sitä?

T1: Joo. Siellä niitten mukana aina kulen ja sitte ne laittaa mopoja.

Aktiivinen osallistuminen nuorisotilan toimintaan on osa vain muutaman tytön itsemäärittelyä, ja liittyy olennaisesti tilan sijaintiin ja koettuihin käyttömahdollisuuksiin. Yksi aktiivisesti nuorisotilalla käyvistä tytöistä asuu aivan keskustassa, joten voi ajatella, että hänelle nuorisotila on sijainnin kannalta helposti saavutettavissa. Myös kahden muun tytön välisessä keskustelussa nuorisotila tulee toiminnan paikkana esiin; heistä toinen asuu keskustassa, kun taas toiselle nuorisotilan käyttäminen on mahdollista osana kaverikyläilyä ja sen mahdollistamaa hengailua. Näille tytöille nuorisotila on toiminnan paikkana tärkeä, ja he esittävät kritiikkiä siitä, että tila sulkeutuu liian aikaisin. Mielestään he tilan vanhimpina käyttäjinä olisivat oikeutettuja myöhäisempään toimintaan. Koska tilat sulkeutuvat ”joskus kaheksalta, joskus yhdeksältä, joskus seitsemältä” (T1/T7), tytöt hengaavat sen jälkeen huoltoasemalla tai kesäisin rannalla.

Sen sijaan sivukylien nuorille keskustan nuorisotila on vähemmän tuttu paikka, eikä tilaa koeta houkuttelevana. Seuraavassa haastattelukatkelmassa mainituilla ”erikoisemmilla päivillä” nuorisotilalla käyneet tytöt saattavat viitata esimerkiksi koulukyytien tai muuhun odotteluun, jolloin heidän on ollut ”pakko” mennä tilalle. Toisen tytön kotikylällä on myös nuorisotila, josta hänellä on hieman enemmän käyttökokemuksia. Tämän tilan ovat kuitenkin ottaneet haltuun pojat omine juttuineen. ”Pajan” ohella kyseessä on siis jo toinen aineistossa esiintyvä sukupuolittuneesti määritelty vapaa-ajan tila. Nuorisotilan fyysisestä läheisyydestä huolimatta avoin tilatoiminta ei ole automaattisesti tullut ”avoimeksi”, koska tottumusta tilan käyttöön ei ole, tai lähellä ei ole sellaisia ystävänuoria, joiden tuella tilan voisi itsekkin ottaa käyttöön. Koska tilatoiminta ei missään vaiheessa ole muodostunut tärkeäksi, koettu puute ei ole suuri, ja tytöt kertovat saavansa aikansa kulumaan ilman nuorisotilaakin.

H1: Mites käyttekte joskus tossa nuokkarilla?

T5: En.

T6: Emmä oo koskaan käyny siellä.

T5: Muuta ku joskus on ollu jotain semmosia erikoisempia päiviä, et me mennää sinne...

T6: Nii on pakko mennä sinne.

T5: Nii. Pelataa jotai.

H1: Ni, et se ei houkuttele sillee.

T5: Ei oikeestaa.

H2: Sit sielhän on kans siellä (=sivukylän nimi) joku nuorisotila.

T5: Joo mä oon käyny siellä pari kertaa, mutta emmä sitte enää.

H2: Minkälainen paikka se on tai minkälasita porukkaa siel käy?

T5: Ööö no mitä nyt yleensä käy. Suurimmaks osaks kaikki poikia ja et siel on aika tylsää, et ne vaa pelaa ja kaikkee sitte ja kaikkee poikien juttuja.

(...)

H1: Et tuntuu, ettei itelle oo sit oikee ollu mitää tarjottavaa. No mut et te saatte ajan kulumaa sitte just kotona tälle?

T5: Juu.

T6: Juu.

4.3.3 Tyyliä itsemäärittelyssä ja eronteossa

Kuvaamalla itseään ja toisiaan erilaisten ryhmien jäseninä, nuoret samalla tuottavat erilaisia ja eriarvoisia osallisuuden muotoja. Yhtä tärkeää kuin on ylläpitää ryhmäjäsenyyttä, on ylläpitää luokituksia ja erontekoa. (Korkiamäki, 2013, 120.) Vaikka kaikkein lähimmissä ystävyys-suhteissa keskinäinen erilaisuus nähdään myönteisenä yksilöllisyytenä, oman ryhmän ulkopuolisissa henkilöissä erilaisuus määrittyy helpommin poikkeavuudeksi. Luokkaan, etniseen taustaan tai paikallisuuksiin liittyvät erottelut voivat kanavoitua ulossulkemiseen. Tällöin kasvaa myös riski kiusaamisen ja syrjinnän kohteeksi joutumiseen. (Aaltonen ym. 2011, s. 36–37.) Erityisten nuoriso- tai alakulttuuristen ryhmien jäsenyyksistä, ideologioista tai arvoista ei haastatteluissa erikseen ole kysytty, eikä tutkimusasetelmani myöskään mahdollista esimerkiksi tyttöjen ulkoisen olemuksen havainnointia. Joitain huomioita sosiaalisiin identiteetteihin liittyvistä eronteista aineistostani kuitenkin voi tehdä.

Nuorten välisiä erontekoja aineistossa näkyy varsin vähän. Haastattelujen perusteella tytöt näyttäytyvät tyyllillisesti hyvin homogeeniselta ryhmältä paikkakunnan ”tavallisia nuoria”. Nuorten suhteet parhaisiin ystäviin ovat tiiviitä, ja ne rakentuvat fyysisen läheisyyden ja tapaamismahdollisuuksien tukemina, mutta perustuvat jaettuun kiinnostukseen ja emotionaaliseen vastavuoroisuuteen. Lisäksi tytöt voivat kiinnittyä myös erilaisiin muihin nuorten ryhmiin, liittyen esimerkiksi harrastuksiin tai hengailuun. Nuorten ryhmittymät vaikuttavat olevan väljiä, vailla erityisiä kuulumisen kriteereitä tai ideologioita. Esimerkiksi tyttöjen perhetaustat, harrastukset, musiikkimaku, suhtautuminen juhlimiseen ja päihteisiin tai tulevaisuusorientaatio eivät välttämättä vaikuta ryhmämuodostukseen, tai tee niistä suljettuja yhteisöjä. Nuoria toisiinsa sitoo myös paikallisuus: jaetut toiminnan paikat ja niihin liittyvät kulttuuriset käytännöt sekä osallistujien rajallinen määrä ja keskinäinen tunnettuus. Joillain tavalla tyyllillisesti muista erottautuvia itsemäärittelyn tapoja aineistosta nousee esille vain kaksi.

Yksi tytöistä harrastaa aktiivisesti kestävyysurheilua, ja tekee vertaisryhmässään jaottelun liikuntaa harrastaviin nuoriin ja ”niihin, jotka on aina kylällä”(T7). Myös suhtautuminen päihteiden käyttöön on näissä ryhmissä erilaista. Nämä eronteot perustuvat siis ennen kaikkea nuorten tekemisiin ja niissä näkyviin elämäntapavalintoihin, ei esimerkiksi luokkataustaan tai asuinpaikkaan. Kyseinen tyttö kuitenkin sekä kykenee että haluaa mukauttaa omaa sosiaalista identiteettiään toimiessaan erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä, ja esimerkiksi koulussa on useimmin ”kylällä” hengaavien ystävien kanssa. Alla oleva aineistolainaus antaa viitteitä siihen, että päihteiden käyttö voi luoda erontekoja nuorten välille, mutta ainakaan tässä tapauksessa erilainen suhtautuminen päihteisiin ei poissulje kaverisuhteita, eikä muutoinkaan tule esille erityisenä paheksunnan tai moraalisen ylemmyyden tuottamisen välineenä. Tärkeää haastateltavalle kuitenkin on, että päihteiden käyttöön on ollut mahdollista luoda oma suhtautumistapa, jota muut kunnioittavat.

H1: Nii. Jakaako se paljon ihmisiä just se bilettäminen tai sen tyyppinen ja sit niinku ne, jotka ei harrasta sellasta?

T7: No kyllä se aika... Tai niinku meiän koulussa on sillee, et jotku niinku ryyppää ja jotkut ei, ja sit ne on yleensä erikseen. Mut sit on esim. niinku mä, et mä en käytä päihteitä, mut moni mun kaveri on... Mä tuun toimeen kaikkien kans ja mä oon oikeestaan kaikkien kaveri, mut koulussa mä oon niinku näitten kanssa, ketkä ei niinku harrasta mitään ja...

H1: Niin ei siis harrasta niitä biletysjuttuja vai...?

T7: Siis ei niinkun urheile. Että ne on niitä, jotka on aina kylällä.

(...)

H1: Mut et se on ollu sun oma valinta se sellanen päihteettömyys?

T7: Joo.

H1: Onks se niinku sellasta, että siitä jotenki sanotaan vai saako sitte rauhassa täällä olla?

T7: Mitä?

H1: Että sanooko, jos on paljon sellasia, jotka bilettää tai niinku hilluu tuolla ja sitte sä et halua siihen lähteä, niin houkutellaanko sua vai saako sitten rauhassa olla tavallaan...?

T7: Siis kyllä mä oon aina ihan ite päättäny sen, että emmä oo ottanui keltään muulta mitään mallia. Tai ei kukaan koskaan sano, koska ne tietää, et mä en halua, ni mun kaverit on kuitenkin sellasia, ettei kukaan ees yritä pakottaa mua mihinkään. Onneks.

Urheilun harrastaminen näyttäytyy varsin kokonaisvaltaisena elämäntapaisuutena ja tytön identiteettiä sekä subjektiivisesti että sosiaalisesti määrittävänä asiana. Tätä voi varovasti tulkita jopa alakulttuurisen identiteetin kautta, kun tyttö tuottaa voimakkaasti muista nuorista erottuvaa itsemäärittelyä. Urheilu vaikuttaa vapaa-ajan viettämisen tapoihin ja ajankäyttöön, ja laajentaa sosiaalisia suhteita, sillä ”urheiluporukoissa” on myös muita nuoria kuin omat koulukaverit. Heidän kanssaan yhteistä aikaa kertyy paljon, sillä harjoittelua ja kisamatkoja on tiuhaan. Harrastuksen malli on tullut sukulaisilta, ja harrastus on ollut osa tytön elämää pienestä saakka; hän esimerkiksi merkitsee ensimmäiset kilpailunsa elämänjanalle. Urheilullista identiteettiä tukevat vahvasti siis sekä vertaisryhmä että perhe.

Identiteetin määrittäminen urheilun kautta näkyy myös tytön tulevaisuudensuunnitelmissa, sillä suunnitelma hakeutua kotipaikkakunnan lukioon mahdollistaa harjoittelumahdollisuuksien optimoinnin ja opiskelun yhdessä tutun treenikaverin kanssa. Tyttö kuvaa itseään hyvin kilpailuhenkisenä, mutta samalla hän toisinaan ahdistuu kilpailujännityksestä ja tuntee suuria paineita menestyä myös koulussa ja muilla elämän osa-alueilla. Tulevaisuuden tavoitteet opintojen ja työelämän suhteen ovat korkealla, ja myös perheen odotukset menestymiseen ovat kovat. Kova vaatimustaso ja kurinalaisuuden edellytys tuottavat identiteetin rakentamiseen myös paineita ja ristiriitaisuuksia. Vaikka urheilu on merkittävä osa tytön itsemäärittelyä, aina sen vaatima kurinalaisuus ei ole helppoa, ei myöskään nuorten ”joukosta erottautuminen”. Harrastus kun johtaa myös muihin elämäntapavalintoihin, kuten ajankäytön säätelyyn ja päihteettömyyteen, mikä ei nuorten ryhmissä ole itsestäänselvää. Siksi tyttö kokee yksilöllisen identiteettinsä osin irtautuvan paikalliskulttuurisista nuoruuden määrittelyistä.

H1: Mites tuntuu, että se vaikuttaa jotenki muihin ihmissuhteisiin, ku alkaa seurustelea?

T7: No ei se mulla oikeestaan muuta ku se, että... Ei se niinku ihmissuhteisiin vaikuta, vaan mulla ei meinaa enää olla aikaa, ku mulla on niin paljon reenejä. Kymmenen reeniä viikossa, ni se on aika paljon ja sit tulee välillä niinku semmonen, että ei tunnu, että on aikaa niinku kenellekään, ku on niin paljon niinku just sitä, että pitää harjotella.

H1: Tuleks koskaan sit semmonen fiilis, et hitsi emmä nyt lähekään harjottelee, että mä meenki nyt mielummin (=poikaystävän nimi) kanssa tai jonku kaverin kanssa?

T7: Joo. Joskus niinku tuntuu siltä, et ku ite on sellanen, että harjottelee paljon ja on niinku tämmönen, ettei juo ja... Ni joskus tuntuu, että tämmönenkö se mun nuoruus nyt on. Että en mä saa mitään uusia kokemuksia, jos mä en koskaan oo mun kavereiden kanssa, vaan aina vaan harjottelen, nii joskus se rupee tympimään.

Toinen alakulttuurisen identiteettitulkinnan mahdollistava esilletulo liittyy cosplay -harrastukseen, jonka harrastajat pukeutuvat esimerkiksi manga-, sarjakuva- tai peliaiheisiin asuihin. Eräs tytöistä kertoo käyvänsä silloin tällöin cosplay -tapahtumissa sellaisen ystävänsä kanssa, joka ala-asteikäisenä on muuttanut kaupunkiin. Kiinnostus harrastukseen on syntynyt ystävän kautta, ja harrastus liittyy nimenomaan tämän ystävän kanssa olemiseen. Yhteisestä kiinnostuksen kohteesta on siten välimatkasta huolimatta löytynyt tyttöjen ystävyyttä ylläpitävä asia, ja myös paikka, jossa tuottaa itselle merkityksellisiä identiteetin elementtejä.

T6: No siis tota, yleensä sanotaan et se on kaikkee semmonen japanilainen anime- ja mangatapahtuma ja tämmönen mutta sinnä jossain keksitään, vaikka muumeista tai jostakin, niin otetaan joku lempihahmo ja sitten tehdään niitä asuja ja tälleen niinku et, aina eläydytään siihen hahmoks ja mennään sinne tapahtumaan ja kaikkee. On ihan mukavaa.

(...)

H1: Joo. Ja sitten sun kaveri on kans joku hahmo ollu vai.

T6: Joo.

H1: Joo. Nii et sekin yhdistää teitä nyt sitten. Mistä sää keksit tän cosplayn?

T6: Tää on mun se kaveri kuuli sen keverin isosiskolta silloin joskus 2011 tai jotain, aika kauan aikaa siit on.

Toisin kuin urheiluharrastus, cosplay ei kuitenkaan määritä tytön koko identiteettiä, elämäntapaa tai sosiaalista paikkaa, vaan näyttäytyy enemmänkin ”uusheimoisuutena” tai roolisukkulointina, jossa toiminnan konteksti on olennainen. Kysessä ei ole identiteetti tai tyyli, jota ilmennettäisiin arjessa tai jonka avulla otettaisiin jollain tavoin kantaa. Cosplay-identiteetti ei kuulu kotipaikkakunnalle, vaan se toteutuu sosiaalisen identiteetin osana, erityisessä kulttuurisessa viitekehyksessä, kaupungissa ja vertaisten joukossa. Kun haastattelija pyytää, voisiko tyttö joskus tulla haastatteluun asuun pukeutuneena, vastaus on ”*En varmana!*”. Cosplay-kulttuuri toteutuu usein juuri tapahtumakeskeisesti, mutta tässä tapauksessa kulttuurinen ero arkeen on erityisen suurta. Sen sijaan erilaisia arjessa esille tulevia identiteettipääomia harrastus varmasti tuottaa. Kuten alla oleva sitaatti tuo esiin, myöskään tässä yhteydessä nettiyhteisöön suuntautuminen ei näytä erityisen merkitykselliseltä osalta identiteettityötä, vaan aineiston tytöille tyypilliseen tapaan harrastus tapahtuu reaali maailmassa osana henkilökohtaisesti solmittuja vuorovaikutussuhteita.

H2: Ja sehän on semmonen kiva mitä voi niinku tehdä sillai tai missä niinku isot nettiyhteisöt varmaan vai?

T6: Ja sit siellä tosi palon tutustuu uusiin ihmisiin ja kaikkee, tuolla Traconissa on semmonen offeri-tappelu, et siinä otetaan niinku pehmustetut aseet ja sit pitää tapella toisiaan vastaan ja kaikkee.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuorisoa ja nuorisokulttuureja käsitteellistettäessä on ajateltu, että kaupunkikeskustojen ulkopuoliset nuoret ovat keskeisten sosiaalisten, taloudellisten ja kulttuuristen pääomien ulottumattomissa ja ulkopuolella. Kaupunkimainen nuoruus on toiminut itsenäistymisen, identiteettityön ja postmodernin individualisaation eetoksen ideaalina, ja keskeiset nuoruuden ilmenemismuodot ovat liittyneet kaupunkeihin sekä toiminnallisina paikkoina että symbolisesti tavoiteltavina elämänalueina.

Tutkimuksessani olen tarkastellut maaseudulla asuville tytöille merkityksellisiä arjen paikkoja ja sosiaalisia suhteita, joissa he rakentavat identiteettiään. Keskeistä on ollut ymmärtää

identiteettityön sosiaalinen luonne: miten tytöt määrittelevät itseään suhteessa erilaisiin yhteisöihin ja ryhmiin, ympäristöönsä ja kulttuuriin. Tutkimukseni avaa erityisesti nuorten vertaissuhteiden ja erilaisten nuorisokulttuuristen käytäntöjen merkitystä identiteetin rakentumisessa. Keskeistä on ollut tuoda näkyville myös paikkaan liittyviä sosiaalisia ulottuvuuksia. Tutkimuksessani identiteettityö liittyy paikallisesti ainutlaatuisiin kulttuurisen käsitteellistämisen tapoihin, jotka tarjoavat tytöille kuulumisen tiloja sekä erilaisia identiteettipääomia ja välineitä vastata nuoruuteen liittyviin kulttuuriin odotuksiin. Tutkimukseni arjensosiologinen ote yhdistää yksilöllisen kokemusmaailman sosiaaliseen, rakenteelliseen ja poliittiseen. Siksi oman arkensa keskiössä tytöt eivät millään tavoin ole ”reunalla”, vaan elävät arkeaan aktiivisia valintoja tehden ja olosuhteita ja ympäristöään muokaten.

Tutkimukseni vastaa sitä oletusta, että sosiaalisena kontekstina maaseutu asettaa tyttöjä sellaisiin kulttuuriin positioihin, joita kaupunkikeskeinen nuorisotutkimus ei ole kattavasti pystynyt tunnistamaan. Keskeinen havainto on, että sosiaalisten suhteiden ja nuorisokulttuuristen käytäntöjen kautta tyttöjen arjen toimintaympäristöissä syntyy sellaisia resursseja, joilla on merkitystä tyttöjen arkiselle olemiselle ja hyvinvoinnille. Ystävyksiin ja muihin sosiaalisiin suhteisiin liittyvä vastavuoroisuus, jakaminen ja emotionaalinen sitoutuminen tuottaa tytöille erilaisia identiteettipääomia. Tiivis suhde parhaan ystävän kanssa, elämäntapainen kiinnittyminen harrasteryhmään, eläinrakkaus sosiaalisesti jaettuna kokemuksena tai seurustelun kautta avautuva kulttuurinen itsemäärittelyn tila ovat esimerkkejä tavoista tuottaa mielekkäitä elämänsisältöjä ja saada aineksia itsemäärittelyyn, mutta ratkaista myös yhteiskunnan rakenteista ja kulttuurisista odotuksista johtuvia haasteita ja niistä kumpuavia identiteettiristiriitoja. Tällainen nuorisokulttuureiden ja nuorten vertaissuhteiden hyvinvointia tuottava näkökulma on tärkeä; onhan nuorisotutkimuksen traditio rakentunut pitkälti ongelmalähtöisyyteen ja tarpeeseen kontrolloida nuoria.

5.1 Paikkaan sidottu itsemäärittely

Tutkimusaineistoni kietoutuu vahvasti paikkoihin, välimatkoihin ja kulkemiseen, mutta myös sellaisiin kulttuuriin ja symbolisiin merkityksiin, jotka määrittävät eri paikkoja ja tuottavat niihin kiinnittävää paikallisuutta. Paikan fyysiset ja sosiaaliset ulottuvuudet asettavat raamit, jotka vaikuttavat esimerkiksi vertaissuhteiden syntymisen dynamiikkaan ja viiteryhmissä mahdollisiin toimintoihin. Mahdollisuuksineen ja rajoituksineen paikat tulevat esiin toiminnallisina alustoina, mutta myös tunnesiteinä ja itsen määrittelemisenä eri paikkojen

kautta. Tyttöjen on rakennettava omaa identiteettiään suhteessa eri paikkojen ilmentämiin symbolisiin merkityksiin, missä olennaisena tekijänä näyttäytyvät sekä ihmissuhteet että paikalliseen nuoruuteen kuuluva ”lähtemisen ja jäämisen” problematiikka.

Tyttöjen arjen ajallis–paikalliset kytkökset ovat selkeitä: arki raamittuu koulupäivien ja kulkemisten mukaisesti ja on varsin ennustettavaa. Etenkin sivukylillä välimatkat ja kulkemismahdollisuuksien puute tekevät kodista tyttöjen keskeisen toimintaympäristön. Spontaaneita vaihteluita tähän rytmiin harvoin tulee, sillä toimintoja mahdollistavat resurssit on yleensä suunniteltava ja sovittava etukäteen. Identiteettityössä tytöt kuitenkin myös haastavat ja onnistuneesti ylittävät paikkaan liittyviä sidonnaisuuksia. Tämä tapahtuu liikkumalla sekä fyysisesti, virtuaalisesti että symbolisesti eri paikkojen ja yhteisöjen välillä, tai orientoitumalla kulttuurisesti ulospäin. Monia arjen aika- ja paikkaulottuvuuksia myös tehdään uusin tavoin funktionaalisiksi: koti tai koulumatka toimivat vertaissuhteiden ylläpitämisen paikkoina, ja mielekkäitä harrastamisen mahdollisuuksia löydetään kotoa ja lähiluonnosta.

Vaikka kaupunki ja oma kotipaikkakunta näyttäytyvät erilaisina, niiden välistä voimakasta vastakkainasettelua esiintyy haastatteluaineistossa vain vähän. Voi ajatella, että sellaiset kuvaukset, joissa omalla kotipaikkakunnalla todetaan olevan ”ei mitään”, vertautuvat kulttuurisesti paikkoihin, joissa mahdollisuuksia on enemmän, siis kaupunkiin. Paikkaan kiinnittyvien nuorisokulttuuristen jäsenyyksien sekä erilaisten identiteettipääomien kautta tytöt voivat kuitenkin luoda arjestaan tyydyttävän kulttuurisen tilan, eikä juuri nyt missään muualla välttämättä olisi paremmin. Paikalliskulttuuriin kiinnittymisestä kertoo myös jo opiskelemaan muuttaneiden nuorten palaaminen viikonloppuisin kotipaikkakunnilleen, jolloin tärkeinä näyttäytyvät paitsi ihmissuhteet, myös paikallisissa vertaisryhmissä rakentuneet yhdessä olemisen tavat.

Jotakin identiteetin ja paikan välisestä sosiaalisesta kytköksestä kertoo se, kuinka vakavasti tytöt pohtivat omaa kaupunkisuhdettaan ja omaa ”soveltuvuuttaan” kaupunkiin. Tyttöjen kaupunkisuhteissa ja kaupunkiin suuntautumisessa on havaittavissa selkeitä eroavaisuuksia. Kaupunki itsemäärittelyn elementtinä ja tavoiteltavana kulttuurisen nuoruuden tilana näyttäytyy tutkimuksessani satunnaisena ja merkityksiltään vaihtelevana, ja siihen vaikuttavat erityisesti ne sosiaalisen samastumisen mahdollisuudet, joita kaupungissa asuvat ystävät tai sisarukset tuottavat. Kun paikallisuus on voimakkaasti osa nuoren identiteettiä, esimerkiksi opiskelu vieraalla paikkakunnalla ja ystäväverkoston hajoaminen voivat tuntua

ylitsepäsemättömän vaikeilta. Mitä lähemmäksi nuori kulttuurisesti identifioituu kaupunkiin, sitä luontevammalta sinne hakeutuminen tuntuu. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että affektiivisesti kotipaikasta irrottautuminen olisi merkityksetöntä tai helppoa tai että lähtemisellä olisi vaikutuksia vain yksilön elämään. Lähtemisellä ja jäämisellä on aina myös sosiaalinen ulottuvuus, ja sekä lähtevien että jäävien asemat on neuvoteltava uudelleen.

Maaseutunuoruuteen liitetyn liikkuvuuspakon eri elementit voi tunnistaa aineistostani vahvasti. Tyttöjen arjen ajallis-paikallisiin olosuhteisiin vaikuttavat sekä globaalit talous- ja työelämän kehityskulut että esimerkiksi erilaiset nuoriso- ja hyvinvointipoliittiset ilmaukset. Ne tulevat välillisesti esiin perheiden erilaisina elämisen mahdollisuuksiin liittyvinä epävarmuuksina ja kapeikkoina, ja suoremmin harvenevana oppilaitosverkostona, nuorten katkonaisina koulupolkuina ja liikkuvina ihmissuhteina. Nuorten ajatellaan hakeutuvan kaupunkeihin myös symbolisesti elämäntyyliinsä tai arvostustensa kautta. Keskeinen liikkuvuudet esille tuova tapahtuma on peruskoulun jälkeinen opiskelusiirtymä. Se näyttäytyy taitekohtana, jossa paikkaan ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvät kiinnittymiset sekä identiteetin kulttuuriset orientaatiot tulevat erityisen näkyviksi. Yksilöllisen siirtymän ohella kyse on myös paikallisesti tunnistetusta lähtemisen kulttuurista, johon erilaiset kulttuuriset käytännöt kuitenkin tuottavat toimintamalleja ja ratkaisuja.

5.2 Identiteettipääomien jakaminen

Yksi tutkimuskysymyksistäni liittyy identiteettityössä tarvittaviin pääomiin, joita sosiaalisissa suhteissa ja nuorisokulttuurisissa käytännöissä syntyy. Niiden avulla erilaisia ”julkisia ongelmia” ja rakenteellisia esteitä ratkotaan tai loivennetaan. Tyttöjen arjessa on nähtävillä sellaisia sosiaalisuuden ja toiminnan muotoja, jotka lieventävät esimerkiksi välimatkojen ja puuttuvien palveluiden aiheuttamia haasteita. On kulttuurisesti järkevää viedä vertaissuhteet ja vapaa-ajan toiminnat kodin piiriin, mahdollistaa hengailu tai harrastaminen kaverikyläilyn kautta tai hyväksyä nuorisoryhmien jäseniksi hyvin eritaustaiset nuoret. Keskeistä on erilaisista resursseista ja pääomista neuvottelu ja niiden jakaminen sekä yhteisöllisyyden tuottamat mahdollisuudet. Myös ystävät, perheenjäsenet ja suku ovat tärkeässä roolissa erilaisten identiteettipääomien tuottajina. Tässä valossa postmoderni individualismi asettuu varsin kollektiiviseen kehukseen.

Etenkin sivukylillä asuvilla nuorilla pitkät etäisyydet ja kulkemiseen liittyvä vaivannäkö sijoittavat monet toiminnot kotiin. Kotona olemisessa ei aina kuitenkaan ole kyse sosiaalisesta vetäytymisestä, sillä koti on myös paikka, jossa tavataan ystäviä, usein melko tiiviistikin, tai jossa seurustelukumppanin kanssa oleminen on tavallista. Nuoret käyttävät kodin tilaa luovasti ja omaa identiteettipääomaansa vahvistaen: kodin askareista voidaan löytää itselle mieleistä vapaa-ajan tekemistä ja lähellä oleva luonto valjastaa voimavaraksi. Kodin eläimet ovat useimmille tytöille hyvin tärkeä osa identiteettiä sekä vapaa-ajan toiminnan sisältönä, tunnesiteiden kautta, että sosiaalisen jakamisen välityksellä. Toki kotona olemisen pakottavuuteen myös turhaudutaan.

Jatko-opintoihin liittyvissä valinnoissa sukulaiset ja ystävät ovat turvatekijöitä, jotka tuovat resursseja itsenäisen asumisen aloittamiseen tai opiskelukaupungin symboliseen haltuun ottamiseen. Ystävien merkitys opiskeluvaihtoihin ja niihin liittyvissä elämänmuutoksissa on hyvin keskeinen. Kotiseudulta pois muuttamiseen haetaan tukea tekemällä koulutusvalinnat yhdessä ystävän kanssa, ja etsimällä yhteinen asunto tai asuntolapaikka. Samalla identiteettiin voidaan kiinnittää tietynlaista pysyvyyttä tai samuutta. Yhteisessä koulutusvalinnassa samankaltaisen koulutusorientaation olemassaolo ei aina ole ilmiselvää tai ensisijaista, ja toisinaan valintoja saattaa voimakkaasti ohjata sekä turvatekijöiden varmistaminen, että opiskelukaupunkiin liittyvä yhteinen orientaatio. Nuorten kulttuurisessa koodistossa kyse on kuitenkin norminmukaisesta toiminnasta. Yksilölliseksi miellettyyn koulutussiirtymään yhdistyykin runsaasti sosiaalisia ja paikalliseen kulttuuriin liittyviä elementtejä.

Arjessa ja paikallisesti rakentuvia identiteettipääomia voi tulkita myös sukupuolinäkökulmasta. Emotionaalinen kiinnittyminen ja hoiva ovat asioita, jotka usein on liitetty naissukupuoleen, samoin toimiminen kodin ja yksityisen piirissä. Tutkimuksessani sosiaaliset suhteet ovat keskeinen tyttöjen identiteettityön väline ja heitä paikalliseen kulttuuriin liittävä tekijä, mutta myös tärkeä luovuuksien ja ratkaisujen lähde. Tyttöjen emotionaalinen kuuluminen ei ole vain passiivista, vaan tytöt käyttävät sosiaalisia suhteitaan aktiivisesti erilaisten toimintamahdollisuuksien tuottamisessa, ja neuvottelevat erilaisista ehdoista vastavuoroisesti. Kun kotipaikkakunnalta pois muuttaminen asettaa tytöt affektiivisen irtautumisen eteen, he hakevat ratkaisuja sosiaalisten suhteiden kautta, ja ystävät tuovat pysyvyyttä identiteettiin. Tässä yhteydessä esiin tulee myös niin sanotun vastuurationaalisuuden (esim. Anttonen 1997) elementtejä, kun tytöt pyrkivät toimimaan

itsensä lisäksi myös muut huomioiden. Itsenäistymisensä yhteydessä he esimerkiksi kantavat voimakasta emotionaalista huolta lapsuudenkotiin jäävistä pikkusisaruksistaan.

On mahdollista, että tyttöjen arjen toimintaympäristöissä syntyvät identiteettipääomat tuottavat myös sellaista kulttuurista kompetenssia, joka yleisesti tukee myöhäismodernissa yhteiskunnassa toimimista. Tytöt esimerkiksi kokevat kotipaikkakunnalla järjestettävän vapaa-ajantoiminnan niukkana tai sopimattomana itselle. Siksi he tuottavat itse näitä sisältöjä, ja vaikkapa kerhotoimintaa ohjaamalla luovat uusia resursseja koko yhteisön käyttöön. Samalla he kasvattavat omaa identiteettipääomaansa, ja hankkivat myös nykyisillä opinto- ja työmarkkinoilla arvostettuja taitoja. Ehkäpä myös siirtymiin ja liikkuvuuspakkoihin löydetty onnistuneet ratkaisut tuottavat joustavuutta, sukkuloimisen taitoa ja kykyä mukautua esimerkiksi nykyiseen pirstaleiseen työelämään.

5.3 Poikkeamia postmodernista

Nuorisotutkimuksen traditio on toiminut tutkimukseni keskustelukumppanina. Pyrkimäni tavoittamaan tyttöjen identiteettityölle merkityksellisiä teemoja, olen peilannut havaintojani erityisesti postmoderneihin nuoruuden tulkintoihin. Näyttää kuitenkin siltä, etteivät kaikki nykynuoruuteen usein liitetyt määreet sovellu tutkimustulosteni perustelemiseen, ja toisinaan tyttöjen kokemusmaailma asettuu jopa hyvin etäälle näistä selitysmalleista. Kenties syytä voi hakea postmodernin yhteydestä urbaaniin, tai siitä, etteivät laajat selitysmallit riittävän hienovaraisesti kykene tunnistamaan paikallisesti mielekkäitä ja merkityksellisiä toiminnan tapoja.

Postmoderni nuoruus pitää sisällään ajatuksen keveästä kiinnittymisestä ryhmäjäsenyyksiin ja sosiaalisiin verkostoihin. ”Uusheimoinen” yhteisöllisyys perustuu subjektin itsensä määrittelemiin kiinnityksiin, kuten jaettuihin kiinnostuksen kohteisiin, tyyliin tai muihin vetovoimaan perustuviin tekijöihin. Rakenteelliset ehdot menettävät merkityksensä, kun yksilö voi itse valita, kenen seuraan hakeutuu. Omassa tutkimuksessani tytöt kiinnittyvät varsin yhtenäiseen kulttuuriseen kehykseen. Yhteiset toiminnan paikat ja osallistujien rajallinen määrä ja tunnettuus toimivat rakenteellisesti tukien paikallisuuteen perustuvaa kulttuurista jakamista ja identiteettien kiinnittymistä tähän kontekstiin. Nuorten kulttuuri on sosiaalisesti varsin yhtenäinen, ja esimerkiksi erilaiset ryhmäkudokset rakentuvat sosioekonomisten rajojen yli. Kulttuurisesti hyödyllistä lisäksi on, jos vertaissuhteisiin

kiinnitytään niin tiiviisti, että niitä voidaan käyttää pääomina esimerkiksi suhteessa erilaisiin liikkuvuuksiin.

Kun osallistujia on vähän, nuorten ei ole kannattavaa rajata itseään ulos erilaisista ryhmäjäsennyksistä liian tiukoin ehdoin. Vaikka esimerkiksi oma käsitys juhlimiskulttuurista poikkeaisi muista ryhmän jäsenistä, toimijoiden rajallinen määrä kannustaa mukauttamaan omaa toimintaa vastaamaan kulloistakin viiteryhmää. Se ei kuitenkaan tarkoita, että ryhmäjäsennykset olisivat vähemmän tärkeitä tai vaihdettavissa tai että oman toiminnan muokkaaminen merkitsisi identiteettiikiinnityksistä luopumista. Vastavuoroisesti ryhmissä nimittäin hyväksytään monenlaiset nuoret. Tässä mielessä nuorten olemisen tapa on myös individualistista: jokainen saa olla mitä haluaa.

Nykyistä nuorten sukupolvea on kuvattu internetin lävistämänä ja nuorten kulttuureita nopeatempoisina, medioituneina ja teknologisoituneina. Kulttuuriset virtaukset kulkevat ja vaihtuvat nopeasti, ja nuoret ovat valtavan viriketulvan äärellä ja mitä suuremmassa määrin kaupallisuuden kohteina. Globaalien kulttuurivirtausten pyörteissä erilaisia tyylioliittisia valinnan vaihtoehtoja on runsaasti tarjolla, mikä yhdistyy identiteettien rakentamiseen kuluttamisen ja itsen esittämisen kautta. Tässä tutkimuksessa kuluttaminen tai tyylioliittiset kannanotot eivät näyttäyty merkityksellisenä tapana nuoruuden ryhmäjäsennyksien tuottamisessa tai merkittävänä tekijänä tyttöjen itsemäärityksessä. Yksilöllisen erottautumistekniikan sijaan kulttuurinen kuluttaminen voi sen sijaan toteutua vertaissuhteissa jaettuna kokemuksellisuutena, joihin liittyviä ilmaisuja tulee eniten esiin kaupunkikontekstiin liittyvissä piipahteluissa.

Globaalien ja virtuaalisten maailmojen sijaan tyttöjen toiminta-areenat näyttävät ennen kaikkea fyysisinä ja hyvin paikallisina. Teknologioiden käyttö liittyy sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen, mutta vain jos myös kasvokkainen kontakti on aktiivisesti olemassa. Identiteettityössä sosiaalinen media näyttää hyvin vähämerkityksellisenä, jopa negatiivisena asiana. Sen sijaan teknologia saattaa toimia itsemäärityksen välineenä siten, että esimerkiksi peliharrastus on reaali maailman vertaissuhteissa jaettu kiinnostuksen kohde. Yhteiskunnan teknologisoituminen ei välttämättä myöskään ylety tyttöjen perheisiin tai kouluun, sillä tarvittavat välineet ja kaivattu opetus saattavat puuttua, eivätkä tytöt aina siksi saa toiveidensa mukaista tukea identiteettityölleen.

Nuoruuden kehitystehtävänä nähdään itsenäistyminen vanhemmista ja lapsuuden perheestä. Tutkimuksessani tyttöjen siteet vanhempiin ja perheenjäseniin sekä laajemmin omaan sukutaustaan ovat tällä hetkellä monin tavoin merkityksellisiä ja kiinteitä. Tunnesiteen lisäksi perhe ja suku tuottavat mahdollisuuksia suhteessa kulttuurisiin kuluttamisen ja kuulumisen paikkoihin. Itsenäistymisen ja irtautumisen sijaan paikallinen kulttuuri siis pikemminkin tukee tyttöjä tiiviisiin perhesuhteisiin. Myös tilallinen kiinnittyminen oman identiteetin kautta on tavanomaista. Koti on tärkeä ihmissuhteiden vuoksi, mutta myös fyysisenä tilana siihen voidaan liittyä emotionaalisesti. Kotipaikkakuntaan nuoria kiinnittää erityisesti vertaissuhteissa jaettu merkityksellisyys, mikä paikallisesti liittyy esimerkiksi lähikouluun ja hengailupaikkoihin. Näistä näkökulmista globaali liikkuvuus tai tilallinen sukkulointi näyttävät vierailta.

Postmoderni käsitys nuoruuden pidentymisestä sisältää mahdollisuuden itsetutkiskeluun ja identiteetin rakentamiseen entistä pidemmälle aikuisuuteen. Erilaiset kokeilut ja uudet alut ovat sosiaalisesti aikaisempaa hyväksyttävämpiä, oli kyse sitten ammatinvalinnasta, työuran luomisesta tai parisuhteeseen vakiintumisesta. Maaseutujen nuoret ovat monien valintojensa edessä jo nuorena kuitenkin hyvin kokonaisvaltaisesti. Tässä hetkessä ammatinvalinta edellyttää tytöiltä kykyä ottaa haltuun uusi asuin- ja liikkumisympäristö sekä fyysisenä että kulttuurisena toimintaympäristönä, itsenäisen asumisen ja rahan käytön hallintaa sekä kykyä luoda uusia sosiaalisia suhteita ja määritellä uudelleen vanhoja. Odottaminen, kokeileminen tai uudelleen valitseminen ei välttämättä ole mahdollista, sillä useisiin eri elämän osa-alueisiin liittyvät muutokset tapahtuvat ajallisesti yhtä aikaa ja kytkeytyvät vahvasti toisiinsa. Identiteettityön kannalta se tarkoittaa monenlaisten ristiriitojen ratkaisemista ja itsen määrittelemistä monin tavoin uudelleen.

5.4 Lopuksi

Tutkimukseni on laajalla pensselillä sivelty laadullinen kuvaus maaseudulla asuvien tyttöjen paikallisesta ja kulttuurisesta arkitodellisuudesta. Se kuvaa ehkä jollain tavoin objektiivisia olosuhteita, mutta pyrkii tunnistamaan niiden subjektiivisen mielen ja sosiaalisen merkityksen. Se luo ainutlaatuisen tutkimuksellisen katseen keskisuomalaiseen nuorisokulttuuriseen maisemaan, joka monista yhtäläisyyksistään huolimatta eroaa esimerkiksi ”hylkysyrjäläisistä” mentaalisisista ja maantieteellisistä syrjään jäämisen kuvauksista. Nuoruudet eivät ole samanlaisia edes maaseutu -kategoriaan niputtamalla. Avaamalla nuorten sosiaalisesti jakamaa merkityksellistä mielenmaisemaa ohi pakottavina

näyttäytyvien reunaehtojen, voidaan tavoittaa jotakin sellaista, joka tuottaa olemassaololle merkityksiä ja mieltä. Siksi tutkimukseni lopulliset toteamat löytävät myös monenlaisia luovuuksia ja voimavaroja.

Mahdollisissa jatkotutkimuksissa tämän tutkimuksen esiin nostamia teemoja olisi hyvä tarkastella yksityiskohtaisemmin esimerkiksi ryhmäjäsenyyksien rakentumisen osalta. Perheprofiilien tarkentuessa perheiden erilaisten resurssien, pääomien ja arvostusten merkitys tyttöjen elämänvalintoihin voi avautua kiinnostavalla tavalla tutkimuksen kohteeksi. Myös sukupuoli ansaitsisi tarkemman tarkastelun, esimerkiksi suhteessa tyttöihin ja poikiin kohdistuviin sosiaalisiin odotuksiin, tai asemaan perheessä ja sisarusarjassa. Mielenkiintoista olisi myös tutkia lähtemisen ja jäämisen dynamiikkaa sekä yhteisöllisesti että nuorten henkilökohtaisena strategiana. Elämäkulun näkökulman mukaan ottaminen teksisi mahdolliseksi tarkastella erilaisia identiteettipääomia ja kompetensseja muuttuneissa olosuhteissa, samoin erilaisia kulttuurisen liittymisen mekanismeja. Tutkimuksellisessa katveessa ovat myös maaseutujuurilleen palaavat nuoret aikuiset. Liikkuvuuspakon eri elementtien näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä olisivat, kuinka paluumuuttoa tekevä nuori yhdistää erilaiset identiteetin elementit eheäksi kokonaisuudeksi ja kuinka paikkaan ja yhteisöön liittyvät suhteet muotoutuvat uudelleen.

Sekä ”maaseutu” että ”kaupunki” ovat fyysisen sijaintinsa ohella myös käsitteellisesti tuotettuja kategorisointeja. Käsitteellistämisellä on vaikutuksensa sekä tutkimuskenttään, että taloudelliseen ja poliittiseen toimintaan. Taloudellisten suhdanteiden vaihtelut ja poliittisten päätösten merkitykset koskettavat kaikkien nuorten elämää, mutta seuraukset voivat olla yllättäviä ja ei-toivottuja, mikäli paikallisten olosuhteiden moninaisuus unohdetaan. Nähtäväksi jää, missä määrin Nuoret ajassa -hankkeen ja muun paikallisuuden tunnistavan tutkimuksen kautta on mahdollisuuksia vaikuttaa eri puolella Suomea asuvien nuorten elinolosuhteisiin ja toiminnan mahdollisuuksiin.

Ajatus nuoruudesta yksipuolisesti vain kaupunkikeskustoihin liittyvänä ilmiönä jättää varjoon tuhansien niiden ulkopuolella asuvien nuorten elämänpiirit, resurssit ja rajoitukset sekä monin tavoin merkitykselliset sosiaaliset kudelmät. Paikallisuuden merkityksen tunnistaminen sekä sukupuolen ja muiden sosiaalisten kategorisointien huomioiminen ovat nuorisotutkimuksen keskeisiä keinoja tuoda esille nuoruuden moninaisuutta. Itseymmärryksen kannalta ne voivat kannustaa tarkastelemaan myös entistä hienosyisemmin keskeisiä nuoruuteen liittyviä oletuksia.

LÄHTEET

- Aaltonen, S. & Honkatukia, P. 2002. Johdanto. Tyttöyden monet tulkinnat. Teoksessa Aaltonen, S. & Honkatukia, P. (toim.). Tulkintoja tytöistä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 27. Tammer-Paino Oy. Tampere, 7–18.
- Aaltonen, S. & Kivijärvi, A. & Peltola, M. & Tolonen, T. 2011. Ystävyudet. Teoksessa Määttä, M. & Tolonen, T. (toim.). Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 112, Tiede. Hakapaino. Helsinki, 29–56.
- Aapola, S. 1991. Ystävyyskeinulauta. Helsinkiläistyttöjen ystävyyskulttuurista. Tasa-arvojulkaisuja, sarja D: Naistutkimusraportteja 2/1991. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Aapola, S. & Gonick, M. & Harris, A. 2005. Young Femininity. Girlhood, Power and Social Change. Palgrave Macmillan.
- Aapola-Kari, S. 2016. Nuoret ajassa – laadullinen seurantatutkimus nuorista. Hanke-esittely, OKM 21.4.2016.
- Aapola-Kari, S. & Pöysä, V. 2017. Nuoret ajassa - kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen nuorisotutkimuksen erityiset haasteet. Puheenvuoro. Nuorisotutkimuspäivät. Oulun yliopisto 3.11.2017.
- Anttonen, A. 1997. Feminismi ja sosiaalipolitiikka. Tampere University Press. Tampere.
- Armila, P. 2016. Hylkysyrjäläisnuorten arjen rytmit ja piirit. Teoksessa Armila, P. & Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.). Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämäraameja ja tulevaisuudenkuvia harvanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 178. Unigrafia. Helsinki, 60–73.
- Armila, P. 2018. Kauas on pitkä matka: Tutkimuksentekoa kylien katveessa. Teoksessa Honkatukia, P. & Kiilakoski, T. 2018. Kuinka tutkia nuoria ja nuorisotyötä. Vastapaino. Tampere, 171–181.
- Armila, P. & Hartikainen, E. & Halonen, T. 2016. Hylkysyrjän evakuoitu nuoruus? Teoksessa Armila, P. & Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.). Reunamerkitöjä hylkysyrjästä. Nuorten elämäraameja ja tulevaisuudenkuvia harvanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 178. Unigrafia. Helsinki, 135–137.
- Beck, U. & Giddens, A. & Lash, S. 1995 (1994). Nykyajan jäljillä: Refleksiivinen modernisaatio. Vastapaino. Tampere.

- Bennett, A. 2004. *Virtual Subculture? Youth, Identity and the Internet*. Teoksessa Bennett, A. & Kahn-Harris, K. *After Subculture. Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. Palgrave Macmillan, 162–172.
- Bennett, A. 2005. In Defence of Neo-tribes: A Response to Blackman and Hesmondhalgh. *Journal of Youth Studies* 8:2, 255–259.
- Bennett, A. 2011. The post-subcultural turn: some reflections 10 years on. *Journal of Youth Studies* 14:5, 493–506.
- Blackman, S. 2005. Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism. *Journal of Youth Studies* 8:1, 1–20.
- Bourdieu, P. 1984 (1979). *Distinction. A Social Critique of Judgement*. Harvard University Press. Cambridge.
- Buckingham, D. & Bragg, S. & Kehily, M.J. 2015. Rethinking youth cultures in the age of global media: a perspective from British youth studies. *Journal of Childhood and Adolescence Research Heft* 3:2015, 265–277.
- Butler, J. 1993. *Bodies that Matter: on the Discursive Limits of "Sex"*. Routledge. New York.
- Cieslik, M. 2003. Introduction: Contemporary Youth Research: Issues, Controversies and Dilemmas. Teoksessa Bennett, A. & Cieslik, M. & Miles, S. *Researching Youth*. Palgrave Macmillan. 1-10.
- Côté, J. 2005. Identity capital, social capital and the wider benefits of learning: generating resources facilitative of social cohesion. *London Review of Education*, 3:3, 221–237.
- Côté, J. 2014. *Youth Studies. Fundamental Issues and Debates*. Palgrave Macmillan.
- Côte, J. & Levine, C. G. 2009. *Identity Formation, Agency, and Culture. A Social Psychological Synthesis*. Psychology Press. New York.
- Côté, J. & Levine, C. G. 2016. *Identity Formation, Youth, and Development*. Psychology Press. New York.
- Durkheim, E. 1990 (1893). *Sosiaalisesta työnjaosta*. Gaudeamus. Helsinki.
- Erikson, Erik H. 1968. *Identity: Youth and Crisis*. New York. W.W. Norton & Company.
- Erikson, Erik H. 1982. *The Life Cycle Completed*. New York. W.W. Norton & Company.
- Farrugia, D. 2014. Towards a spatialised youth sociology; the rural and the urban in times of change. *Journal of Youth Studies* 17:3, 293–307.

Farrugia, D. 2016. The mobility imperative for rural youth: the structural, symbolic and non-representational dimensions rural youth mobilities. *Journal of Youth Studies* 19:6, 836–851.

Farrugia, D. 2017. Rurality as a Silence of Youth Research: Mobility, Spatiality and Youth. Luento. Nuorisotutkimuspäivät. Oulun yliopisto 2.11.2017.

Farrugia, D. & Wood, B. E. 2017. Youth and Spatiality: Towards Interdisciplinarity in Youth Studies. *Young* 25:3, 209–218.

Furlong, A. 2013. *Youth Studies: An Introduction*. Routledge. London.

Glendinning, A. & Nuttall, M. & Hendry, L. & Kloep, M. & Wood, S. 2003. Rural Communities and Well-Being: A Good Place to Grow Up? *The Sociological Review* 51:1, 129–156.

Goffman, E. 1963. *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*. Englewood Cliffs. Prentice-Hall.

Grönfors, M. 1982. *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. WSOY. Helsinki.

Hall, S. 1999. *Identiteetti. Vastapaino*. Tampere.

Hall, S. 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Lehtonen, M. & Löytty, O. (toim.) *Erilaisuus. Vastapaino*. Tampere, 85–126.

Harinen, P. 2012. Mennään bussilla. Pitkä koulumatka nuorten vapaa-ajan puitteistajana. Teoksessa Pekkarinen, E. & Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.). *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä. Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, Tiede. Unigrafia Oy, Helsinki, 170–179.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus. Helsinki University Press.

Hoikkala, T. 2016. Introduction: Mapping the Field. Teoksessa Hoikkala, T. & Karjalainen, M. (toim.). *Finnish Youth Research Anthology 1999–2014*. Finnish Youth Research Society, Finnish Youth Research Network. Juvenes. Tampere.

Honkatukia, P. 1998. Sopeutuvatko tytöt? Sukupuoli, sosiaalinen kontrolli ja rikokset. *Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja* 152. Helsinki.

Honkatukia, P. 2017. Nuorisotutkimuksen yhteiskunnallinen tehtävä. Nuorisotutkimuksen professorin juhlaluento Tampereen yliopistolla 5.9.2017. *Nuorisotutkimus* 3:2017, 59–64.

Jokinen, A. & Juhila, K. & Suoninen, E. 2016. Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, A. & Juhila, K. & Suoninen, E. Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Vastapaino. Tampere, 25–50.

Keski-Suomi ennakoi. 2018. Tilasto- ja ennakointitietoa Keski-Suomesta. Luettavissa osoitteessa: <http://keskisuomi.info>
Viitattu 25.4.2018.

Kiilakoski, T. 2016. I am Fire but my Environment is the Lighter. A Study on Locality, Mobility and Youth Engagement in the Barents Region. The Finnish Youth Research Society. Publications 179. Printed by Unigrafia. Helsinki.

Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaissuhteissa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 137. Suomen yliopistopaino Oy, Juvenes Print. Tampere. Luettavissa osoitteessa:
<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/68124/978-951-44-9124-5.pdf?sequence=1>
Viitattu 18.5.2018.

Laine, M. (toim.). 2014. Kulttuuri-identiteetti & kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena. Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 8. K-print. Tallinna. Luettavissa osoitteessa:
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/monikulttuurisuus_kansio/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf
Viitattu 1.1.2019.

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloitteleville tutkijoille tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. Gummerus Kirjapaino. Jyväskylä, 26–43.

Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloitteleville tutkijoille tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. Bookwell. Juva, 29–51.

Lehtonen, H. 1990. Yhteisö. Vastapaino. Tampere.

Lähteenmaa, J. 1992. Tytöt jännitystä etsimässä: sukkulointia ja irrottelu. Teoksessa Näre, S. & Lähteenmaa, J. (toim.). Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki, 155–170.

Maffesoli, M. 1994 (1988). The time of the Tribes. The Decline of Individualism in Mass Society. Sage, London.

Marx, K. & Engels, F. 1970. The German Ideology. Lawrence and Wishart. London.

- May, Vanessa. 2011. Introducing a Sociology of Personal Life. Teoksessa May, Vanessa (toim.). *Sociology of Personal Life*. Houndmills. Palgrave Macmillan, 1–10.
- Mills, C. W. 1959. *The Sociological Imagination*. Oxford University Press.
- Myllyniemi, S. 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 92. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Julkaisuja 40. Yliopistopaino Oy, Helsinki.
- Nikoskinen, E. 2011. Mopot ja mopoilu. Tarkastelua ilmiöstä, sen merkityksestä ja asemasta nuorten elämässä. Helsingin kaupunki. Nuorisoasiainkeskus. Julkaisuja 4/2011. Luettavissa osoitteessa:
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38017/978-951-9245-12-6.pdf?sequence=1>
Viitattu 1.1.2019.
- Nuoret ajassa – laadullinen seurantatutkimus nuorista (2016–2025) -hankkeen internetsivut. Luettavissa osoitteessa: <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/hankkeet/nuoret-ajassa>
Viitattu 2.12.2017.
- Ojanen, K. 2011a. Tyttöjen toinen koti. Etnografinen tutkimus tyttökuultuurista ratsastustalleilla. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1319*, Tiede. Helsinki.
- Ojanen, K. 2011b. Katsaus tyttötutkimuksen suomalaiseen historiaan ja keskusteluihin. Teoksessa Ojanen, K. & Mulari, H. & Aaltonen, S. Entäs tytöt. Johdatus tyttötutkimukseen. Vastapaino. Bookwell, Jyväskylä, 9–43.
- Ollila, A. K. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 85. Juvenes Print. Tampere.
- Paasonen, S. 2010. Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa Saresma, T. & Rossi L-M. & Juvonen, T. (toim.). *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino. Tampere, 39–49.
- Perho, S. 2010. Rasistisuus nuorten yhteisöissä. Tutkimus vuosituhaten vaihteen Joensuusta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 103. Helsinki.
- Puuronen, V. 1997. Johdatus nuorisotutkimukseen. Vastapaino. Tampere.
- Puuronen, V. 2005. Methodological Starting Points and Problems of youth research. Teoksessa Helve, H. (toim.). *Mixed Methods in Youth Research*. Publications 60. Finnish Youth Research Network, Finnish Youth Research Society, 15-28. Luettavissa osoitteessa:
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/mixedmethods.pdf>
Viitattu 2.12.2017.
- Puuronen, V. 2006. Nuorisotutkimus. Vastapaino, Tampere.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Tieteenfilosofisia kysymyksiä laadullisen tutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto. Hansaprint.

Puusa, A. & Juuti, P. 2011. Laadullisen lähestymistavan yleistymisen kulttuurinäkökulman myötä. Teoksessa Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Johtamistaidon opisto. Hansaprint.

Pöysä, J. 2010. Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina. Teoksessa Pöysä, J. & Järviluoma, H. & Vakimo, S. (toim.). Vaeltavat metodit. Kultaneito VIII. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu, 331–360.

Roberts, K. 2003. Problems and Priorities for the Sociology of Youth. Teoksessa Bennett, A. & Cieslik, M. & Miles, S. Researching Youth. Palgrave Macmillan, 13–28.

Rossi, L-M. 2010. Sukupuoli ja seksuaalisuus, eroista eroihin. Teoksessa Saresma, T. & Rossi L-M. & Juvonen, T. (toim.). Käsikirja sukupuoleen. Vastapaino. Tampere, 21–38.

Saarikoski, H. 2001. Mistä on huonot tytöt tehty? Tammi. Helsinki.

Saastamoinen, M. 2006. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.). Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere University Press. Sähköinen julkaisu.

Salasuo, M. 2007. Pääkaupunkiseudun nuorisokulttuurinen maantiede. Esimerkkejä elinympäristön nuorisotyölle asettamista ehdoista. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.). Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 77. Hakapaino Oy. Helsinki, 209–223.

Salasuo, M. 2018. Poikkeavia ja patologisia, luokkayhteiskunnan väliinputoajia ja yksilöllisiä identiteetin tuunaajia. Alakulttuuritutkimuksen lyhyt selitys ja historia. Haaste 3:2018.

Luettavissa osoitteessa:

https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste32018/alakulttuuritutkimuksenlyhytselitys_sjahistoria.html

Viitattu 8.10.2018.

Strandell, H. 2005. Lapset, nuoret ja vaikea osallisuus. Teoksessa Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset. Stakes, Helsinki. Kutsuseminaari 2.5.2005.

Työpapereita 4. Luettavissa osoitteessa:

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75146/Tp4-2005.pdf>

Viitattu 2.12.2017.

Sztompka, P. 2008. The Focus on Everyday Life: a New Turn In Sociology. European Review 16:1, 23–37.

Tedre, S. & Pöllänen, P. 2016. Metodologinen urbanismi ja maaseutututkimus. Teoksessa Armila, P. & Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.). Reunamerkitöjä hylkysyryjästä. Nuorten elämäraameja ja tulevaisuudenkuvia harvanasutulla maaseudulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Unigrafia. Helsinki, 125–134.

Tilastokeskus. 2018. Kuntien avainluvut -palvelu. Luettavissa osoitteessa: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=SSS>
Viitattu 25.4.2018.

Tolonen, T. & Palmu, T. 2007. Etnografia, haastattelu ja (valta)positiot. Teoksessa Lappalainen, S. & Hynninen, P. & Kankkunen, T. & Lahelma, E. & Tolonen T. (toim.) Etnografia metodologiana. Vastapaino. Tampere, 89–112.

Tolonen, T. 2010. Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. Nuorisotutkimus 28:2, 3–22.

Tolonen, T. 2014. Nuoret ja vapaa-aika. Ääniluento ja luentodiat. Lapset ja nuoret yhteiskunnassa – luentosarja. Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Tuuva-Hongisto, S. & Pöysä, V. & Armila, P. 2016. Syrjäkyläien nuoret – unohdetut kuntalaiset? Kunnallissalan kehittämissäätio, Tutkimusjulkaisu-sarja nro 99. Luettavissa osoitteessa: <http://kaks.fi/wp-content/uploads/2016/10/Syrjäkyläien-nuoret-unohdetut-kuntalaiset.pdf>
Viitattu 20.3.2018.

Tönnies, F. 1974 (1887). Community and Association. Routledge and Kegan Paul. London.

Urry, J. 2000. Mobile Sociology. British Journal of Society. 51:1, 185–203.

Urry, J. 2011. Does Mobility Have a Future? Teoksessa Grieco, M. & Urry, J. Mobilities: New Perspectives on Transport and Society. Ashgate Publishing. Farnham, 3–19.

Vehkalahti, K. & Rutanen, N. & Lagström, H. & Pösö, T. 2010. Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Lagström, K. & Pösö, T. & Rutanen, N. & Vehkalahti, T. (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Yliopistopaino. Helsinki, 10–23.

White, R. & Wyn, J. 2013. Youth and Society. Oxford University Press. 3rd. Ed.

Williams, J. P. 2011. Subcultural Theory. Traditions and Concepts. Polity Press.

Young, J. 1999. The Exclusive Society. Social Exclusion, Crime and Difference in Late Modernity. Sage. London.